

โครงการวิจัยฟื้นฟูวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี
Restoration of Thai-Karens Way of Life and Culture Projece Ratchaburi
Province

โดยนาย วุฒิ บุญเลิศและคณะ
โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
ปี ๒๕๕๔

โครงการวิจัยฟื้นฟูวิถี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง
จังหวัดราชบุรี

Restoration of Thai-Karens Way of Life and Culture
Projece Ratchaburi Province

โดย
นาย วุฒิ บุญเลิศ
และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
ปี ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	1
กิตติกรรม	5
บทที่ 1 บทนำ	7
บทที่ 2 การทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินวิจัย และผลการศึกษา	32
บทที่ 4 บริบท ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ชุมชนชาติพันธุ์	38
บทที่ 5 ประวัติความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษา	67
บทที่ 6 กลไกการสืบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น	77
บทที่ 7 บทสรุป – อภิปราย	87

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี

มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการดำรงไว้ ปรับ เปลี่ยน และมุมมองการอธิบายตัวตน ของกลุ่มชาติ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลงในจังหวัดราชบุรี ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบ ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านตาก แดด อำเภอปากท่อ บ้านโป่งกระทิงอำเภอ บ้านคาและ บ้านบ่อ อำเภอ สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ และเครือข่ายวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง ใน การกำหนดแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เกิด เครือข่ายผู้นำทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง

คำถามหลักในการวิจัย พิจารณาถึงการอนุรักษ์ สืบทอด และฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมใน ด้านวิถีชีวิตการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านระบบความเชื่อและ พิธีกรรม ประเพณีท้องถิ่น ในพื้นที่ ที่ผ่านมามีเป็นอย่างไร เครือข่ายวัฒนธรรมที่มีอยู่มี ประสิทธิภาพหรือไม่ และจะมีแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามพิจารณาจากการอธิบายตัวตนของชาวกะเหรี่ยงผ่านทางกระบวนการฟื้นฟู สืบสาน ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ผู้นำชุมชนและเครือข่าย การดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้าน ศิลปวัฒนธรรม ด้านระบบความเชื่อและพิธีกรรม และด้านการศึกษา ในพื้นที่นำร่อง 4 พื้นที่มี บทเรียนอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร กลไกที่ใช้มีประสิทธิภาพหรือไม่ และจะมีแนวทาง

กระบวนการระเบียบวิธีวิจัย โครงการวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มด้วยการสร้างความเข้าใจ แก่ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะการร่วมมือ การจัดตั้งคณะทำงานวิจัยที่ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน กลุ่มเยาวชนในชุมชน วางแผนการวิจัย โดยการรวบรวมข้อมูลการ ดำเนินงานที่ผ่านมา บทเรียนที่ได้รับ และการวางแนวทางการดำเนินงานต่อไปการเก็บรวบรวม ข้อมูล จากเอกสารและรายงานที่ทำไว้แล้ว และเก็บเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำทางการหรือ ผู้นำกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่การประชุมกลุ่ม (focus group) เพื่อสรุปบทเรียนและพัฒนาแนวทางและ ข้อเสนอแนะ โดยให้ครอบคลุมกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้อาวุโศ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน ฯลฯและ การวิเคราะห์ เขียนรายงาน

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาพิจารณาจากกระบวนการการดำรงและหาพื้นที่ที่จะอธิบายตัวตนที่จะดำรงไว้และปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เฟรดเดริก บาร์ท (Frederik Barth, 1969) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในงานศึกษาเรื่อง Ethnic Group and Boundary, ว่าหมายถึงลักษณะที่บุคคลเลือกใช้เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นใคร และกระบวนการที่บุคคลในสังคมเลือกที่จะแสดงตนเองว่าเป็นใครและอยู่ในกลุ่มใดการที่จะอธิบายการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไข เช่นความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของการเข้าไม่ถึงซึ่งทรัพยากรในการผลิต อำนาจ ความรู้เรื่องสิทธิของกฎหมายอัตลักษณ์จึงมีหน้าที่และความหมายในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ แต่เมื่อสถานการณ์ทางสังคมบางอย่างเปลี่ยนไป เช่น การถูกกลืน หรือกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนยากจะหาสัญลักษณ์ของความแตกต่าง หรือความขัดแย้งทางโครงสร้างสลายไป อัตลักษณ์เดิมอาจจะไม่เอื้ออำนวยต่อการปรับตัว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงมิใช่สิ่งที่ถูกมองเพียงแค่ว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและต้องเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ เพราะว่าผู้คนนั้นต่างเลือกที่จะใช้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนในการดำรงชีวิต และในฐานะยุทธวิธีในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

แนวคิดเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือการศึกษาที่อยากรู้ว่าผู้คนในชาติอื่นอยู่ในพื้นที่รัฐชาติทั้งหมดหรือ หรือมีพื้นที่อื่นที่เขาสร้างได้เองบ้าง โดยการแสวงหาผ่านการศึกษาทางประวัติศาสตร์ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้คนที่หลากหลายในสังคมไทยเขายืนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของรัฐชาติตรงไหนบ้าง ศึกษาจากด้านของการติดต่อสัมพันธ์กับท้องถิ่นและสังคมอื่นด้วย เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวทางความคิดที่มีการขัดแย้ง การต่อสู้ การครอบงำ การแลกเปลี่ยนและการผสมผสานกันอยู่ตลอดเวลา อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้จัดแบ่งรูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local History) 5 รูปแบบคือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากภายใน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของการปรับตัวกับระบบนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์ภายใน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการศึกษาวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ได้เลือกใช้แนวทาง รูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก ต้องแยกให้เห็นว่าใน ความสัมพันธ์กับภายนอก เวลา ที่ใช้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง พุถึงเวลาเปลี่ยนผ่าน คือ เปลี่ยนจากช่วงหนึ่งไปอีกช่วงหนึ่ง เรื่องมิติของเวลาต้องให้ความสำคัญว่าเป็นกระบวนการที่กำลัง เปลี่ยน การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ภายในภายนอกเป็นเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ไม่ใช่ ยุคสมัยตายตัว ในเรื่องของ หน่วย จะมองการตอบโต้ของสองชุมชนคือชุมชนกับเมืองไม่ได้ ต้องมองข้ามความเป็นชุมชนกับเมืองไป เป็นความสัมพันธ์ข้ามหน่วยไม่ติดยึดอยู่ในหน่วยเพราะ หน่วยไม่ใช่องค์กรที่ตายตัวบางหน่วยมีการซ้อนไปซ้อนมา แต่ต้องเน้นความสัมพันธ์ ให้ ความสำคัญกับความสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์มีหลายแบบ แนวคิด ต้องเอาความคิด เชิงซ้อนมาใส่และใช้ เป็นแนวทางในการตั้งคำถามว่าความสัมพันธ์ที่มีอยู่เป็นอย่างไร อาจไม่ได้ หมายความว่าขัดแย้ง อาจเป็นการเรียนรู้จากกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนก็ได้ ถ้าขัดแย้ง ในการมีพื้นที่ที่จำกัดอย่ามองในความสัมพันธ์ว่า ขัดแย้ง มันอาจจะเป็นความสัมพันธ์ทางเลือก เช่น การเลือกใช้ เลือกที่จะเรียนรู้

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของ พื้นที่ท้องถิ่นกับพื้นที่ชนิดอื่นๆที่ท้องถิ่นเหล่านั้นดำรงอยู่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในแง่ของ เวลา เป็นการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านที่มียุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ในแง่ของ หน่วย เป็นการมองแบบข้ามหน่วย การมองข้ามหน่วยอาศัยความสัมพันธ์อะไรเป็นตัวอธิบาย และในแง่ ของ แนวคิด เป็นเรื่องของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากขึ้น การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การสร้างความหมายใหม่ การแสดงอัตลักษณ์ใหม่ มีการควบคุม การกำหนด การถูกครอบงำ จากภายนอกสูง และความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่แค่รัฐชาติอย่างเดียว แต่รวมไปถึงระบบโลก ซึ่งมีการ ครอบงำทางวัฒนธรรมออกมาในรูปของระบบ ดังนั้นกระบวนการเคลื่อนไหวของคนในท้องถิ่น จึงเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์การแสดงตน.อาณันท์ กาญจนพันธุ์)

การดำเนินการวิจัยโครงการการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี พบว่า พบว่า ถึงแม้ว่าวิถีสภาพสังคม เศรษฐกิจ ภายในชุมชนจะปรับเปลี่ยนด้วยเหตุและปัจจัยที่เกิด จากภายนอกหรือภายในชุมชนชาวกะเหรี่ยง แต่ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ของตนเอง ที่แสดงออกผ่านทางเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อีกทั้งการ

แสวงหาและสร้างพื้นที่ ด้วยการดำเนิน วิถีชีวิต กิจกรรมประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้นำชุมชนเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทเชื่อมโยงกับภาคประชาสังคม ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือและแสวงกลไกและแนวทาง ในการสืบทอดและดำรงไว้ซึ่งความเป็นคนกะเหรี่ยง

วุฒิ บุญเลิศ และคณะ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย โครงการฟื้นฟูวิถี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีที่สำเร็จลุล่วงไปได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัยต้องขอขอบพระคุณ นาย จี๊บ จะนุ กำนันตำบลตะนาวศรี นาย ชูศิลป์ ชีช่วงผู้ใหญ่บ้าน ไปงกระทิง นาย กาฝาก บุญเป็องผู้ใหญ่บ้าน บ้านตากแดด นาย เตชาชีช่วง อดีตกำนันตำบลบ้านึงประธาน

สภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านคาเกรียงไกร ชีช่วง นาย บุญส่งใจชื่น แกนนำเยาวชนบ้านไปงกระทิง รวมทั้งแกนนำเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่มีส่วนร่วมจัดเวที รวบรวมและเก็บข้อมูล ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ เสนอแนะ ช่วยวิเคราะห์

และขอขอบพระคุณ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่สนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการวิจัยโครงการฟื้นฟูวิถี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ข้าพเจ้าและคณะขอขอบและอุทิศคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากโครงการวิจัยนี้แด่ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้สืบทอด ภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรม และผู้มีพระคุณทุกท่าน อย่างไรก็ตามขอผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ในศึกษาวิจัย ที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากหรือเกี่ยวข้องกับท่านที่ได้เอ่ยนามมาแต่ต้น ผู้วิจัยเท่านั้นที่เป็นผู้รับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียว

วุฒิ บุญเลิศ และคณะ

ผู้วิจัย

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

ผลสืบเนื่องจากการจัดเวทีเสวนาเพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีตัวแทนจาก จังหวัด เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ราชบุรี ได้ข้อสรุปว่าการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่พึ่งพาและอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลกับธรรมชาติตามที่บรรพชนได้ปฏิบัติและสั่งสอนนั้นเป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทว่ากว่า 40 ปี ผลของการพัฒนาประเทศที่รัฐมีนโยบายต้องการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความทันสมัย หวังให้เกิดการอยู่ดี กินดีนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากมาย ทั้งด้านที่เสริมสร้างให้ชุมชนปรับตัว และด้านที่เข้าไปปรับเปลี่ยนวิถีชุมชน ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว องค์กรชุมชน วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งทำให้ชุมชนอ่อนแอขาดพลัง ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ใน จังหวัดราชบุรี จึงตกอยู่ในสถานการณ์และได้รับผลกระทบเฉกเช่นเดียวกัน ในช่วงระยะเวลานับแต่ปี 2542 -2553 เป็นต้นมา เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน ร่วมกับ เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือ ภาคตะวันตกได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสืบทอดการดำเนินชีวิตที่พึ่งพาและอยู่อย่างสมดุลกับธรรมชาติสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ฟื้นความสัมพันธของคนในท้องถิ่น ด้วยการฟื้นฟู สืบสาน ประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึกรักถิ่นกำเนิด เสริมสร้างบทบาทของผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน จนเกิดกลุ่มคนทำงานในท้องถิ่น ที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่นกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิง อำเภอบ้านคา กลุ่มคนรักป่าตะนาวศรี บ้านท่ามะขาม ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง กลุ่มผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการฟื้นฟูวิถี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอ สวนผึ้ง อำเภอ บ้านคา อำเภอ ปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีเป้าหมาย เพื่อศึกษา กระบวนการ ฟื้นฟู สืบสาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง ความเข้มแข็งองค์กรเครือข่ายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์กรชุมชน ทำการศึกษาชุมชนคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ในพื้นที่ 3 อำเภอ ของ จังหวัดราชบุรี

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรม การสืบทอดภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ 3 พื้นที่
2. เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ และเครือข่ายวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง ในการกำหนดแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อให้เกิดเครือข่ายผู้นำทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

1.3 คำถามหลักในวิจัย

การอนุรักษ์ สืบทอด และฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมใน ด้านวิถีชีวิตการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านระบบความเชื่อและพิธีกรรม ประเพณีท้องถิ่น ในพื้นที่ ที่ผ่านมามีเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร เครือข่ายวัฒนธรรมที่มีอยู่มีประสิทธิภาพหรือไม่ และจะมีแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างไร

1.4 กรอบแนวคิด

แนวคิดในการศึกษาเพื่อพิจารณาเรื่องการรักษา สืบทอด ปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในการดำรงชีวิตเนื่องจากผู้คนนั้นต่างเลือกที่จะใช้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ได้หมายถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะเปลี่ยนไป เพราะการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์อาจอาจเข้าใจได้ทั้งในความหมายของการอ้างถึงการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่าง หรือในความหมายของการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การกำหนดตนเองสำหรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มเฉพาะหนึ่งๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การกำหนดตนเองของกลุ่มต่างๆอาจไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันหรือเป็นสากลแต่อาจจะแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

2. แนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของพื้นที่ท้องถิ่นกับพื้นที่ชนิดอื่นๆที่ท้องถิ่นเหล่านั้นดำรงอยู่ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในแง่ของ เวลา เป็นการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านที่มียุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ในแง่ของ

หน่วย เป็นการมองแบบข้ามหน่วย การมองข้ามหน่วยอาศัยความสัมพันธ์อะไรเป็นตัวอธิบาย และในแง่ของ แนวคิด เป็นเรื่องของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากขึ้น การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การสร้างความหมายใหม่ การแสดงอัตลักษณ์ใหม่ มีการควบคุม การกำหนด การถูกครอบงำจากภายนอกสูง และความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่แค่รัฐชาติอย่างเดียว แต่รวมไปถึงระบบโลก ซึ่งมีการครอบงำทางวัฒนธรรมออกมาในรูปของระบบ ดังนั้นกระบวนการเคลื่อนไหวของคนในท้องถิ่นจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ การแสดงตน

1.5 ระเบียบวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่นำร่องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัยได้แก่

1. จัดตั้งคณะทำงานวิจัยที่ประกอบไปด้วยตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน
2. วางแผนการทำวิจัย โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา บทเรียนที่ได้รับ และการวางแนวทางการดำเนินงานต่อไป
3. เก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและรายงานที่ทำไว้แล้ว และเก็บเพิ่มเติมโดยการ
  - 1) สัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำทางการหรือผู้นำกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่
  - 2) ประชุมกลุ่ม (focus group) เพื่อสรุปบทเรียนและพัฒนาแนวทางและข้อเสนอแนะ โดยให้ครอบคลุมกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน ฯลฯ
4. วิเคราะห์ เขียนรายงานหรือผลผลิตสื่อ
5. จัดเวทีเสนอผลและจัดการเผยแพร่และระดมความคิดเห็นในวงที่กว้างออกไปจากพื้นที่นำร่อง

1.6 ขอบเขตการวิจัย

ทำการศึกษาชุมชนคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ในพื้นที่ 3 อำเภอ ของ จังหวัดราชบุรี

1. บ้าน ตากแดด ตำบล ยางหัก อำเภอ ปากท่อ จังหวัด ราชบุรี
2. บ้าน ไปงกระทิง ตำบล บ้านบึง อำเภอ บ้านคา จังหวัด ราชบุรี
3. บ้าน บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง อำเภอ สวนผึ้ง จังหวัด ราชบุรี

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ดำเนินการศึกษาวีถีชีวิตและวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง รวมทั้งกลไกการถ่ายทอดวัฒนธรรม คักยภาพและอุปสรรคของการฟื้นฟู
2. จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษา อภิปรายแนวทาง และวางแผนการดำเนินการเพื่อพัฒนากลไกการ สืบทอดและปฏิบัติทางวัฒนธรรม
3. จัดทำรายงานและสรุปผลและบทเรียนการดำเนินโครงการเพื่อนำเสนอต่อเครือข่ายวัฒนธรรม ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ในพื้นที่

1.8 พื้นที่ศึกษา

1. บ้าน ตากแดด ตำบล ยางหัก อำเภอ ปากท่อ จังหวัด ราชบุรี
2. บ้าน ไปงกระทิง ตำบล บ้านบึง อำเภอ บ้านคา จังหวัด ราชบุรี
3. บ้าน บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง อำเภอ สวนผึ้ง จังหวัด ราชบุรี

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ถึง สถานภาพการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ด้านระบบความเชื่อและพิธีกรรม
2. ได้แนวทางการพัฒนากลไกการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง

1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รายงานการศึกษาวีถีชีวิตและวัฒนธรรม และกลไกการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย 3 หมู่บ้านใน 3 อำเภอ ของจังหวัดราชบุรี

2. แผนการดำเนินการการฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่กำหนดโดยการมีส่วนร่วมของ
ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรเอกชน และเครือข่ายวัฒนธรรม
ในชุมชน

บทที่ 2 การทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ในประเทศไทยเริ่มได้รับความสนใจเมื่อไม่นานมานี้ แต่ในต่างประเทศเรื่องนี้ได้รับความสนใจมานานแล้วส่วนใหญ่ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องชาติพันธุ์มักจะเป็นนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา และนักรัฐศาสตร์ โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่านักมานุษยวิทยาให้ความสนใจเรื่องของลักษณะวัฒนธรรม และสภาพทางสังคมของกลุ่มคนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกันออกไป และเน้นที่การพยายามเข้าใจคนแต่ละกลุ่มจากทุกแง่มุมเนื่องจากนักมานุษยวิทยาให้ความสำคัญต่อชาติพันธุ์เพื่อความรู้ในเรื่องมานุษยชาติ จึงทำให้นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่เลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมักจะเป็นชนกลุ่มต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศ ส่วนความสนใจของนักสังคมวิทยาอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม และรวมความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้และเข้ากันไม่ได้ ส่วนนักรัฐศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาเรื่องชาติพันธุ์จากแง่มุมของการเมือง ซึ่งรวมถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และจากแง่มุมของความมั่นคงของรัฐ

ความหมายของ กลุ่มชาติพันธุ์¹

การใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” มีการใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในระบอบสองทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งในวงวิชาการ และวงการนักพัฒนา ดูเหมือนจะเป็นคำที่ยอมรับกันว่าให้ความหมายที่เหมาะสมกว่า การใช้คำว่า “ชาวเขา” หรือ “ชนกลุ่มน้อย” หรือ “ชนชาติชนเผ่า” ทั้งนี้เพราะคำว่า “ชาวเขา” มีนัยของการแบ่ง “เขา” ซึ่งเป็นคนที่อยู่บนพื้นที่สูง ออกจาก “เรา” ซึ่งเป็นคนที่อยู่บริเวณพื้นที่ราบ และมีภาพที่เป็นด้านลบ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝืนคอมมิวนิสต์ การทำลายป่า การผลิตและค้ายาเสพติด เป็นต้น ส่วนคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ก็เป็นคำที่มีนัยของความไม่เท่าเทียมกัน และคำว่า “ชนชาติชนเผ่า” ก็บ่งบอกถึงความลำห้ำหั่น อันเนื่องจากการอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาการของสังคมที่เป็นแค่ระดับ “เผ่า” ยังไม่มีรัฐของตนเอง การใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” จึง

¹ ขวัญชีวัน บัวแดงนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป็นคำใหม่ที่ทำให้ความหมายที่เป็นด้านบวก ที่พยายามสลัดทิ้งซึ่งนับที่เป็นด้านลบที่ติดอยู่กับคำเดิม และบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มคนที่มีความรักเหง้า มีวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีภูมิปัญญาที่สั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน และมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ อีกทั้งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีพลวัตการเปลี่ยนแปลง ไม่ได้เป็นเรื่องของชีววิทยาที่ติดตัวอย่างตายตัวดังที่ความหมายที่ติดอยู่กับคำว่า "เชื้อชาติ" (race) ความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" แม้จะมีการท้วงติงอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเป็น "กลุ่ม" ว่ามีอยู่จริงหรือไม่ แต่ข้อท้วงติงเหล่านี้ดูเหมือนจะไม่น่าจะได้นำไปพัฒนาเป็นงานวิจัยที่ถกเถียงในเรื่องนี้อย่างจริงจัง การใช้คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" จึงดูเหมือนจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และนำไปใช้อย่างไม่มีข้อกังขา สิ่งที่นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศถกเถียงกันมากดูจะเป็นเรื่องของแนวความคิดและแนวทางการศึกษา "กลุ่มชาติพันธุ์" มากกว่า ว่าการศึกษา "กลุ่มชาติพันธุ์" นั้นควรจะเป็นแบบสารัตถนิยม (essentialism) หรือควรจะเป็นแบบเครื่องมือนิยม (instrumentalism) หรือเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างความหมาย (constructivism) ซึ่งทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการประเด็นที่สำคัญที่เป็นปัญหา ก็คือการที่ "กลุ่มชาติพันธุ์" เกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นสารัตถนิยม และถูกใช้ในลักษณะที่เป็นสารัตถนิยมมาเป็นเวลานาน โดยมีอิทธิพลต่อการมองชาติพันธุ์ในลักษณะที่แยกคนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ แล้วศึกษากลุ่มโดยการค้นหาตัวตนและขอบเขตของแต่ละกลุ่มมีหรือสร้างขึ้นเพื่อแสดงความแตกต่างจากกลุ่มอื่นที่กลุ่มของตนมีความสัมพันธ์อยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ แนวทางที่ใช้จึง ผูกติดอยู่กับแนวความคิดและแนวทางการศึกษาทั้งสองแบบแรก และยากที่จะก้าวพ้นไปสู่การใช้แนวทางที่สามและแนวทางแนวใหม่อื่น ๆ เพื่อ ไปอธิบายหรือสะท้อนสถานการณ์ที่เป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในโลกยุคปัจจุบัน บทความนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งเน้นทบทวนความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" ใหม่ โดยพิจารณาข้อจำกัดของการใช้คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" และความหมายที่ติดอยู่กับคำดังกล่าว บนพื้นฐานงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้านที่ผ่านมา และ จากประสบการณ์การทำงานวิจัยของผู้เขียนเอง

ชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์ (ethnicity หรือ ethnos) คือการมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีน ลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรม มีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถเข้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์หรือชาติลักษณะ (ethnicidentity)

วัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ซึ่งสมาชิกของสังคมตกลงกันว่าจะใช้ร่วมกัน ผู้ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันคือคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกันและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน การสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูก ทำให้เกิดการสืบทอดชาติพันธุ์ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันยาก และเนื่องจากการสืบทอดทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เป็นการสืบทอดทางชีวภาพหรือทางสายเลือดด้วยความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยทางชีวภาพจึงแยกออกจากกันยาก และทำให้คนทั่วไปไม่คำนึงถึงข้อแตกต่างนี้ นอกจากนี้ เนื่องจากกลุ่มทางชีวภาพหรือกลุ่มเชื้อชาติครอบคลุมหลายกลุ่มชาติพันธุ์ความไม่ชัดเจนจึงอาจเกิดขึ้นได้

บางครั้งคนไทยใช้คำว่า เชื้อชาติ ในภาษาพูดทั่วๆ ไปในความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า คือกลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และพูดภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มคนจีนกลุ่มคนไทย กลุ่มคนพม่า กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกะเหรี่ยงกลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนม้ง ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ปัจจัยทางด้านภาษาอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า ทั้งนี้เพราะคนจีน หรือคนอินเดีย หรือคนกะเหรี่ยง มีจิตสำนึกในความเป็นคนจีน หรือความเป็นคนอินเดีย หรือความเป็นคนกะเหรี่ยง โดยคนทั้ง ๓

จึงมุ่งเน้นทบทวนความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" ใหม่ โดยพิจารณาข้อจำกัดของการใช้คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" และความหมายที่ติดอยู่กับคำดังกล่าว บนพื้นฐานงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้านที่ผ่านมา และ จากประสบการณ์การทำงานวิจัยของผู้เขียนเอง

รากศัพท์ของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์"

คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" แปลมาจากคำว่า "Ethnic group" โดยในบทนำของหนังสือ Ethnicity (Hutchinson and Smith eds., 1996: 4) ได้อธิบายถึงความเป็นมาของคำว่า ethnic ว่าเป็นคำในภาษาอังกฤษที่เก่าแก่ โดยมีรากศัพท์จากคำภาษากรีกโบราณว่า "ethnos" ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "gentile" ซึ่งปรากฏใน New Testament ที่เป็นภาษากรีก ซึ่งหมายถึงคนพื้นเมืองดั้งเดิม (pagan) ที่ไม่ได้เป็นทั้งคริสเตียนและไม่ใช่คนยิว คำนาม "ethnos" หรือ "ethnie" นั้นหาคำนามที่เป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ เลยใช้คำว่า "ethnic community" หรือ "ethnic group" บทนำยังอธิบายต่อไปอีกว่า คำว่า "ethnos" ซึ่งเป็นรากศัพท์ภาษากรีกโบราณนั้น ถูกใช้หลายแบบ ซึ่งอาจจะหมายถึงกลุ่มเพื่อน ชนเผ่าหนึ่ง กลุ่มเพศชาย กลุ่มเพศหญิง หรือ แม้แต่ฝูงผึ้ง หรือฝูงนก ซึ่งสรุปความหมายร่วมกันคือ เป็นกลุ่มคนหรือสัตว์ที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือทิวทัศน์บางอย่างที่ร่วมกัน และมีชีวิตอยู่และทำงานร่วมกัน แต่เมื่อดูต่อไปถึงการใช้ในกลุ่มคน และอเมริกัน ก็จะพบว่าใช้คำว่า "ethnic" สำหรับชนกลุ่มน้อยที่ "ป่าเถื่อนและอยู่ห่างไกล" ในขณะที่ใช้คำว่า "nation" สำหรับกลุ่มของเขา

สิ่งที่น่าสนใจก็คือเมื่อเป็นภาษาอังกฤษความหมายเดิมเริ่มหายไป ไม่ได้ใช้กับฝูงสัตว์ หรือ ชนคนที่มีลักษณะทางชีวภาพบางอย่างที่ร่วมกันอีกต่อไป เริ่มมีการให้ความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่า "ชาติ" โดยคำนิยามของคำว่า "ethnic group" ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและที่สรุปโดยคำนำของหนังสือดังกล่าวข้างต้น ก็คือ "กลุ่มคนที่มีชื่อเรียกตนเอง มีตำนานบรรพบุรุษร่วมกัน มีความเชื่อทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมร่วมกัน มีความเชื่อมโยงกับแผ่นดินเกิด และมีความรู้สึกสมานฉันท์กับสมาชิกในกลุ่ม อย่างน้อยก็กับบางคน" (6)

เป็นที่น่าสังเกตว่า คำนิยามดังกล่าวมีขึ้นในยุคที่โครงการจำแนก "กลุ่มชาติพันธุ์" ที่จัดแบ่งกลุ่มคนที่อยู่กระจัดกระจายออกเป็นหมวดหมู่ดำเนินไปอย่างคึกคัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1880 จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเหตุผลหนึ่งที่มีการอธิบายคือ รัฐบาลอาณานิคมต้องการ

ควบคุมสังคมผ่าน "โครงการบันทึกข้อมูลและประทับรับรอง" ผู้คนที่อยู่ในอาณานิคม (a comprehensive project of documentation and certification) (อ้างถึง Foster 1991: 245 ใน Keyes 1995) การจัดแบ่งกลุ่มโดยใช้หลักเกณฑ์ทางภาษาเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย กลุ่มมิชชันนารีเองที่ทำงานกับชุมชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็ให้ความสนใจ เพราะเชื่อว่า การเปลี่ยนศาสนาจะทำได้ง่ายขึ้น เมื่อผู้คนเข้าใจคำสอนของพระเยซูผ่านภาษาเขียนของตนเอง ทั้งที่เป็นภาษาที่มีอยู่แล้วหรือภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้นจากภาษาพูด โครงการด้านภาษาของมิชชันนารีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการตอกย้ำความมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แยกออกจากกันเพราะมีภาษาที่ต่างกัน นอกจากนี้ การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ตามคำนิยามข้างต้นยังถูกตอกย้ำโดยขบวนการเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์ที่นำโดยผู้นำที่ได้รับการศึกษาที่เน้นความเป็นอยู่จริงของความเป็น "ชาติ" อันเป็นพื้นฐานของการเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง ดังกรณีของขบวนการสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union) ที่ต่อสู้กับรัฐบาลพม่ามากกว่าครึ่งศตวรรษ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ในงานเขียนต่าง ๆ (Kwanchevan 2003, ขวัญชีวัน 2545, 2546)

การใช้คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" และการมองว่ากลุ่มมี สัญลักษณ์และลักษณะสำคัญของกลุ่มและมีขอบเขตของกลุ่มที่แยกออกจากกลุ่มอื่น ๆ นั้น มีอิทธิพลมาจากงานของบาร์ท ในหนังสือที่อ้างถึงกันมากที่สุดเล่มหนึ่งคือ *Ethnic Groups and Boundaries* (Barth 1969) แนวทฤษฎีของบาร์ท ดูจะเป็นเรื่องที่ยอมรับกันแพร่หลาย ในเรื่องที่ว่า ไม่ควรจะศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะที่แยกออกจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มอื่น ๆ และ ความเป็นชาติพันธุ์และขอบเขตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ไม่ได้มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ ถูกสร้างขึ้นโดยการที่คนเลือกใช้ลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อเป็นเส้นแบ่งกลุ่มของตนออกจากกลุ่มอื่น เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ การที่บาร์ท เน้นแนวคิดเรื่อง "กลุ่ม" "ประเภท" "ขอบเขต" และกระบวนการ "ธำรงไว้" (maintenance) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้ถูกวิจารณ์ว่าขัดแย้งกับการที่บาร์ทเองพยายามพัฒนาแนวทฤษฎีใหม่ที่เน้นความเป็นชาติพันธุ์ที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ การเน้นเรื่อง "กลุ่ม" ทำให้ละเลยลักษณะของรูปแบบการรวมกันทางสังคมที่มีหลากหลาย และทำให้การศึกษาต่อมาที่ยึดแนวทฤษฎีนี้ ยึดเอา "กลุ่ม" เป็นเป้าหมายของการศึกษา หรือเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แล้วจริง และมักจะเป็นไปในทิศทางที่เน้นศึกษาดูว่าอะไรคือลักษณะวัฒนธรรมที่สำคัญของกลุ่ม และอะไรที่ถูกเลือกให้เป็นเส้นแดนที่บอกขอบเขตของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มต่างจากกลุ่มอื่น (ดู Jenkins 1998)

ฮันเดลแมน (Handelman 1977 อ้างใน Jenkins 1998) เป็นผู้หนึ่งที่ท้วงติงแนวคิดของบาร์ท เห็นว่า ชาติพันธุ์ เป็นการจัดตั้งหรือรวมตัวกันทางสังคมที่ชุมชนวัฒนธรรมแลงดงออกในระดับของความ

เป็นกลุ่มที่ต่างกัน ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญหรือความโดดเด่นในประเด็นชาติพันธุ์ตาม ประสิทธิภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งเขาได้แยกระดับดังกล่าวออกเป็นสี่ระดับได้แก่ ประเภทชาติพันธุ์ (ethnic category) ซึ่งเป็นระดับความร่วมมือแบบหลวมที่สุด ในลักษณะที่มองเห็นว่ามีความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มกับคนภายนอกและรู้สึกว่ามีขอบเขตกันอยู่ ในขั้นต่อไปคือ เครือข่ายชาติพันธุ์ (ethnic network) สมาชิกที่อยู่ในระดับนี้จะมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้นว่ามีแจกจ่ายทรัพยากรในหมู่สมาชิก ในระดับที่สามเรียกว่าระดับสมาคมชาติพันธุ์ (ethnic association) ซึ่งในระดับนี้สมาชิกได้พัฒนาผลประโยชน์ร่วมกันและตั้งองค์กรทางการเมืองอันเป็นการแสดงออกในระดับที่ร่วมกัน และสุดท้ายคือชุมชนชาติพันธุ์ (ethnic community) ซึ่งครอบครองดินแดนที่มีขอบเขตทางกายภาพที่ถาวร ซึ่งมีองค์กรทางการเมืองเป็นตัวแทน ซึ่งตัวอย่างในระดับนี้ได้แก่ชุมชนชาติพันธุ์ที่เรียกร่องมีรัฐของตนเอง

การศึกษาเรื่อง"ชาติพันธุ์"ในยุคโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ในความหมายที่เห็นได้ชัดถึงการที่คนและสิ่งของเคลื่อนไหวได้เร็วขึ้นและครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดการย้ายสถานที่และความไม่เชื่อมต่อกัน (disconnectedness) กับในความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้นที่หมายถึงยุคสมัยที่กาลเวลาและพื้นที่ถูกบีบให้หดตัว (time-space compression) หรือยุคที่เวลาและพื้นที่ในชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมถูกรื้อจัดการใหม่ (reorganization of time and space) (Inda and Rosaldo 2002:7-8) ในยุคสมัยนี้ ผู้เขียนคิดว่าการศึกษาเรื่องของ"ชาติพันธุ์" ไม่ได้มีความสำคัญน้อยลงทั้งในระดับการเมือง และในชีวิตประจำวันของผู้คน ความสัมพันธ์ของผู้คนที่หลุดออกไปจากบริบทของการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นและถูกจัดใหม่ข้ามขอบเขตพื้นที่และเวลาที่กว้างออกไป ทำให้การศึกษาชาติพันธุ์ต้องการวิธีคิดและวิธีวิทยาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น "ชาติพันธุ์"มีความหมายหลากหลายต่อคนในหลายพื้นที่ มีปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ เป็นต้นว่า ความเป็นชาติ เพศ ชนชั้น ระดับการศึกษา ฯลฯ อย่างซับซ้อน การพูดถึง"กลุ่มชาติพันธุ์" ว่าเป็น กลุ่มม้ง หรือ กลุ่มกะเหรี่ยง ต้องการการตีความหมายอย่างชัดเจนว่าหมายถึงอะไร ม้งในอเมริกา ม้งในไทย ม้งบนดอย ม้งในเมือง รวมอยู่ในกลุ่มม้งกลุ่มเดียวหรือไม่ หรือหมายถึงกลุ่มที่มีการจัดตั้งเป็นตัวแทนทางการเมือง ถ้าหากสนใจเรื่องการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์ บางทีอาจจะมิประโยชน์ในการศึกษา ถ้าหากย้อนกลับไปดูข้อเสนอเดิมเช่น การแบ่งกลุ่มออกเป็นหลายระดับดังที่เสนอไว้ข้างต้น หรือข้อเสนอที่ให้แยกระหว่าง"อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์" ออกจาก "กลุ่มชาติพันธุ์" โดยเห็นว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจาก"กลุ่มชาติพันธุ์" แต่ "กลุ่มชาติพันธุ์" ต้องสร้างขึ้นบนพื้นฐานของประเภททาง

ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Fee and Rajah 1993: 245) ใช้คนเป็นหน่วยของการศึกษา และชาติพันธุ์เป็นปัจจัยหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัยของเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกลุ่ม ดูว่าเมื่อไหร่ที่ปัจจัยนี้มีความหมายสำหรับผู้คนหรือเป็นปัจจัยชี้ขาด

ทิศทางของการศึกษาชาติพันธุ์น่าจะเป็นทิศทางที่อานันท์พูดไว้ในงานหลายชิ้น (อานันท์ 2547) นั่นคือการศึกษาควณเน้นในเรื่องความสัมพันธ์ กระบวนการ และปฏิบัติการ มากกว่าการยึดถือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอย่างตายตัว สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนชาติพันธุ์บนที่สูงก็มีความหลากหลายและซับซ้อน นั่นก็คือ การที่คนส่วนหนึ่งได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ มีตำแหน่งหน้าที่ในระดับท้องถิ่น ทำหน้าที่ตามนโยบายและโครงการของรัฐ มีจิตสำนึกของความเป็น "คนไทยภูเขา" ในขณะที่คนอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นเยาวชนที่ได้รับการศึกษาในระบบ เริ่มก่อตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ที่เป็นลบที่ถูกสร้างโดยวาทกรรมของรัฐ และเพื่อ "พัฒนา" คนในกลุ่มของตนเองในทุก ๆ ด้าน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน คนส่วนใหญ่ก็มีชีวิตประจำวันอยู่กับการตอบโต้ ต่อรอง และเรียกร้องอยู่ท่ามกลางวาทกรรมของรัฐ และวาทกรรมที่ค้านรัฐ ในระดับที่แตกต่างกัน แทนที่จะศึกษาวาทกรรมทางชาติพันธุ์ของรัฐหรือขององค์กรเอกชนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง น่าจะสนใจความเคลื่อนไหวของคนที่อยู่ระหว่างวาทกรรมทางชาติพันธุ์ทั้งของรัฐและขององค์กรตัวแทนเอกชน อยากรู้ ดูกระบวนการสร้าง การสลาย การเกิดใหม่ของการรวมตัวจัดตั้งในระดับที่ต่าง ๆ กัน เป็นกลุ่ม ชุมชน หรือเครือข่าย ที่นำเอาเรื่องของชาติพันธุ์เข้าไปเกี่ยวพัน

แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธุ์)

ความพยายามของมนุษย์ที่จะแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีมานานแล้ว ในระยะแรกๆ นั้น มักจะแยกแยะกันตามลักษณะรูปธรรมของวัฒนธรรมที่มองเห็นได้ชัดเจน เช่น ความแตกต่างของภาษาพูดบ้าง เครื่องแต่งกายบ้าง และวิธีการดำรงชีวิตบ้าง แต่หลังจากลัทธิล่าอาณานิคมได้ขยายตัวออกไปทั่วโลก ชาวยุโรปตะวันตกได้เริ่มใช้ อคติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism) มาเป็นพื้นฐานในการแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากขึ้น ด้วยการจัดแบ่งประชากรในโลกออกเป็น เชื้อชาติตามสีผิว (Race) ซึ่งแฝงนัยของลำดับชั้นของความยิ่งใหญ่ไว้ด้วย เพราะมักจะจัดให้ชาวผิวขาวของตนเองนั้นเป็นเชื้อชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ส่วนชาวสีผิวอื่นๆ ก็จะถูกจัดลำดับความสำคัญรองๆ ลงมา แต่ชาวผิวสีดำนจะถูกจัดให้อยู่ในลำดับต่ำที่สุดในระยะต่อมา การ

จัดลำดับเช่นนี้ก็ถูกทำให้เป็นจริงเป็นจังมากขึ้นเรื่อยๆ จนยึดถือกันเสมือนว่าเป็นจริงตามธรรมชาติ โดยไม่มีการตั้งคำถามใดๆ ทั้งตัวเหยื่อเองและผู้ได้รับประโยชน์จากการจัด ลำดับเช่นนี้ ในที่สุดก็ก่อให้เกิดลัทธินิยมเชื้อชาติตามสีผิวอย่างบ้าคลั่งหรือ ลัทธิเหยียดสีผิว (Racism) ซึ่งเป็นสาเหตุของโศกนาฏกรรมในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้นมาจนนับ ครั้งไม่ถ้วนในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาคนสำคัญของอเมริกาคือ Franz Boas ได้ค้นพบจากการวิจัยจำนวนมากว่า สายพันธุ์ทางชีววิทยากับวัฒนธรรมและภาษาไม่จำเป็นจะสอดคล้องต้องกันเสมอไป และเสนอให้แยกประเด็นของเชื้อชาติตามสีผิวออกจากภาษาและวัฒนธรรม พร้อมกับต่อต้านลัทธิเหยียดสีผิว จนกระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 1950 ความคิดของ Franz Boas ก็เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในอเมริกา และตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ก็ยืนยันตรงกันว่า การจัดลำดับเชื้อชาติตามสีผิวนั้นเป็นไปไม่ได้ ส่วนลัทธิเหยียดสีผิวนั้นมีอยู่จริง หลังจากปี ค.ศ. 1970 นักมานุษยวิทยาจึงเสนอให้หันมาเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) เพราะเป็นกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน แทนการจัดลำดับเชื้อชาติตามสีผิว ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ดักกันทางสังคม พร้อมทั้งนั้นนักมานุษยวิทยาตะวันตกก็เสนอให้เรียกกลุ่มชน ที่แสดงความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) แทน ชนเผ่า (Tribe) ซึ่งแฝงไว้ด้วยความคิดวิวัฒนาการ ที่จัดให้ชนเผ่าเป็นกลุ่มชนบทในสังคมแบบบุพกาลดั้งเดิม ในความหมายที่ล้าหลังและแฝงนัยในเชิงดูถูกดูแคลนไว้ด้วย เพราะเป็นขั้นตอนแรกๆ ของวิวัฒนาการของสังคมที่ยังไม่มีรัฐ ก่อนที่จะก้าวไปสู่สังคมรัฐแบบจารีต และสังคมทันสมัยในที่สุด ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า แนวความคิดวิวัฒนาการเป็นเพียงการคาดคะเนที่เต็มไปด้วยอคติต่างๆ โดยไม่สามารถหาหลักฐานมายืนยันในเชิงประวัติศาสตร์ได้เสมอไป เช่น ชาวเขาในประเทศไทยมักจะถูกเรียกว่าเป็นชนเผ่า ทั้งๆ ที่ในประวัติศาสตร์ ชาวเขาบางกลุ่มไม่ว่าจะเป็นชาวอาข่าก็ดี ชาวลีซอก็ดี หรือชาวลาหู่ก็ดี ล้วนสืบทอดวัฒนธรรมเดียวกันกับกลุ่มชนที่เคยปกครองอาณาจักรน่านเจ้าในอดีต มาก่อน อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ก็อาจยังไม่ชัดเจน เพราะในภาษาไทย คำว่าชนเผ่ามีนัยแตกต่างจากความหมายชนเผ่าของชาวตะวันตกอยู่บ้าง ตรงที่คนทั่วไปจะใช้กับชนเผ่าไทยด้วย ซึ่งน่าจะแสดงว่า ภาษาทั่วไปใช้คำว่าชนเผ่า ในความหมายเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในทางวิชาการด้วย ดังนั้นชนเผ่าในภาษาไทยจึงน่าจะมีสองนัย แต่เพื่อหลีกเลี่ยงนัยในเชิงดูถูกที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้คำว่าชนเผ่า ในงานทางวิชาการจึงควรใช้กลุ่มชาติพันธุ์เมื่อพูดถึงกลุ่มชนที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรม

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพหุสังคม

ดังนั้นการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในเชิงวิชาการ ได้หันมาให้ความสำคัญมากขึ้นกับปัญหาการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน พร้อมๆกับทำความเข้าใจกับพลวัตของกลุ่มชาติพันธุ์ในการต่อสู้และปรับตัวต่อ แรงกดดันต่างๆในสภาพความเป็นจริงของช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ สิทธิ ความมีตัวตน และภูมิปัญญาของทุกๆกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผลของการศึกษานั้นมีพลังอย่างแท้จริง ในการเสนอทางเลือกที่มีลักษณะหลากหลาย ให้กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์พหุสังคม และการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในพหุสังคมนั้น เพราะความเป็นจริงของรัฐประชาชาติในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ทั้งสิ้น การปฏิเสธและการไม่ยอมรับความจริงในข้อนี้ นับวันก็จะเพิ่มความขัดแย้งและรุนแรงขึ้นในสังคมโดยไม่จำเป็นดังจะเห็นได้ว่า เกือบทุกประเทศในโลกนี้จะมีประชากรที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลาย หลาก เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ของความล้มเหลว ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมกันมานาน ก่อนที่จะเกิดรัฐประชาชาติขึ้น เมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมานี้เอง แต่การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนชาติก็ไม่ได้ก่อนให้เกิดความขัดแย้งเสมอไป หากไม่มีความพยายามเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ในทางตรงกันข้าม กลับพบว่าในบางสังคมจะมีการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมได้อย่างดี ขณะที่ในอีกหลายสังคมก็อยู่ร่วมกันได้ แม้ว่าจะคงความแตกต่างของแต่ละชาติพันธุ์เอาไว้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าสังคมนั้นๆ ได้เคารพสิทธิของความแตกต่างทางชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียมกัน ที่จริงแล้วสังคมหนึ่งสามารถเคารพในความแตกต่างได้อย่างหลากหลาย นอกจากชาติพันธุ์แล้ว ก็อาจจะเคารพความแตกต่างในทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความแตกต่างในความรู้ และความแตกต่างในความเชื่อเป็นต้น ในทางวิชาการจะเรียกสังคมที่เคารพในความแตกต่างอย่างหลากหลายนี้ว่าพหุสังคม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงเมื่อสังคมนั้นๆได้พัฒนาความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น(ที่มา: ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทย)

แนวคิดเรื่องการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการปรับตัว

งานชิ้นสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษากระแสเหวี่ยงโดยเฉพาะที่อยู่ตามแนวพรมแดนไทย-พม่า โดย คายส์ ฮินตัน คุณสตาต เดอร์ มาโลว์ เฮอร์แมน และอีกหลายคนให้ความสนใจกับความเป็นชาติ

พันธุ์(ของกะเหรี่ยง) ได้สะท้อนอิทธิพลความคิดของ บาร์ท เกี่ยวกับอัตลักษณ์พันธุ์ จากคำนำของ คายส์ ผู้เขียนบรรณานุกรมซึ่งงานส่วนใหญ่เป็นผลงานจากภาคสนามในปี 1967-1968 และสำเร็จในปี 1974 ทุกบทความในหนังสือเล่มนี้ตั้งคำถามในเชิงทฤษฎีอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ และนำมาศึกษา วิเคราะห์ กะเหรี่ยง กลุ่มต่างๆ เช่น ไป่ว์ และสกอร์ว ในบริเวณชายแดนไทย-พม่า

ในทัศนะของคายนส์ การที่จะอธิบายการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไข เช่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของการเข้าไม่ถึง ซึ่งทรัพยากรในการผลิต อำนาจ ความรู้เรื่องสิทธิของกฎหมายและเป็นผู้หญิงเป็นต้นและอัตลักษณ์จึงมีหน้าที่และความหมายในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ แต่เมื่อสถานการณ์ทางสังคมบางอย่างเปลี่ยนไป เช่น การถูกกลืน หรือกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนยากจะหาสัญลักษณ์ของความแตกต่าง หรือความขัดแย้งเชิงโครงสร้างสลายไป อัตลักษณ์เดิมอาจจะไม่เอื้ออำนวยต่อการปรับตัว ในกรณีของกะเหรี่ยง คายนส์มองว่า กะเหรี่ยงมองตนเองแตกต่างจากผู้อื่น ซึ่งปรากฏในตำนานกะเหรี่ยงซึ่งแม้จะมีภาษาแตกต่างกันก็มีความหมายใกล้เคียงกันว่า กะเหรี่ยงเป็นคน อย่างเช่นกะเหรี่ยงสกอร์วเรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ ส่วนไป่ว์จะเรียกตนเองว่า ไป่ว์และคะยาร์เรียกตนเองว่า กะยา โดยมี ภาษากะเหรี่ยง ตำนานชาติพันธุ์ และความคิดที่ว่าตนเองต่างจากคนพื้นราบ เป็นสัญลักษณ์วัฒนธรรมที่บ่งชี้ว่าใครคือกะเหรี่ยง

ลักษณะของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

อย่างไรก็ดีลักษณะเฉพาะกลุ่มท้องถิ่นสามารถพิจารณาความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยอาศัยทั้ง ส่วนที่สมาชิกของกลุ่มบ่งบอกด้วยตัวเขาเอง และจากผู้ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีปฏิสัมพันธ์ด้วยบ่งบอก เขาได้เช่นกัน ทั้งนี้มีเหตุผลที่ไม่ต้องตรงตามความคิด ทำไม่การบ่งชี้ลักษณะตัวตนและการ กำหนดอัตลักษณ์จึงจะสอดคล้องกันเสมอไป เนื่องจากการจำแนกทั้ง 2 ลักษณะ ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด ตามความเป็นจริงที่เราจะเห็นว่าพวกเขาไม่ได้มีความ สอดคล้องลงรอยเสมอไป ตัวตน-อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงพบได้จากการแสดงออกทางวัฒนธรรมซึ่ง มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด เช่น ความเชื่อ ตำนานนิทานปรัมปรา และประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น ทั้งหมดนี้ทำให้มองเห็นความแตกต่างของกะเหรี่ยงที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ สิ่ง ที่วัฒนธรรมได้แสดงออกด้วยอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงถูกอธิบายโดยส่วนนั้น ถึงแม้ว่ามีรูปแบบ

ที่แตกต่างกันในความแตกต่างทางภาษากะเหรี่ยง แต่ในที่นี้จะหมายถึง "บุคคล" "ผู้คน" หรือ "ความเป็นมนุษย์" ในแต่ละภาษา

จากนี้ไประหว่างคุณลักษณะทางวัฒนธรรมกลุ่มท้องถิ่นของ "ผู้คน" จะมองเห็นจากการวิเคราะห์ภาษา สิ่งที่ Stren กล่าวถึงในบทความเกี่ยวกับกะเหรี่ยงไปในกาญจนบุรี บางที่อาจจะรวมถึงกะเหรี่ยงทุกกลุ่มในไทย ซึ่ง Stren กล่าวถึงภาษาของกะเหรี่ยงไปว่าเป็น "สิ่งที่เห็นได้ชัดว่าพวกเขากำหนดความหมายชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวด้วยตัวพวกเขาเอง" และ "ช่วยรองรับตำแหน่งพวกเขาภายในครอบครัว(ตระกูลภาษา/ผู้แปล) อันกว้างใหญ่ของผู้พูดภาษากะเหรี่ยง" แต่มันยังคงมีความคลุมเครือในความสัมพันธ์ของภาษากะเหรี่ยง ซึ่งลักษณะพิเศษสูงกับภาษาอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งกอร์ดอน ลูซ เป็นผู้ริเริ่มศึกษาภาษากะเหรี่ยงได้เสนอว่าแม้จะมีรูปแบบธรรมเนียมในการบ่งชี้จำแนกทางภาษาร่วมกันที่เบต-พม่า แต่พวกเขาอาจจะมีสัมพันธภาพใกล้ชิดกับภาษาตระกูลไทมากกว่า (Luce 1959A) R. B. Jones ซึ่งได้ศึกษาทางภาษาศาสตร์ในภาษากะเหรี่ยงและสำเนียงท้องถิ่นอย่างละเอียดที่สุด ก็มีความเห็นด้วยกับลูซ ดังนี้ "เท่าที่ปรากฏมอญมีอิทธิพลน้อยมาก ชัดเจนว่าซีโน-ทิเบตมีความสัมพันธ์น้อยมากเหมือนกัน คำหลายคำเป็นพม่า พวกเขาไม่ได้มีสำเนียงที่สอดคล้องลักษณะเดียวกัน และไม่น่าสงสัยว่ามีการหยิบบีม(ในความเห็นของฉัน) ...ฉันเรียนรู้ด้วยตัวเองว่า กะเหรี่ยง-ไท น่าจะมีความสัมพันธ์กัน แต่ยังคงปราศจากหลักฐานยืนยันแน่ชัด"บทความของเลห์แมน ค่อนข้างจะโต้แย้งการยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทย อย่างไรก็ตามเมื่อถึงที่สุดแล้วความเกี่ยวข้องของภาษากะเหรี่ยงกับภาษาอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์ ตามความเป็นจริงแล้ว ภาษากะเหรี่ยงยังคงมีความแตกต่างอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอื่นๆ ในบริเวณเดียวกัน

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการปรับตัวของกะเหรี่ยงในประเทศไทย

คนส่วนใหญ่จำนวนมากที่เป็นกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในประเทศพม่า และมีการศึกษากะเหรี่ยงเป็นครั้งแรกเกิดขึ้นที่นั่น โชคไม่ดีที่จากนั้นมานักมานุษยวิทยา, นักภาษาศาสตร์, นักประวัติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ไม่สามารถเข้าไปศึกษาวิจัยกะเหรี่ยงในพม่าได้อีกตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สงครามโดยตัวของมันเองได้นำไปสู่การต่อต้านของกะเหรี่ยงต่อการสถาปนารัฐพม่าขึ้นมาใหม่ การต่อต้านส่วนหนึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่กะเหรี่ยง รวมทั้งการปิดประเทศพม่าต่อการศึกษาจากภายนอก หลังจากที่ได้สถาปนากองการปกครองทหารในปี 1962 ทำให้การศึกษาริวิจัยในกลุ่มประชากรชาว

กะเหรี่ยงเกือบทุกชั้นมีอุปสรรคขัดขวาง แต่ท่ามกลางงานศึกษาวิจัยที่มีไม่กี่ชิ้นในการศึกษา
กะเหรี่ยงประเภทต่างๆ มีการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาในกลุ่มกะเหรี่ยงปะโอ หรือตองสู โดย
William Hackett (1953) ซึ่งทำงานมิชชันนารีในกลุ่มปะโอ มีงานศึกษาภาษากะเหรี่ยงโดย R. B.
Jones (1961A) ซึ่งทำงานเป็นผู้สื่อข่าวในเมาะละเหม่ง(Moulmein) และในสหรัฐฯ งานด้าน
ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และชาติพันธุ์วรรณนา ศึกษากลุ่มกะเหรี่ยง โดยเลห์แมน (1967) เป็นผู้ที่โชค
ดีสามารถศึกษาอยู่ในรัฐยะโฮร์

นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งในสองทศวรรษหลังได้ทำการศึกษา
กะเหรี่ยงในประเทศไทย ในระหว่างช่วงแรกของหลังสงครามการศึกษาทางมานุษยวิทยากับ
กะเหรี่ยงในไทยโดย Addison Truxton (1958) and James Hamilton (1963, 1965) และ
การศึกษาทางภาษาศาสตร์โดย Joseph Cooke, J. Edwin Hudspeth, and James Morris
(1976) บทความมีอยู่ในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด และเมื่อไม่นานมานี้การวิจัยได้ทำขึ้นกะเหรี่ยงหลาย
กลุ่มในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในระหว่างช่วงทศวรรษ 1960 งานวิจัยนี้ได้ทำในพื้นที่หลักๆ ที่มีชาว
กะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานอยู่ เช่น จังหวัดกาญจนบุรีในภาคกลางของไทย (Stern) จังหวัดเชียงใหม่
(Marlowe) จังหวัดแม่ฮ่องสอน(Kunstadter, Iijima, Keyes, Hinton and Lehman)ในภาคเหนือ
ในการเพิ่มงานวิจัยในพื้นที่ทางมานุษยวิทยาและภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ผู้เขียนส่วนหนึ่งได้
พยายามวิจัยบนฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยทั้งหมดได้ไปด้วยกันสามารถกล่าวได้ว่าใช้
ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันกะเหรี่ยงในไทยกับที่พบในสำนักงานที่อินเดีย ในบันทึกคำคัญของไทย
จดหมายเหตุและบันทึกประจำปีก็ถูกนำมาพิจารณาด้วย ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นผลรวมของการ
วิจัยทางมานุษยวิทยา, ภาษาศาสตร์, และประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลในการวิเคราะห์
ประเมินผลการศึกษาการปรับตัวของกะเหรี่ยงในประเทศไทย

เงื่อนไขของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (กะเหรี่ยง)และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

เลห์แมน ได้พยายามทำให้เรามองเห็นปัญหาว่า กะเหรี่ยงคือใครความซับซ้อนของอัตลักษณ์และ
เอกลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งเขามองว่ากรอบความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติ
พันธุ์โดยเน้นการกำหนดวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ร่วมกัน เลห์แมนได้อธิบายว่า เอกลักษณ์
ชาติพันธุ์หรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ไม่ได้กำหนดโดยวัฒนธรรมทั้งหมดที่สืบทอดร่วมกันมาแต่เป็น
การกำหนดโดยมาตรฐานวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกันเช่น ภาษา และมาตรฐานดังกล่าวเป็นที่

เข้าใจของกะเหรี่ยงด้วยกันเองและกลุ่มอื่นที่มีปฏิสัมพันธ์กัน คุณสตาเดเตอร์ ใช้ 3 มโนทัศน์ด้วยกัน คือ ethnic group, "ethnic category," และ "ethnic identity/ identification" ในการศึกษาอธิบาย กะเหรี่ยง เขาเห็นด้วยกับเลห์แมนและคนอื่นๆ ที่ว่ากระบวนการชาติพันธุ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ด้วย ในแง่ของการเผชิญหน้า ต่อสู้และขัดแย้ง ทำให้ต่างฝ่ายต่างมองเห็นว่า แตกต่างกัน แต่ไม่จำเป็นว่าจะใช้หลักการเดียวกันในการจำแนกเสมอไป ในทัศนะของคุณสตาเดเตอร์ มีความสอดคล้องกันระหว่างกะเหรี่ยงมองตนเอง(อัตลักษณ์ชาติพันธุ์) และคนอื่นที่มอง กะเหรี่ยง "ethnic category," ว่าอะไรกำหนดความเป็นกะเหรี่ยง และแม้จะอยู่ห่างไกลกันก็ไม่เป็น ปัญหาสำหรับจิตสำนึกความเป็นกะเหรี่ยง การเป็นกะเหรี่ยงนี้มีใช่เพราะลักษณะทางวัฒนธรรม พาะของกะเหรี่ยง หรือเพราะว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเท่านั้น แต่เป็นเพราะ ความสัมพันธ์ที่มีกับกลุ่มคนที่มีใช้กะเหรี่ยงด้วยกัน บนเงื่อนไขที่สมมุติว่า " เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงมีจริง" คุณสตาเดเตอร์ได้ตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หลายประการด้วยกันคือ

- (1) กะเหรี่ยงมีแบบแผนการปรับตัวกับสังคมที่ไม่ใช่กะเหรี่ยงอย่างไรหรือไม่ และแบบแผนดังกล่าว พัฒนาจากการที่มีความสัมพันธ์กับพม่ามาก่อนหรือไม่
- (2) เราจะเข้าใจพฤติกรรมของกะเหรี่ยงพฤติกรรมของกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาต่างๆมากมาย แต่ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงอยู่ได้อย่างไร
- (3) กะเหรี่ยงมองตนเองอย่างไร และถูกมองโดยคนอื่นอย่างไร
- (4) อะไรคือความเป็นกะเหรี่ยงกันแน่ เพราะกะเหรี่ยงมีความหลากหลายทั้งในแง่ชีวิต การปรับตัว อาชีพ และศาสนา
- (5) ในสถานการณ์ใดบ้างที่กะเหรี่ยงจะแสดงตนว่าเป็นกะเหรี่ยง และเมื่อใดจะแสดงตนว่าไม่ใช่ กะเหรี่ยง

ในทัศนะของ จีวีวรรณ ประจวบเหมาะ ได้รวบรวมเป็นคำตอบแก่ คุณสตาเดเตอร์ว่า ในทัศนะของ กะเหรี่ยง กะเหรี่ยงคือคนที่ใช้ภาษากะเหรี่ยง รู้นิทานกะเหรี่ยง กินและแต่งตัวแบบกะเหรี่ยง รวมทั้งต้องปฏิบัติตัวอย่างกะเหรี่ยงด้วยกันและกะเหรี่ยงรู้ว่ามีย่อยๆรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ กะเหรี่ยงซึ่งมีฐานการจำแนกออกเป็น 2 แบบด้วยกัน คือ ด้วยภาษาถิ่น และสภาพภูมิศาสตร์ เช่น จำแนก กะเหรี่ยงออกเป็น โป่ว กับ สกอว์ และสกอว์แบ่งย่อยเป็นสกอว์คอกกับสกอว์พื้นราบ แล้ว

ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับความเป็นกะเหรี่ยงอีกเช่น กะเหรี่ยงมองว่าพุทธศาสนาเป็นของคนไทยหรือพม่า สำหรับกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธก็ยังคงเป็นกะเหรี่ยงอยู่แต่เป็นกะเหรี่ยงที่มีอะไรเพิ่มเติมเข้ามา

การรักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

เฟรดเดริก บาร์ท (Frederik Barth, 1969) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในงานศึกษาเรื่อง Ethnic Group and Boundary, ว่าหมายถึง ลักษณะที่บุคคลเลือกใช้เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นใคร และกระบวนการที่บุคคลในสังคมเลือกที่จะแสดงตนเองว่าเป็นใครและอยู่ในกลุ่มใด บาร์ทศึกษาประเด็นของพรมแดนทางชาติพันธุ์หรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในวัฒนธรรมหนึ่งเพื่อใช้แยกกลุ่มของตนเอง ในการศึกษาบาร์ทจะเน้นลักษณะแบบอัตวิสัยผ่านความคิดและความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อจะบอกว่า ตนเองนั้นเป็นใคร อยู่ในกลุ่มใด และตนเองนั้นแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ในการเลือกใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อจะแสดงให้เห็นถึงพรมแดนทางชาติพันธุ์ผ่านการสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกัน

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงมิใช่สิ่งที่ถูกมองเพียงแค่ว่าเป็นสิ่งที่สวยงามและต้องเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ เพราะว่าผู้คนนั้นต่างเลือกที่จะใช้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนในการดำรงชีวิตดังที่ คายส์มองในฐานะยุทธวิธีในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตามลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ได้หมายถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะเปลี่ยนไป เพราะการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์อาจอาจเข้าใจได้ทั้งในความหมายของการอ้างถึงการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่าง หรือในความหมายของการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การกำหนดตนเองสำหรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มเฉพาะหนึ่งๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การกำหนดตนเองของกลุ่มต่างๆอาจไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันหรือเป็นสากลแต่อาจจะแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น(Kammerer, 1987:263) ในประเด็นนี้ปีเตอร์ฮินตัน(Peter Hinton, 1983) มองว่าการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างลึกซึ้งนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงมุมมองต่อตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวและความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่างๆว่าพวกเขาติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และพวกเขากำหนดเครื่องหมายทางวัฒนธรรมเพื่อแยกตนเองออกจากคนอื่นอย่างไร((Peter Hinton, 1983:164)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ เอ็ดมัน ลีท (E.R. Leach, 1964) มองว่าปัจเจกบุคคลพยายามปรับเปลี่ยนสถานะทางสังคมให้ดีขึ้นผ่านการกระทำเชิงสัญลักษณ์เช่น พิธีกรรม และวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อยกสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ท่ามกลางความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ก่อตัวขึ้นในบริบทต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เขาเน้นว่า การปฏิบัติทางพิธีกรรมจึงเป็นเสมือนภาษาที่บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมและการรับรู้ของตนเองและคนอื่นในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น

2. แนวคิดการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น

กระบวนการและทิศทางของการศึกษาวิจัย "ท้องถิ่นศึกษา(Localized study) คือการเน้นในเรื่อง"พื้นที่(space)" แต่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม(cultural space) ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนที่ทำให้เกิดสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอันเป็นประวัติศาสตร์จากภายใน มีสิ่งที่ต้องค้นคว้าและวิจัยอยู่สองอย่างด้วยกัน อย่างแรกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น อันเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เรียกในที่นี้ว่าประวัติศาสตร์โบราณคดี เพราะเป็นการศึกษาให้เห็นถึงความเก่าแก่ของท้องถิ่นจากหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ทั้งด้วยเอกสารและโบราณวัตถุ อย่างที่สองเป็นประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มชนในชุมชนต่างๆที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน โดยเน้นจากกลุ่มชนในปัจจุบันย้อนกลับไปยังคนรุ่นเก่า ว่าเคลื่อนย้ายมาจากไหน เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์กันทางสังคมอย่างไร ข้อมูลทางสังคมดังกล่าวนี้มีความสำคัญมาก...

การฟื้นฟูสำนึกร่วมของผู้คนในสังคมท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นสิ่งที่คนภายในท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมที่ออกมาในรูปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาแล้วหลายแห่ง.... รศ. ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม " การวิจัยท้องถิ่นที่ควรเป็น" (ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นราชบุรี สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี 2546)

" .....การลงไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมท้องถิ่นที่มีมวลชนเป็นตัวเคลื่อนไหว คือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นมวลชน..เป็นประวัติศาสตร์ที่คนภายในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นจริง ซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่า " ประวัติศาสตร์จากภายใน"

(History from the Inside)...ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและ dynamic เสมอ...ประวัติศาสตร์จากภายในมิได้คาดหมายหาข้อเท็จจริงจากข้อมูล แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์แบบนี้จึงเกิดจากแรงสะท้อนทางความคิดของคนในสังคมซึ่งปรากฏในรูปของตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องปรัมปราแล้วแต่อดีต และโดยการสัมภาษณ์สืบสวนในปัจจุบัน..." (ธิดา สาระยา 2529:25,29-30)

"...การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ:ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ในที่นี้จะศึกษาสองระดับด้วยกัน ระดับแรก การศึกษาประวัติศาสตร์ความเปลี่ยนแปลงหรือการดำรงอยู่ของชุมชน (ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับภายนอก) ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงสมบัติของชุมชน ระดับที่สอง ศึกษาความเปลี่ยนแปลง การสืบทอด การหลงลืม ของความทรงจำร่วมกันทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ศึกษาการอธิบายประวัติศาสตร์ของชุมชน จากเดิมที่เคยมีประวัติศาสตร์ของตนเองแล้วถูกครอบงำจากประวัติศาสตร์ชาตินิยมจนกระทั่งเปลี่ยนมาสู่ความพยายามที่จะร้อยพันประวัติศาสตร์ชุมชนจากมุมมองของคนในชุมชนเองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปัจจุบัน" (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2545:3)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือการหาพื้นที่ถิ่นของชุมชนที่อยู่บนรัฐชาติ เพราะรัฐชาติทำให้เราอยู่ภายใต้กรอบที่เขากำหนดให้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือการศึกษาที่ยากู่ว่าผู้คนในชาติถิ่นอยู่ในพื้นที่รัฐชาติทั้งหมดหรือ หรือมีพื้นที่อื่นที่เขาสร้างได้เองบ้าง โดยการแสวงหาผ่านการศึกษาทางประวัติศาสตร์ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้คนหลากหลายในสังคมไทยเขายืนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของรัฐชาติตรงไหนบ้าง มีบางพื้นที่ที่อยู่บนรัฐชาติ พื้นที่เหล่านี้คือพื้นที่ของความเป็นคน เพราะพื้นที่ของรัฐชาติคือพื้นที่ของการเป็นประชากร ทุกคนไม่ยอมเป็นแค่ราษฎรธรรมดา อยากมีความเป็นมนุษย์ได้รอดออกมาได้บ้าง เป็นคำถามหนึ่งที่เราอยากเรียนรู้ ฉะนั้นทุกคนเวลารัฐบอกมา ตรงนี้ควรทำปอบำบัดน้ำเสีย โรงไฟฟ้า ก็ไม่มีใครว่าอะไรเพราะว่ารัฐบอกมา แต่ถ้าสิ่งที่รัฐสั่งให้ทำ มันทำในพื้นที่ที่เขาไม่ยอมให้อยู่ภายใต้พื้นที่ที่รัฐชาติกำหนด เขาจึงแสดงพื้นที่ของเขา และที่น่าสนใจคือเขาอยากจะทำบอกคนอื่นว่า "เราจะอยู่อย่างเป็นคนอย่างที่เรากำลังต้องการไม่ได้หรือ "

ประวัติศาสตร์จะช่วยให้เรารู้ถึงความเคลื่อนไหวเหล่านี้ ประวัติศาสตร์ของการอยู่เป็นผู้เป็นคนอยู่กันอย่างไร ซึ่งความเป็นคนมีหลากหลายแบบมาก ต่างวัฒนธรรม ประเพณี ชาติพันธุ์ เพศ วัย ความต่างกันนี้นำมาซึ่งความหลากหลาย จำลองเป็นรูปแบบของการศึกษาได้หลายแบบ

".....การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่อาจลบลบในตัวตนเอง แต่ต้องศึกษาจากด้านของการ

ติดต่อด้านพันธุศาสตร์กับท้องถิ่นและสังคมอื่นด้วย เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวทางความคิดที่มีการขัดแย้ง การต่อสู้ การครอบงำ การแลกเปลี่ยนและการผสมผสานกันอยู่ตลอดเวลา ปัญหาอยู่ที่ว่า การเคลื่อนไหวดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของอะไร และมีเงื่อนไขและบริบทอย่างไร หากทำความเข้าใจในประเด็นนี้ได้ก็จะช่วยให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีพลังต่อการผลักดัน การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ยอมรับศักยภาพของท้องถิ่นมากขึ้น โดยผู้เขียนเสนอว่า น่าจะเริ่มต้นด้วยการสังเคราะห์แนวคิดต่างๆข้างต้น และประมวลขึ้นมาเป็นแนวการศึกษาที่เรียกว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติวัฒนธรรมซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย "(อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2538 :11)

อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้จัดแบ่งรูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น(Local History) 5 รูปแบบคือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากภายใน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของการปรับตัวกับระบบนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์ภายใน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในการศึกษาวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ได้เลือกใช้แนวทางที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ นำเสนอคือ รูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งมีแนวคิดดังนี้

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของความสัมพันธ์กับภายนอก ต้องแยกให้เห็นว่าในความสัมพันธ์กับภายนอก เวลา ที่ใช้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง พุดถึงเวลาเปลี่ยนผ่าน คือเปลี่ยนจากช่วงหนึ่งไปอีกช่วงหนึ่ง เรื่องมิติของเวลาต้องให้ความสำคัญว่าเป็นกระบวนการที่กำลังเปลี่ยนแปลง การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ภายในภายนอกเป็นเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ไม่ใช่บุคคลมัยตายตัว ในเรื่องของ หน่วย จะมองการตอบโต้ของสองชุมชนคือชุมชนกับเมืองไม่ได้ ต้องมองข้ามความเป็นชุมชนกับเมืองไป เป็นความสัมพันธ์ข้ามหน่วยไม่ติดยึดอยู่ในหน่วยเพราะหน่วยไม่ใช่องค์กรที่ตายตัวบางหน่วยมีการซ้อนไปซ้อนมา แต่ต้องเน้นความสัมพันธ์ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์มีหลายแบบ แนวคิด ต้องเอาความคิดเชิงซ้อนมาใส่และใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามว่าความสัมพันธ์ที่มีอยู่เป็นอย่างไร อาจไม่ได้หมายถึงความขัดแย้ง อาจเป็นการเรียนรู้จากกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนก็ได้ ถ้าขัดแย้งในการมีพื้นที่ที่จำกัดอย่ามองในความสัมพันธ์ว่า ขัดแย้ง มันอาจจะจะเป็นความสัมพันธ์ทางเลือก เช่น การเลือกใช้ เลือกที่จะเรียนรู้

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกระบวนการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของพื้นที่ท้องถิ่นกับพื้นที่ชนิดอื่นๆ ที่ท้องถิ่นเหล่านั้นดำรงอยู่ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในแง่ของ เวลา เป็นการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านที่มียุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ในแง่ของ หน่วย เป็นการมองแบบข้ามหน่วย การมองข้ามหน่วยอาศัยความสัมพันธ์อะไรเป็นตัวอธิบาย และในแง่ของ แนวคิด เป็นเรื่องของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากขึ้น การผสมผสานทางชาติพันธุ์ การสร้างความหมายใหม่ การแสดงอัตลักษณ์ใหม่ มีการควบคุม การกำหนด การถูกครอบงำจากภายนอกสูง และความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่แค่รัฐชาติอย่างเดียว แต่รวมไปถึงระบบโลก ซึ่งมีการครอบงำทางวัฒนธรรมออกมาในรูปของระบบ ดังนั้นกระบวนการเคลื่อนไหวของคนในท้องถิ่นจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ การแสดงตน(อำนาจ กายาจนพันธุ์) ข้อเสนอแนะในการประชุมเสริมสมรรถนะ นักวิจัย กลุ่มโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 7-8 ก.ค. 44 อ. นครชัยศรี จ. นครปฐม)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและผลการศึกษา

กระบวนการระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มด้วยการสร้างความเข้าใจ แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ การร่วมมือ การจัดตั้งคณะทำงานวิจัยที่ประกอบไปด้วยตัวแทนจากสถานศึกษาในท้องถิ่น สมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กลุ่มเยาวชนในชุมชน วางแผนการวิจัย โดยการรวบรวม ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา บทเรียนที่ได้รับ และการวางแผนทางการดำเนินงานต่อไปการเก็บ รวบรวมข้อมูล จากเอกสารและรายงานที่ทำไว้แล้ว และเก็บเพิ่มเติมโดยการ สัมภาษณ์ผู้ที่มี บทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำ ทางการหรือผู้นำกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่การประชุมกลุ่ม (focus group) เพื่อสรุปบทเรียนและพัฒนา แนวทางและข้อเสนอแนะ โดยให้ครอบคลุมกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน ฯลฯ และ การวิเคราะห์ เขียนรายงาน และ ผลลัพธ์

กระบวนการระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยการฟื้นฟูวิถีภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัด ราชบุรี นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มด้วยการสร้างความเข้าใจ แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ การร่วมมือ การจัดตั้งคณะทำงานวิจัยที่ประกอบไปด้วยตัวแทนจากสถานศึกษาในท้องถิ่น สมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กลุ่มเยาวชนในชุมชน วางแผนการวิจัย โดยการรวบรวม ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา บทเรียนที่ได้รับ และการวางแผนทางการดำเนินงานต่อไปการเก็บ รวบรวมข้อมูล จากเอกสารและรายงานที่ทำไว้แล้ว และเก็บเพิ่มเติมโดยการ สัมภาษณ์ผู้ที่มี บทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำ ทางการหรือผู้นำกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่การประชุมกลุ่ม (focus group) เพื่อสรุปบทเรียนและพัฒนา แนวทางและข้อเสนอแนะ โดยให้ครอบคลุมกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มผู้หญิง กลุ่มเยาวชน ฯลฯ และ การวิเคราะห์ เขียนรายงาน และ ผลลัพธ์

การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูล เบื้องต้น เอกสารจาก กองหอจดหมายเหตุ ค้นพบที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งจากกองหอจดหมายเหตุ คือ บันทึกการตรวจราชการของของพระยาวรเดชศักดิ์ดาบุร ที่กล่าวถึงการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

กะเหรี่ยงสวนผึ้งในปี พ.ศ.2444 และข้อมูลจากเอกสารของห้องสมุดโรงเรียนสวนผึ้งวิทยา เอกสารสมุดทะเบียนนักเรียนเล่มแรกของโรงเรียนวัดบ้านบ่อ ปี พ.ศ.2499 เอกสารบันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ.2438 ที่มิลสเตอร์ เอช วาริงตันสมิธชาวอังกฤษ ได้บันทึกการเดินทางเข้ามาสำรวจการทำเหมืองแร่ในสวนผึ้งของชาวต่างชาติคนแรก ที่กล่าวถึง สภาพภูมิประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ สมุดราชบุรี 2468 กล่าวถึง ชาวกะเหรี่ยงในมณฑลราชบุรี ว่าด้วยเรื่อง วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย ลักษณะบ้านเรือน ภาษา และการอพยพเข้ามาของชาวกะเหรี่ยงกาญจนบุรี ความสัมพันธ์กับรัฐไทย ภูมิหลังและที่มาของผู้นำชาวกะเหรี่ยงใน ตำแหน่ง พระยาศรีสุวรรณคีรี เจ้าเมืองสังขละบุรี จากการศึกษาเอกสารสมุดราชบุรี พบว่า เรื่องราวของกะเหรี่ยงใน สมุด ราชบุรีนั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากกะเหรี่ยงในเขตกาญจนบุรีซึ่งวิเคราะห์ได้จากคำศัพท์ที่เป็นภาษากะเหรี่ยงเผลว จึงสันนิษฐานว่าก่อนที่ สมุดราชบุรีจะพิมพ์ออกมาในปี 2468 พระศรีสุวรรณ ทะเจียงไปรย เจ้าเมืองสังขละบุรี เชื้อสายกะเหรี่ยงคนสุดท้ายที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอสังขละบุรี ในฐานะที่พระศรีสุวรรณรับราชการเป็นนายอำเภอสังขละบุรี เรื่องราวของชาวกะเหรี่ยง ที่สมุดราชบุรี ได้กล่าวถึงว่าพระศรีสุวรรณทะเจียงไปรยพาชาวกะเหรี่ยงไปจัดสร้างเจดีย์สามองค์ให้ดังนามขึ้นกว่าของเดิมในปี พ.ศ.2432 จึงคาดว่าพระศรีสุวรรณคีรี เป็นแหล่งข้อมูลให้แก่ "สมุดราชบุรี" และบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ "ชาวเขาในไทย" ผู้บุกเบิกงานเขียนเรื่องชาวเขาในประเทศไทยยังได้อ้างถึงกะเหรี่ยงในสมุดราชบุรี จากการศึกษา กะเหรี่ยง ในเอกสารสมุดราชบุรี พบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่ได้เคลื่อนไหลย้ายลงมาจากสังขละบุรี วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่าเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2535 เป็นงานวิจัยโครงการร่วมกันระหว่าง กรมป่าไม้ ธนาคารโลก รัฐบาลญี่ปุ่น MIDAS AGRONOMICS CO., LTD และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นหัวหน้าโครงการ ในกรณีศึกษา วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า ภาคกลาง โดย อนุญา ภูชงกุล นิพนธ์ พัวพงศกร ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาบ้านสวนผึ้งหนึ่งใน 3 หมู่บ้านของภาคกลาง ศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พัฒนาการและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของป่า เศรษฐกิจของหมู่บ้านและผลกระทบต่อป่า รัฐกับชุมชน เป็นงานวิจัยที่เสนอปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ผลกระทบจากนโยบายในการจัดการทรัพยากรของรัฐ และระบบเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อการส่งออก สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรีโกศล มีคุณ 2537 เป็นการศึกษา

สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง ระหว่างปี 2535 - 2536 โดย
การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรอบเวลาในการศึกษาใช้ช่วงเวลา

ก่อนปี

พ.ศ.2533- 2536 เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในสถาบันครอบครัว
การศึกษา สาธารณะสุข ความเชื่อประเพณีท้องถิ่น ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง

เก็บ

รวบรวม

ภาพเก่า

เป็น ภาพ

พระสงฆ์

ผู้นำท้องถิ่น

สถานที่

สำคัญใน

อดีต เช่น

โรงเรียน วัด

เจดีย์ทราย

เสนาหงส์ ภาพพจนกะเหรี่ยงน่านอแรดไปขายให้กับพ่อจีนในเมืองราชบุรี รวมทั้งภาพเหตุการณ์
และกิจกรรมที่รัฐบาลส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่เข้ามายังชุมชนสวนผึ้งระหว่างปี 2511 -2514

ต่างๆ ภาพเก่าเหล่านี้มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งในการขุดค้นเพื่อหาร่องรอยของอดีต ในการรื้อฟื้นความทรงจำของผู้คนในท้องถิ่น และสร้างสำนึกร่วมของผู้คนในชุมชน

การจัดทำแผนภูมิต้นไม้ตระกูล เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของชาวกะเหรี่ยงภายในกลุ่มสายเครือญาติ และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทำให้ทราบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันระหว่างกะเหรี่ยงโผล่วกับจกอร์ และกะเหรี่ยงในลุ่มน้ำตะนาวศรี ในพม่า มีการติดต่อสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงเพชรบุรี มีความสัมพันธ์ กับพี่น้องคนลาวยวน คนจีน และไทย มาช้านาน

การตรวจสอบและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากคณะวิจัยเป็นคนที่จึงมองเห็น

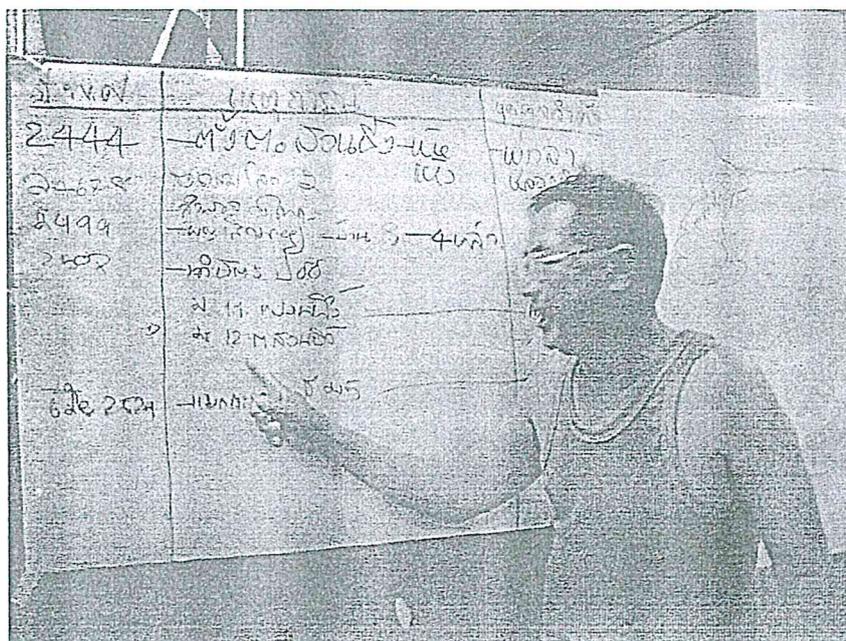
กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าสัมภาษณ์ และทราบว่ากลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมีขีดความจำกัดในการรับรู้ที่จะเลือกจำ และที่จะลืม กลุ่มเป้าหมายบางคนมีบทบาทต่อชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีบางเหตุการณ์ที่ต้องการที่จะเปิด และมี

บางเรื่องที่คุณเล่าต้องการที่จะปิด บางเรื่องเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อผู้เล่าและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในการสัมภาษณ์นั้นจึงเป็นทั้งที่เป็นทางการและเป็นการพูดคุยตามธรรมชาติโดยที่ผู้พูดคุยอาจจะไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์เพื่อที่จะได้ข้อมูลนั้นวิธีที่พูดคุยส่วนบุคคลและกลุ่มย่อยๆ ในวงสนทนา 3-5 คน จะได้บรรยากาศของความเป็นกันเองได้เหนือหา ดีกว่าที่จัดแบบเวทีใหญ่ ที่เป็นทางการ เพราะในเวทีใหญ่นั้นกลุ่มพูดคุยจะมีความเกรงใจกัน

กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ และผู้เข้าร่วมเวทีพูดคุย คือกลุ่มที่เป็นคนกะเหรี่ยงที่เกิดและอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอายุ ระหว่าง 34 ปี - 86 ปี จำนวน 21 คน

การจัดเวทีชุมชน ได้จัดเวทีชุมชน สถานที่ บ้านท่ามะขาม บ้านโป่งกระทิง และที่บ้านตากแดด

อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี
วัตถุประสงค์ในการจัด เพื่อนำเสนอข้อค้นพบเบื้องต้นจากการศึกษาคืนสู่ชุมชน ให้ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงรู้จัก

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง ให้เข้าใจสาเหตุ ปัจจัย ของความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้เยาวชนในสถานศึกษาได้เข้าใจถึงความเป็นมาของประเพณีท้องถิ่นและเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในชุมชน เพื่อให้ระหว่างคน 2 วัยคือผู้เฒ่า และเยาวชน เพื่อเยาวชนจะได้เห็นคุณค่าของผู้เฒ่าที่เป็นเพื่อเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนในวัยต่างๆได้เข้ามา่วมกิจกรรม ต้องการให้มีบรรยากาศของความใกล้ชิดกันผู้รู้เรื่องประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนอกเหนือจากความรู้ที่ได้จากครูประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา เปิดเวทีให้สตรีได้มีพื้นที่แสดงบทบาทในการแลกเปลี่ยน ให้สตรีที่สูงอายุได้เล่านิทาน ร้องเพลงกะเหรี่ยง ได้วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่ค้นพบเช่นเรื่อง การสำรวจตรวจราชการและการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงของพระยารวเดชศักดิ์ดาบุณในปี พ.ศ.2444 พบว่า รายชื่อของผู้นำกะเหรี่ยงที่ระบุในเอกสารของทางการนั้นมีตัวตนจริง แต่ทางการเขียนชื่อไม่ตรงกับคำเนียงภาษาท้องถิ่นของกะเหรี่ยงสวนผึ้งเหล่านี้เป็นต้น ได้นำภาพเก่ามาเล่าอดีต ในการจัดเวทีผู้จัดได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมเวทีใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร เพื่อให้เยาวชนมีสำนึกและกล้าที่จะพูดภาษากะเหรี่ยงกล้าที่จะแสดงตนว่าเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง พบว่าร้อยละ 95 ของเยาวชนกะเหรี่ยง ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก ประธานบริหาร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลสวนผึ้ง ผู้นำภูมิปัญญา ท้องถิ่น ผู้นำเยาวชน เครือข่ายวัฒนธรรม รวมทั้งสิ้น 47 คน กิจกรรมที่จัดในเวทีชุมชนตั้งหัวข้อว่า "สำนึกของความเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง" ประกอบด้วย กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม ในภาคกลางคืนมีการร้องเพลงและเป่าแคนกะเหรี่ยง เล่า นิทานกะเหรี่ยง การจัดแสดงภาพเก่าเล่าอดีต

การจัดทำแผนภูมิต้นไม้ตระกูล เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของชาวกะเหรี่ยงภายในกลุ่มสายเครือญาติ และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทำให้ทราบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันระหว่างกะเหรี่ยงโผล่งกับจกอร์ และกะเหรี่ยงในกลุ่มน้ำตะนาวศรี ในพม่า มีการติดต่อสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงเพชรบุรี มีความสัมพันธ์ กับพี่น้องคนลาวยวน คนจีน และไทย มาช้านาน

การเก็บข้อมูลโดยการเข้าร่วมกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมในท้องถิ่นเป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน ในกิจกรรมที่คนในชุมชนออกมาแสดงบทบาทของตนเองในพื้นที่สาธารณะ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรม งานประเพณีเรียกขวัญเดือน 9 ประเพณีแห่ฉัตรวันออกพรรษา เข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณี ลักการะหลวงพ่อ นวม ที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพนับถือ ที่ วัดแจ้งเจริญ ที่ อำเภอวัดเพลง จังหวัด

บทที่ 4 ประวัติศาสตร์ วิถี วัฒนธรรม ชุมชนชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง

ประวัติความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาคือกะเหรี่ยงที่เรียกชื่อตนเองว่า โพล่ง และ ปกาเกอญอ คำว่า "กะเหรี่ยง" เป็นคำที่คนไทยในภาคกลางใช้เรียก สันนิษฐานกันว่ามีที่มาจาก "ภาษามอญที่เรียก" ว่า "เกอริ่ง" ในปัจจุบัน "กะเหรี่ยง" โดยทั่วไปได้ยอมรับที่จะถูกเรียกว่า "กะเหรี่ยง" ในภาษาไทยภาคกลาง แม้ว่าบางคนอาจจะยังไม่สบายใจนักเพราะคิดว่าคำว่า "กะเหรี่ยง" มีความหมายในเชิงดูถูกก็ตาม กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า "กะเหรี่ยง" ในประเทศไทยได้จำแนกตัวเองออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ "ปกาเกอญอ" หรือ "จกอ" ซึ่งชาวต่างประเทศมักจะออกเสียงเป็น "สกอว์" (Sgaw Karen) และ "โพล่ง" หรือ "โพล่ว" (ออกเสียงแตกต่างกันตามท้องถิ่น) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันบ้างในทางภาษาและวัฒนธรรม เช่น "กะยาร์" หรือ "ปะแเว" "กะยัน" หรือ "ปะด่อง" (ที่ถูกเรียกว่ากะเหรี่ยงคอยาว) "ปะโอ" หรือ "ต่องสู้" ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก เพื่อให้สะดวกกับการสื่อสาร ในเอกสารนี้ก็จะเรียกปกาเกอญอ โพล่ง กะยาร์ กะยัน และปะโอ ว่า "กะเหรี่ยง"

ชื่อและความหมายของ กะเหรี่ยง

ปกา หรือ ปวา แปลว่า เรา , พวกเรา เกอญอ แปลว่า คน, มนุษย์, มนุษย์ชาติ ,และ ยังแปลได้อีกว่า เรียบง่าย, สมถะ, ปกาเกอญอ จึงมีความหมายว่า เราเป็น คน เป็น มนุษย์ชาติที่เรียบง่าย และ เราเป็นคนสมถะ โพล่ง หรือ โพล่ว แปลว่า คน,มนุษย์ชาติ มีความหมายเหมือนกับ ปกาเกอญอว่า เราเป็นคนหรือเราเป็นมนุษย์ชาติ กะยาร์ กับ เกอญอ มีหมายความว่า คน มนุษย์

โรนัน ดี. รีนาร์ด (Ronald D. Renard) นักวิชาการ อิสระ กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงดังนี้... ชาวกะเหรี่ยงเป็น คนที่รักสงบ เป็นคนสนุกสนานอยู่กับธรรมชาติที่เป็นป่า เป็นคนไม่ชอบสงคราม ไม่มีความทะเยอทะยาน...ชาวกะเหรี่ยงถ้ามีเรื่องพูดคุยกันหรือต้องการอะไรเขาจะไม่พูดตรงๆจะพูดกันอ้อมๆมากกว่า วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงจะไม่พูดกันตรงถ้าพูดตรงเขาถือว่าไม่สุภาพ อย่างเช่น ชาวกะเหรี่ยงชอบทำเหล้าใส่ไหไว้เยอะๆ ถ้าเขาอยากจะกินเหล้า เขาก็จะพูดว่า " บนไห นั้นมีไก่อัดังแล้ว" ไม่พูดว่าอยากกินเหล้า สุจริตลักษณ์ ดีผดุง , สรินยา คำเมือง " สารานุกรม

กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโป" 2540 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนกะเหรี่ยงดังนี้ ....ชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นกะเหรี่ยงโปหรือสกอว์จะมีนิสัยดี เป็นกันเองและเป็นมิตรกับคนทั่วไป ไม่ว่าจะคนรู้จักหรือคนแปลกหน้า ชอบการพูดคุย แต่ฝ่ายหญิงค่อนข้างขี้อายและไม่กล้าแสดงออกกับคนแปลกหน้า ชาวกะเหรี่ยงรักความสงบ รักและผูกพันกับถิ่นที่อยู่ ไม่ชอบการเคลื่อนย้าย ซึ่งส่งผลไปถึงการมีความรักและห่วงแหนสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่อยู่ของตนเอง... ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีอุปนิสัยรักความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ว่าจะเรื่องอาหารการกินหรือทรัพย์สินสมบัติ ักัญญา ลีลาลัย ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ยังดำรงเผ่าพันธุ์ของตนเองได้จนถึงวันนี้ ดังนี้ว่า "ท่ามกลางสงครามบางชนชาติสูญหายไปบางชนชาติหดเล็กลง ขณะที่บางชนชาติอย่างกะเหรี่ยงที่ไม่เคยสร้างอาณาจักรและราชวงศ์ กลับดำรงและขยายเผ่าพันธุ์ไว้ได้จำนวนมาก โดยมีศีลธรรม ความซื่อตรง เอื้อเฟื้อต่อกัน ต่อคนอื่นและเผ่าพันธุ์อื่นอย่างสูง จนมีสมญาว่า"ปราชญ์แห่งขุนเขา นานาทัศนะและมุมมองของผู้คนต่างชาติพันธุ์ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นชาวตะวันตกเป็นนักการทูต หมอ สอนศาสนา นักวิชาการ รวมทั้งคนไทย ที่เป็น นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้นำชุมชน นักปกครอง นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รวมทั้งองค์กรฝ่ายความมั่นคงของรัฐสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ครูในท้องถิ่น ที่ได้ใกล้ชิดและสัมผัสกับชนชาวกะเหรี่ยง ต่างก็กล่าวในทำนองและแนวทางเดียวกัน ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีของชาวกะเหรี่ยงที่ได้ก่อเกิดนั้นได้ผ่านกระบวนการทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมทางสังคม ที่ชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ปะทะสังสรรค์กับชนชาติพี่น้อง มองเพื่อนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ภูมิหลัง ประวัติศาสตร์ กะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาคือกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย - พม่า ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี ที่มีเทือกเขาตะนาวศรี เป็นแนวเขตตามธรรมชาติกระจายกันตั้งชุมชน ตามที่ราบริมลำน้ำภาชี ลำเภอลวนฝั่ง ลำน้ำท่าเคย ลำเภอบ้านคา และลำน้ำแม่ประจัน ลำเภอกปากท่อจังหวัดราชบุรี ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ชาวกะเหรี่ยงเคยทำหน้าที่เป็นชาวด่านชายแดน มีด่านเจ้าขัววอบุรีมน้ำพาศีทางตะวันตก ห่างจากเมืองราชบุรีต้องเดินทาง 2 วัน ระยะทาง 60 กิโลเมตร เหตุการณ์ด้านชายแดนตะวันตกที่ถูกกล่าวถึง ในปีพ.ศ. 2310 ปี

ที่ไทยเสียดกรุงแก่พม่า ททัพพม่าจากเมืองทวาย ได้สู้รบกับกองทัพจีนของพระเจ้าตากที่บ้านบาง
 กุ้ง อัมพวา เมืองสมุทรสงคราม ททัพพม่าพ่ายแพ้กลับไปทวายทางด้านเจ้าขว้าวปี พ.ศ. 2317
 ในรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธน ททัพพม่านำโดยยุบของทวายยกทัพมาจับเชลยแขวงเมืองราชบุรี ตั้ง
 ค่ายอยู่ที่บางแก้ว โพธาราม ขณะนั้นได้มีใบบอกจากชาวด่านว่ามีทัพพม่ายกมาทางด้านประตู
 สลามบาน ด้านเจ้าขว้าว พม่าได้จับชาวด่านไปหลายคน ในปี พ.ศ. 2328 พระเจ้าปดุงกษัตริย์
 พม่าได้ยกทัพครั้งใหญ่ มีจำนวนทหารถึง 144,000 คน ทัพที่ 2 ของพม่ายกมาจากทวาย

จำนวน 10,000
 คน ทัพไทยได้ดี
 สกัดทัพพม่าที่
 ราชบุรี พม่าต้อง
 ถอยร่นหนีมา
 จนถึงด้านเจ้า
 ขว้าว ถูกตีพ่าย
 พากันหนีข้าม
 เทือกเขาตะนาว

ศรีกลับไปเมืองทวายนับ และในปี พ.ศ.2340 ได้มีบันทึกที่กล่าวถึงชาวด่านชายแดนราชบุรีนำ
 หนังสือที่พม่านำมาแขวนไว้ที่ชายแดนแจ้งให้แก่ฝ่ายไทยทราบ เมื่ออังกฤษได้ดินแดน ทวาย มะริด
 ตะนาวศรีของพม่า ในปี พ.ศ.2368 เป็นปีเดียวกับที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ขึ้นครองราช
 พระองค์ตระหนักว่านับต่อจากนี้ไปชายแดนด้านตะวันตกที่ติดกับพม่าภัยที่จะคุกคามต่อไทยเห็น
 จะเป็นอังกฤษ พระองค์จึงได้ทำการปรับปรุงเมืองชายแดนด้านตะวันตก ในปี พ.ศ.2388 พระองค์
 ได้ให้กองกำลังชาวกะเหรี่ยงควบคุมพื้นที่ชายแดนไทย พม่า นับแต่ ด้านแม่กลอง อัมพวา เมือง
 ตาก กาญจนบุรี ถึง ราชบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ตระหนักว่าชาว
 กะเหรี่ยงถึงแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากก็อาจจะช่วยป้องกันชายแดนให้แก่ไทยได้ พระองค์มีแผนการ
 ที่จะขยายแนวป้องกันชายแดนไปจนถึงด้านเพชรบุรี พระองค์ตระหนักว่าพวกกะเหรี่ยงและละว้า
 ซึ่งไม่ได้เป็นทั้งไพร่และข้าราชการ หากต้องเสียให้แก่อังกฤษไทยจะไม่มีศักยภาพพอที่จะ
 ป้องกันชายแดนบริเวณนี้ได้ ฝ่ายไทยจึงเข้ามาดูแลและให้ความสัมพันธ์ร่วมมือกับกลุ่มชน
 เหล่านี้เพื่อให้มีความคุ้นเคยกับคน

ในปี พ.ศ.2374 พระองค์ได้ สร้างกำแพงเมือง กาญจนบุรี ที่ปากแพรก เพื่อป้องกัน อังกฤษ พม่า

ในปี พ.ศ.2388 พระองค์ได้ให้กองกำลังชาวกะเหรี่ยงควบคุมพื้นที่ชายแดนไทย พม่า นับแต่ ด้าน

แม่กลอง อุ้มผาง เมืองตาก กาญจนบุรี ถึง ราชบุรี ผู้นำกองกำลังชาวกะเหรี่ยงที่ดูแลชายแดน

ด้านตะวันตกของราชบุรีในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ที่ทำหน้าที่เป็นนายกองด่านนั้นคือ

หลวงพิทักษ์ศรีมาตย์ ซึ่งตำแหน่งหลวงพิทักษ์ศรีมาตย์ได้สืบทอดกันมาจนถึงรัชสมัยของรัชกาลที่

5 และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ.2444 เมื่อมีการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงในสวนผึ้ง เมื่อ

ไทยได้เริ่มทำสนธิสัญญา เยาวริงกับอังกฤษในปี พ.ศ.2398 บทบาทของชาวกะเหรี่ยงต่อความ

มั่นคง ตามแนวชายแดนเริ่มลดลงเพราะฝ่ายไทยมั่นใจว่าและเชื่อว่าอังกฤษคงจะเข้าใจมติ

กรุงเทพฯโดยตรงมากกว่ามาทาชายแดนด้านตะวันตก ประเทศไทยเริ่มกลับมาให้ความสำคัญกับพื้นที่

ชายแดนด้านตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนกะเหรี่ยงสวนอีกครึ่งหนึ่ง เมื่อมีการขยายพื้นที่ในการ

สำรวจและทำแร่จากภาคใต้เข้ามาในภาคตะวันตก ชาวกะเหรี่ยงได้ทำหน้าที่ในการนำพาคน

จีนสำรวจแหล่งแร่ในสวนผึ้ง และเป็นคนงานในการบุกเบิกพื้นที่ในการทำเหมืองแร่ ใน ระหว่างปี

พ.ศ.2444 - 2475 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐกับกะเหรี่ยงราชบุรีเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุป

ถัมภ์ในระบบสังคมศักดินา รัฐไม่ได้เข้ามาควบคุมหรือเข้าปกครองในพื้นที่ ชายแดนด้านตะวันตก

ของไทย ภายในท้องมีผู้นำที่เป็นกะเหรี่ยงควบคุมดูแลกันเอง ในทุกๆ 3 ปี ผู้นำกะเหรี่ยงต้องเข้า

ร่วมพิธีตีมน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมืองราชบุรี เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เมื่อพระเจ้า

น้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มจัดระเบียบการปกครอง

ท้องที่แบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล

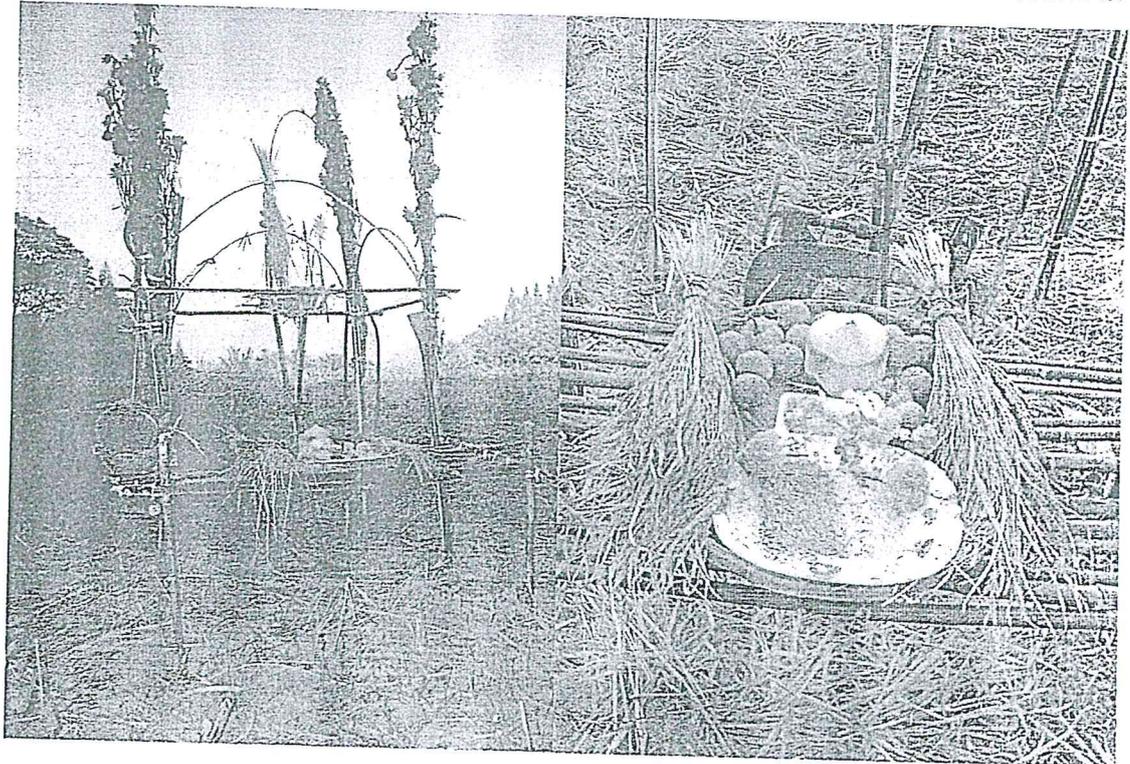
ในปี พ.ศ. 2444 พระยารวเดชศักดิ์ดาฐ (เจ๊ก จารุจินดา) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรีได้มาตรวจราชการและแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านกะเหรี่ยงเขตจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี พระยารวเดชศักดิ์ดาฐได้เข้าไปยังหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านลิ้นช้าง อำเภอ แม่ประจัน จังหวัดเพชรบุรี หลวง ศิริรักษา นายกองกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้างได้มาให้การต้อนรับ พระยารวเดชศักดิ์ดาฐ ได้แต่งตั้ง หลวงวิเศษศิริรักษา นายกองกะเหรี่ยงบ้านยางหักเป็นกำนันตำบลยางหัก ที่ขึ้นกับอำเภอปากท่อในปัจจุบัน วันที่ 10 มกราคม เวลา 9.30 - 14.00 น. ได้เรียกประชุมกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านต่างๆที่มารวมพร้อมกันที่บ้านห้วยแห้ง มีการเลือกตั้ง

ผู้ใหญ่บ้าน บรรดาผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงทั้งหมดล้วนแต่เป็นกะเหรี่ยงทั้งสิ้น ได้พร้อมใจกันเลือกหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ (พุง วงลา) นายกองด่านกะเหรี่ยงบ้านห้วยแห้งเป็นกำนัน ตำบลสวนผึ้งเป็นคนแรก ได้ปกครองหมู่บ้านหลักทั้งหมด 7 หมู่บ้าน

วิถี สังคม ความสัมพันธ์ กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา

วิถี สังคม ในอดีตคนกะเหรี่ยงดำรงชีพอย่างเรียบง่าย อาชีพหลักของคนกะเหรี่ยงคือการทำไร่ปลูกข้าว ชีวิตของชาวกะเหรี่ยง อยู่ที่ไร่ข้าวในไร่ไม่เพียงจะมีข้าวเป็นพืชหลัก ยังมีพืชผักต่างๆรวมทั้งสมุนไพร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ถักทอ มาจากฝ้ายที่ปลูกในไร่ข้าว เมื่อมีข้าวอยู่ในยุ้งพอกเพียงทุกคนก็อยู่ได้ไม่เดือด การทำไร่ข้าวมีกระบวนการหลายขั้นตอน นับแต่การเลือกพื้นที่ การพิน และเผาไร่ การดูแลรักษาควบคุมวัชพืช ปริมาณน้ำฝนและความแห้งแล้งจากธรรมชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าสิ่งใด การทำไร่ข้าวมีความเสี่ยงสูง เปรียบเหมือนการเดินทางข้ามลำน้ำเชี่ยวที่มีเพียงลำไผ่ลำเดียวเป็นสะพานข้าม ในขณะที่เดินข้ามจึงต้องระมัดระวังต้องประคองและทรงตัวให้มั่นคง ต่างจากการทำนาที่มีความความมั่นคงและยั่งยืน เปรียบเหมือน

การเดินข้ามลำน้ำโดยมีท่อนไม้ใหญ่ที่แข็งแรงเป็นสะพานข้าม ความเสี่ยงที่จะตกสะพานจึงมีน้อยกว่าการเดินบนสะพานลำไม้ไผ่ เพราะทั้งชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ คนกะเหรี่ยงจึงเห็นความ

ยิ่งใหญ่ ความลึกลับ รู้คุณค่า ของธรรมชาติ มีพิธีกรรมต่างๆมากมาย ที่แสดงออกถึง ความเคารพ

นบนอบ การวอนขอ
ขอบคุณ ธรรมชาติ
และแผ่นดิน เพื่อที่
ตนเองจะได้มีชีวิตอยู่
โดยอาศัยข้าวจากไร่ใน
ความเชื่อของชาว
กะเหรี่ยง ลัทธิขงจื๊อ (แม่
พระธรรม) และ
พื๋อฮุย (แม่โกลฟ)
เป็นเทพแห่งมารดา

เป็นผู้ให้ชีวิต และเป็นผู้เลี้ยงดู แม้แต่พระพุทธเจ้าพระองค์มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะข้าว คนกะเหรี่ยงจึง
ให้ความเคารพและให้ความสำคัญต่อแม่โกลฟ แม่พระธรรม เทพแห่งมารดาผู้ยิ่งใหญ่ที่ให้ความ
อุดมสมบูรณ์ต่อแผ่นดิน

ป่าไผ่ ป่าไผ่เป็นบริเวณที่เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ ป่าไผ่ง่ายและสะดวกในการตัดฟัน จุด
 เผาก็ง่าย พื้นตัวกลับมาสู่สภาพเดิมได้รวดเร็ว จะหลีกเลี่ยงการตัดโค่น ต้นไม้ใหญ่ไม้เนื้อแข็ง
 เพราะต้องใช้แรงงานและใช้เวลามาก ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการตัดฟันไร่ คนทำไร่จะ
 เดินสำรวจสถานที่ ถ้าพบสัตว์ เช่น เก้ง หรือไค้ยินเสียงเก้ง หูช้าง หรือ นกขุนแผนดง ร้องทัก
 หรือ มี รู ตุ่นจำนวนมาก ก็จะไม่เลือกสถานที่นั้น เมื่อได้สถานที่ตามที่ต้องการแล้ว ก็
 กลับมาบ้านในคืนนั้นถ้าฝันว่าได้พบสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง วัว ควาย หรือฝันเห็นเทวดา พระอินทร์
 ก็เป็นลางบอกเหตุที่ดี แต่ถ้าฝันเห็นไฟไหม้ ด้ามขวานหัก หรือทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ก็
 จะตัดสินใจไม่เลือกสถานที่แห่งนั้น ต้องหาที่แห่งใหม่ ห้ามไม่ให้พี่น้องทำไร่คนละผากกล้า
 ห้วย หรือพื้นที่ระหว่างไร่ของคนอื่นที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน ถือว่าเป็นข้อห้ามที่ต้องปฏิบัติ
 อย่างเคร่งครัด จะทำให้พี่น้องไม่พอใจ พี่น้องจะทะเลาะแตกแยกกัน หลังจากที่ได้สถานที่จนเป็นที่
 แนใจแล้วว่าเหมาะแก่การทำไร่ มั่นใจว่าจะได้ผลผลิตเพียงพอต่อคนในครอบครัว เนื้อที่ในการ
 ทำไร่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคนในครอบครัวที่จะเป็นแรงงานในการดูแลเอาใจใส่ สำหรับ
 ครอบครัวที่มีแรงงานน้อย ก็ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 2 ปีบ ครอบครัวไหนที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว
 ถึง 4 ถึงถือว่าเป็นครอบครัวที่มีแรงงานมาก ครอบครัวหนึ่งๆเฉลี่ยแล้วจะทำไร่มีเนื้อที่แปลงละ
 ประมาณ 6 - 7 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4 ถึง ก่อนลงมือฟันไร่เจ้าของไร่จะทำการเสี่ยงทายเพื่อจะดู
 ว่าการทำไร่ผืนนี้จะได้ผลหรือไม่ พิธีดังกล่าวเป็นการบอกให้แม่พระธรณีรับรู้เป็นการขอ
 อนุญาตจากแม่พระธรณี เจ้าของไร่จะเอาไม้ที่มีความยาวประมาณ 1 วา ตั้งจิตอธิษฐานทำการ
 เสี่ยงทายฟาดไม้ลงไปยังพื้นดิน 3 ครั้ง สังเกตว่าไม้ท่อนนั้นได้ยาวกว่าเดิมหรือไม่ ถ้าไม้นั้น
 ยาวกว่าเดิมแสดงว่าการทำไร่ผืนนี้ดี แต่ถ้าไม้นั้นหดสั้นกว่าเดิมแสดงว่าการทำไร่ผืนนี้จะได้ข้าวไม่ดี
 ต้องหาที่แห่งใหม่อีก หลังจากทำบุญกินข้าวใหม่และดวงข้าวใหม่ออกจากทุ่งในเดือน 3
 ไทย(กุมภาพันธ์-มีนาคม) แล้ว จะเริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาของการฟันไร่ต้องให้เสร็จภายในช่วง
 ระหว่าง กุมภาพันธ์-มีนาคม การตัดโค่นต้นไม้จะตัดไม่ถึงโคนต้น ทิ้งไว้ให้แต่ตอ เพื่อตอไม้
 นั้นจะได้แตกหน่อเติบโตเป็นต้นใหม่ในปีถัดไป ต้นไม้ใหญ่ที่อยู่ชายขอบไร่จะถูกลิดกิ่งก้านไม่ให้บัง
 แดดที่จะส่องลงมายังต้นข้าว การตากไร่จะใช้เวลาเวลาประมาณ 3 - 4 สัปดาห์ อากาศร้อนและ
 แห้งแล้งระหว่างเดือนมีนาคมเมษายน ทำให้ต้นไม้ กิ่งไม้ ใบหญ้าแห้งกรอบ เป็นเชื้อไฟอย่างดี
 ทำให้การเผาไหม้ที่มีเถาถ่านเป็นธาตุอาหารอย่างดีสำหรับพืชที่จะปลูกในไร่ ชาวกะเหรี่ยงลวนฝั่ง

มีความเชื่อว่า จะไม่ทำการเผาป่าหรือเผาไร่ก่อนเดือน 3 จะต้องรอให้พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้เริ่มต้นเผาไร่เสียก่อน ถ้ามีการเผาป่าหรือเผาไร่ก่อนเดือน 3 หรือก่อนที่พระเจ้าแผ่นดินจะเผาไร่ จะทำให้เกิดเหตุเภทภัย ต่อชาวกะเหรี่ยง การเผาไร่ก่อนเดือน 3 จะทำให้ไฟลามไปยังไร่ของคนอื่นๆ ที่ไม่ถูกตัดโค่นแห้งยังไม่สนิท สร้างความยากลำบากสำหรับไร่ของผู้อื่นที่ไม่ยังแห้งไม่สนิทแต่ไปไม่และเชื้อไฟขนาดเล็กต้องถูกเผาไหม้ เมื่อถึงเวลาเผาไร่ก็ไม่มีเชื้อไฟที่จะช่วยทำให้ไฟลุกไหม้ได้ ทำให้ข้าวไม่ได้ผลผลิต ความเชื่อเช่นนี้เป็นการจัดระเบียบและควบคุมไฟป่าของชาวกะเหรี่ยงที่จะรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ เมื่อ เดือน 3 ผ่านพ้นไป ต้นไม้ กิ่งไม้ที่ถูกตัดโค่นแห้งสนิท จะเริ่มทำแนวกันไฟตามชายขอบไร่

เพื่อไม่ให้ไฟลุกลามออกนอก การเผาไร่ต้องเลือกดูฤกษ์ยาม จะเลือกเผาไร่วันอังคารที่ถือว่า เป็นวันดี จะเผาไร่ในเวลาใกล้ค่ำ ก่อนเผาไร่ทุกคนจะร้องตะโกน บ้างก็เคาะกระบองไม้ เพื่อให้สัตว์ที่อาศัยอยู่ในไร่ตกใจวิ่งหนีออกมา เริ่มเผาจากด้านตะวันออกซึ่งเป็นทิศทางลม จากนั้นก็จะจุดไฟรอบๆ ไร่ วันรุ่งขึ้นเจ้าของไร่จะมาเก็บเศษไม้ที่ไฟไหม้ไม่หมดนำมาสูม กองจุดไฟเผาและใช้คราดไม้เกลี่ยก้อนถ่านที่ร้อนระอุให้กระจายไปทั่วบริเวณเพื่อเผาหน้าดินให้สุก ปลูกพืชจะได้งามเป็นการเผาเมล็ดวัชพืชที่จะขึ้นตามมา ขั้นตอนในการเผาเศษไม้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นขั้นตอนแรกของการควบคุมการเติบโตของวัชพืช การเก็บเศษไม้จะใช้เวลาประมาณ 7 วัน เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้ฝนเริ่มตก ดินเริ่มเปียกชื้น บรรดาหญิงแม่บ้านจะเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่เก็บรักษาและคัดเลือกพันธุ์ไว้ เพื่อที่จะใช้เพาะปลูกในไร่ แม่บ้านกะเหรี่ยงเป็นดั่ง มารดาแห่งพืชพันธุ์ ทำหน้าที่เหมือนผู้จัดการธนาคารเมล็ดพันธุ์ หญิงกะเหรี่ยงจะทำงานและใช้เวลาในไร่มากกว่าผู้ชาย จึงมีคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยงว่า “ผู้หญิงคือเจ้าของไร่ ผู้ชายคือเจ้าของนา” พันธุ์ไม้จำพวก ดอกไม้ มี ดาวเรือง หงอนไก่ ใช้ประกอบพิธีกรรม ประดับเกวียนในการขนข้าวจากไร่เข้าสู่ยุ้งฉาง โหระพา แมงลัก กะเพรา ตะไคร้ ปลูกทุกๆ ไป เพื่อส่งกลิ่นขับไล่แมลงที่เป็นศัตรูของพืช พริกกะเหรี่ยงจะหยอดตามโคนต้นไม้ในไร่ อ้อยจะปลูกแยกกับพืชชนิดอื่น หรือบริเวณที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำขัง พริกกะเหรี่ยงปลูกไว้กินที่เหลือจะขาย ละหุ่ง จะปลูกไว้ขายเพื่อที่จะมีรายได้เสริม ยาสูบปลูกตามเนินหรือโคกที่เป็นที่ดอนตามขอบไร่ ยาสูบเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญกับคนกะเหรี่ยงใช้สูบภายในครอบครัว และเอาไว้ต้อนรับแขกที่มาเยือนที่เหลือจึงเอาไว้ขาย ปลูกฝ้ายพร้อมกับปลูกข้าวปลูกปนกันในไร่ไปกับข้าวในไร่สำหรับใช้ทอผ้า ลูกเดือยปลูกไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับในการตกแต่งเสื้อผ้าของผู้หญิง ผักต่างๆ เช่น ข้าวโพด แดง งา ถั่ว

ต่าง ๆ จะปลูกก่อนที่จะหยอดข้าว ฝือก มัน ปลูกต้องไว้ในยามที่ขาดแคลนข้าว พันธุ์ข้าวไร่มีหลายชนิด แต่ละชนิดจะเหมาะกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของอายุไร่ชาที่ทำไร่ ปัจจุบันเหลือพันธุ์ อีว่อง เป็นข้าวพันธุ์หนัก ข้าวอีว่องเมล็ดจะเล็ก ลำต้นไม่สูงสะดวกในการเก็บเกี่ยว

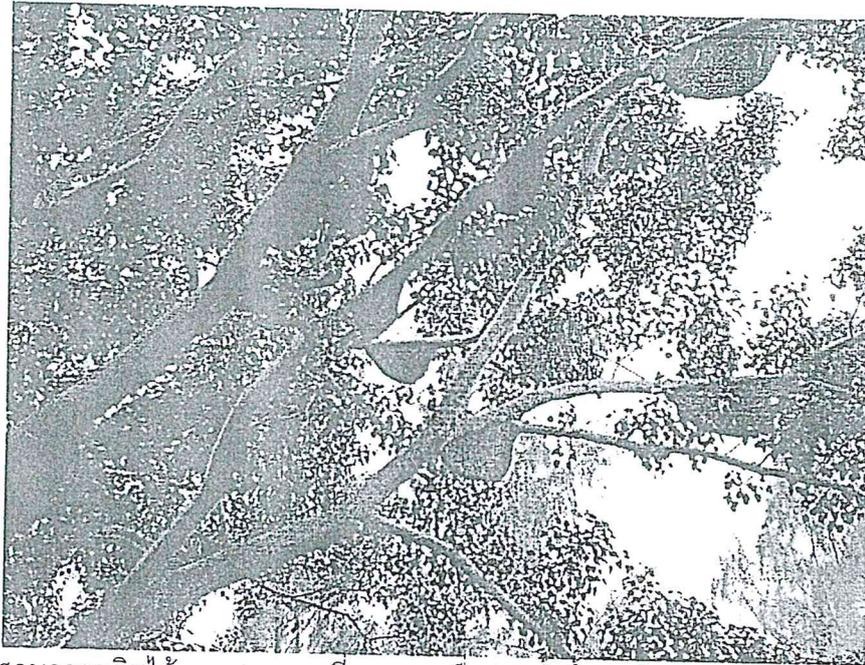
กะเหรี่ยงปลูกข้าวเจ้าเพื่อเอาไว้กินในชีวิตประจำวัน ปลูกข้าวเหนียวไว้สำหรับการทำขนม และของหวาน แต่ละครอบครัวจะมีพันธุ์ข้าวตามสายพันธุ์ที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะความชอบของแต่ละครอบครัวไม่เหมือนกัน บางครอบครัวชอบข้าวที่มีกลิ่นหอม เมื่อนำไปหุงแล้วจะนุ่มและนิ่ม บางครอบครัวอาจจะชอบข้าวที่มีลักษณะเป็นข้าวแข็งกินแล้วอึดนาน แต่ละครอบครัวจะมีความผูกพันต่อข้าวตนเองปลูก มีประสบการณ์จากการพัฒนาคัดเลือกสายพันธุ์ จนเป็นพันธุ์ข้าวประจำตระกูล การหยอดข้าว ท้องบึง จะเริ่มต้นหยอดข้าวไร่หลังจากเก็บเศษไม้ในไร่เสร็จ ฝนเริ่มตก ดินเริ่มชุ่มชื้น ก่อนนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปหยอดบางคนก็นำพันธุ์ข้าวไปผึ่งแดดเพื่อให้พันธุ์ข้าวได้ดูตะวัน การทำเช่นนี้คือการไล่และกำจัดแมลงที่อาศัยปะปนอยู่ในพันธุ์ข้าวนั่นเอง วิธีหยอดข้าวไร่พวกผู้ชายใช้เสียมที่มีด้ามยาวเหนือศีรษะเดินนำหน้าแทงลงไปดินเป็นหลุมตื้นๆ ฝ่ายหญิงจะเดินตามคอยหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวใช้เท้าเกลี่ยดินกลบ

ก่อนที่จะหยอดข้าวในไร่จะต้องบอกกล่าว แม่พระธรณีหรือสิ่งละรีย โดยการหยอดข้าว 9 หลุม ที่เรียกว่า บึง ฉีบอง ตรงกลางไร่ แล้วก็ทำเครื่องหมายกันรั้ว ทั้ง 4 ด้านไว้ เพื่อไม่ให้ข้าวบึงฉีบองถูกรบกวน บึง ฉีบอง ถือว่าเป็นแม่ข้าวของข้าวในไร่ เจ้าของไร่จะคอยดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ

เมื่อถึงเวลาเกี่ยวข้าวก็ต้องเริ่มต้นเกี่ยวข้าวบึงฉีบองเป็นอันดับแรก แยกไว้ไม่ให้ปะปนกัน การตายหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืชในไร่ 3 - 4 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการตายหญ้าคือ เสียม และจอบ ตายหญ้าครั้งแรกพร้อมกับการเก็บเศษไม้หลังจากเผาไร่ ครั้งที่ 2 - 3 หลังจากข้าวงอกขึ้นแล้ว เมื่อข้าวแตกกอเติบโตยืนต้นสูงขึ้นเงาข้าวเริ่มบดบังวัชพืช จะหยุดการตายหญ้า เดือน 9 (ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคมคม) ข้าวเริ่มแต่งตัวเป็นสาว คนกะเหรี่ยงเริ่มมีเวลาหยุดพักหายใจจากงานในไร่ เตรียมตัวที่จะเข้าสู่เทศกาลผูกแขนเรียกขวัญ ที่คนในครอบครัวจะได้กลับมาพร้อมหน้ากันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อฝนเริ่มทิ้งช่วงข้าวในไร่เริ่มสุกเหลืองอร่าม การเก็บเกี่ยวจะเริ่มขึ้นประมาณ ปลายเดือน ตุลาคม ถึง ต้นเดือน พฤศจิกายน อยู่ในช่วงระยะเวลาที่ลมหนาวที่เรียกว่าลมข้าวเบาเริ่มพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้แรงงานในแต่ละครอบครัวเกี่ยวข้าว

นอกจากบางครอบครัวที่มีพื้นที่ไร่กว้างก็จะเป็นการ หม่าดู หม่าก้า (ลงแขก) การเกี่ยวข้าวจะมัดเป็นพ่อนวางไว้บนตอข้าวเพื่อที่จากตากแดด สะดวกในการเก็บหลัง ตากพ่อนข้าวไว้ประมาณ 3

วัน จะเก็บฟอนข้าวในช่วงบ่ายที่มีแดดรอให้น้ำค้างที่เกาะฟอนข้าวในยามเช้าเหือดแห้ง ฟอนข้าวใส่ภาชนะที่เรียกว่า "ป้า" หรือ โง ขนาดใหญ่ นำขึ้นไปไว้บนห้างที่ปลูกยกพื้นสูง นวดฟ่อนข้าวด้วยเท้าเมล็ดข้าวก็จะร่วงลงมาข้างล่าง ผู้ที่อยู่ด้านล่างจะคอยพัดโบกให้ข้าวลึบปลิวออกไปเหลือแต่ข้าวที่สมบูรณ์ที่มีน้ำหนักร่วงหล่นกองบนผืนล้าแพนที่สานจากไม้รวก ยุ้งข้าว (บั้งฝั้ง) ของกะเหรี่ยงทำจากไม้ไผ่ที่สานขึ้นมาเป็นทรงกลม ใช้ดินปลวกและมูลโค มาคลุมเคล้าผสมก่อนเอาข้าวลงยุ้งจะทำพิธีเรียกขวัญข้าว เพื่อบอกและขอบคุณขอให้แม่โพสพลงมาช่วยเหลืออีกครั้งในปีหน้า และนำฟอนข้าวบั้งฉีบอง และ ดอกหงอนไก่ ผูกมัดห้อยไว้เหนือยุ้งข้าว การกินข้าวใหม่ต้องมีการเรียกขวัญเพื่อเป็นการขอบคุณ เครื่องมือที่ใช้ในการทำไร่ โดยเอาแถววัลย์ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายกับเถาย่านลิเภา นำมาผูกมัด มีด ขวาน เขียง หม้อข้าว เต่าไฟ เชิญขวัญของสิ่งเหล่านั้นให้มารับประทานอาหารด้วยกัน อาหารมื้อแรกจะมีแกงเผือกใส่หอย กะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า หอยเป็นสัตว์น้ำที่เคลื่อนไหวเชิงช้า กินอาหารเพียงเล็กน้อย เผือก เป็นพืชที่เก็บรักษาได้นานในยามที่ขาดแคลนข้าวเผือกจะเป็นอาหารที่ทดแทนข้าว การกินหอยกับเผือกจึงเป็นเครื่องหมายว่า คนกะเหรี่ยงจะต้องกินข้าวอย่างประหยัดเหมือนกับหอยที่กินอาหารเชิงช้า ข้าวจะได้อยู่กับเจ้าของนานๆไม่ต้องอดอยาก นำข้าวใหม่ไปตักบาตรเลี้ยงพระที่วัด จัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ลุงหม่อง บุญทิน บ้านห้วยน้ำหนัก พูดถึงอุปสรรคและปัญหาของชาวกะเหรี่ยงในการทำไร่ในปัจจุบันว่า "พวกเจ้าหน้าที่ พวกป่าไม้ ประกาศเขตอนุรักษ์ห้ามทำไร่ข้าว พวกทหาร พวกป่าไม้ ไม่เข้าใจการทำไร่ ของพวกเรา เห็นพวกเราฟันไร่เผาไร่ก็เข้ามาห้าม เขาว่าพวกเราทำลายป่า บอกว่าเขตอนุรักษ์ทำอะไรไม่ได้ พวกเขามีเงินเดือนกิน ไม่เดือดร้อน พวกเราไม่มีเงินเดือน ก็ต้องทำไร่ ทำไร่เดี๋ยวนี้อลำบาก ต้องทำซ้ำในไม่กี่วันไว้ 2 ปี 3 ปี กลับมาทำใหม่ หญ้าก็รก เนื้อ ดินมันจืด จะได้ข้าวสักเท่าไร ก็ต้องทำถ้าทำไม่รู้จะเอาข้าวที่ไหนกิน ..... อีกอย่างหนึ่งเดี๋ยวนี้อฝนฟ้าตกไม่เหมือนเดิม พอถึงหน้าหยอดข้าว ฝนก็ไม่มา พอถึงหน้าเกี่ยวข้าวฝนก็ตก จะทำยังไง หญ้าก็เยอะไม่รู้มาจากไหน สู้หญ้าไม่ไหวหรอก ... เดี๋ยวนี้อหรือเหลือคนทำไร่ไม่กี่คนหรอก มีอยู่ 6-7 บ้านมั้ง..

การตีผึ้ง(น้ำผึ้ง)
การตีผึ้งเป็นอาชีพ
ที่น่ารายได้ให้แก่
กะเหรี่ยง
ประโยชน์ของ
น้ำผึ้งเดือน 5 มี
สรรพคุณเป็นยา
สมุนไพรว น้ำผึ้งยัง
ใช้ทดแทนน้ำตาล
มะพร้าวซึ่งภายใน
ชุมชนกะเหรี่ยงไม่

สามารถผลิตได้ ชาวกะเหรี่ยงความเชื่อว่า น้ำผึ้งป่าเกิดจากเกสรดอกไม้มานานพันธุึ้นน้อยกว่า
500 ชนิด จึงเรียก น้ำผึ้งว่าเป็นตัว "ยา 500 เกสร" การตีผึ้งเพื่อจะได้น้ำผึ้งแล้ว รวงผึ้งยังทำเป็น

ผึ้งได้อีกด้วย ผึ้งพันธุ์ที่เป็นของใช้
ที่สำหรับชาวกะเหรี่ยงใน
ชีวิตประจำวัน ใช้ปั้นเป็นเทียนไข
ผึ้ง ไปถวายพระ ใช้ในพิธีกรรมทาง
ศาสนา กะเหรี่ยงเรียกต้นไม้ที่ผึ้งชอบ
มาทำรัง ว่า เตี้ยมัยสะเลียง ต้น มัย
สะเลียง ผิวเรียบมัน ลำต้นตรงสูง
ใหญ่ เป็นไม้เนื้ออ่อนที่สามารถ
ตัดท่อนไม้ที่เรียกว่า พะอง เพื่อให้
ปั้นต้นผึ้งได้ง่าย ต้นผึ้งต้นหนึ่งๆจะมี
รวงผึ้งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพ
ป่าที่ต้นผึ้งขึ้นอยู่ ต้นผึ้งที่มีผึ้งทำรัง
น้อยที่สุดประมาณ 5-6 รัง บางต้นมี
จำนวนกว่ารัง 60-80 รัง ผึ้งที่มาทำ
รังคือผึ้งหลวง ขนาดของรวงผึ้งหลวง
มีขนาดกว้างขนานไปกับกิ่งไม้ ถึง 1
เมตร ก็มี ช่วงระยะเวลาของการตีผึ้ง

เริ่มตีผึ้งในหน้าแล้งเดือน 5 ก่อนถึงเทศกาลสงกรานต์ น้ำผึ้งจะมีความหวาน การขึ้นต้นผึ้งง่าย

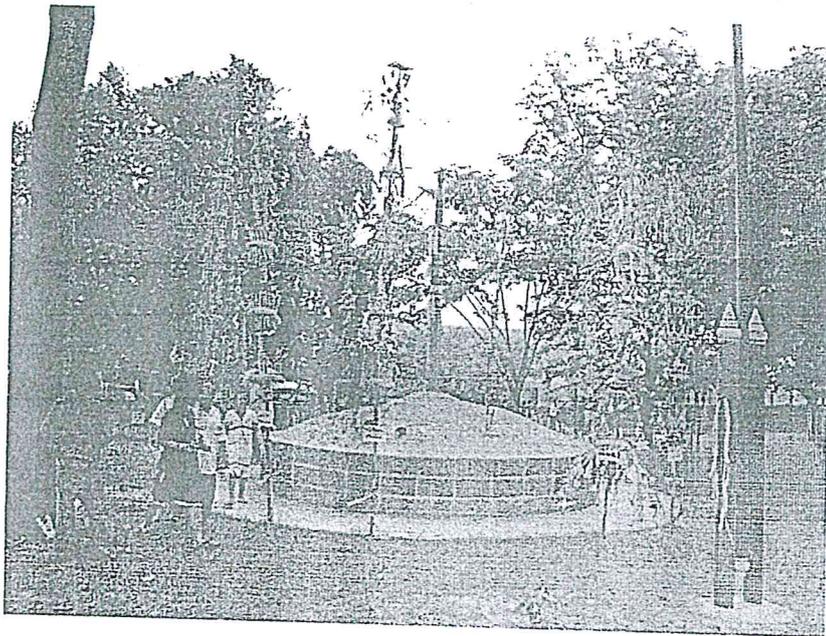
บ้านเรือนริมแม่น้ำแม่กลอง อำเภอเมืองราชบุรีในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับคนลาวยวน เกิดจากการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน หลังจากคนลาวยวนเสร็จจากการเก็บเกี่ยวข้าวในนา กองคาราวานเกวียนของคนลาวยวน จะนำสินค้าจำพวก น้ำตาลปึก มะพร้าวแห้ง เกลือ เลื่อยผ้า อาหารทะเล ถ้วยชาม มาขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าของป่ากับคนกะเหรี่ยง พ่อค้าคนลาวยวนมาพักอาศัยบ้านกำนัน ผู้ใหญ่กะเหรี่ยง ย่าบุญมี และ ตาทองอยู่ ลาวยวนจากบ้านไร่ที่ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็น "หลวงอินทรพิณารถ" ที่มีลูกชายเป็นนายอำเภอเมืองราชบุรี คือ หลวงศรีสวัสดิ์¹⁴³ ต้นตระกูล เทพยสุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนเชื้อสายลาวยวน ในตระกูล เทพยสุวรรณ และ คนกะเหรี่ยงตระกูล บุญเลิศ, เนเด็ก, ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

ในอดีต คนลาวยวนเป็นผู้นำสิ่งบันเทิงคือ หมอลำ และ หนังตะลุง มาเล่นในงานบุญ งานศพ หรือมาเล่นเพื่อแลกกับ ข้าวสาร อาหารแห้งในหมู่บ้านของคนกะเหรี่ยง พระอาจารย์ ให้พระสงฆ์เชื้อสายลาวยวน วัดนาหนอง อำเภอเมืองราชบุรี ได้มอบพระพุทธรูปให้แก่ชาวกะเหรี่ยงชาวบ้านเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่าหลวงพ่อตะนาวศรี ชาวกะเหรี่ยงยังได้เรียนรู้การสร้าง เครื่องสี่ข้าว และเกวียนสำหรับขนข้าว จากคนลาวยวน อีกด้วย เมื่อครั้งที่เกิดโรค ไข้ดำชโรคห่า ระบาดบางครั้งคร่าชีวิตชาวกะเหรี่ยงทั้งหมู่บ้าน เด็กที่รอดชีวิตต้องกำพร้าพ่อแม่ คนลาวยวนบ้านนาขุนแสนได้รับเด็กหญิงกะเหรี่ยงมาเป็นลูกบุญธรรม คนลาวยวนที่บ้านคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี ได้รับเอาเด็กชายกะเหรี่ยงจากไปเป็นลูกบุญธรรมยังมีการแต่งงานข้ามเชื้อชาติระหว่างคนกะเหรี่ยงกับคนเชื้อสายลาวยวนหลายคู่ ถึงแม้ว่าระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับคนลาวยวนจะมีความต่างกันในด้านวัฒนธรรม ทั้งภาษา อุปนิสัยใจคอ หลายด้าน แต่ทั้งสองชาติพันธุ์ก็ได้คบค้า หาสู่ เกื้อกูลพึ่งพาอาศัย กันมานานจึงอยู่ร่วมกันได้เหมือนพี่เหมือนน้อง คนลาวยวนเป็นเหมือนกับสะพานที่ทอดผ่านสายธารให้คนกะเหรี่ยงได้เดินข้ามพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง คนลาวยวนจึงเป็นผู้ส่งผ่านวิถีวัฒนธรรมไทยให้แก่คนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง และ ภาพลักษณ์ของคนลาวยวนในสายตาของกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่เข้ามาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จึงเป็นภาพตัวแทนของ คนไทย

คนเชื้อสายจีน กะเหรี่ยงโพลงราชบุรี เรียกคนจีนว่า "เหง่อ เจ้ย ตามสำเนียงมอญ "ซึ่งมาจากคำว่า " จีน " หรือ " เจ๊ก " คนจีนที่เข้ามายังชุมชนกะเหรี่ยงในยุคแรกๆ เป็นนายอากรตีบูกเข้า

มาเปิดเหมืองแร่ กรรมกรรุ่นแรกๆที่เข้ามารับจ้างในเมืองแร่คือคนจีนโพ้นทะเล ด้วยสภาพพื้นที่ที่เต็มไปด้วยป่าเขา ความกันดาร และซุกซมไปด้วยป่าหรือไข้มาเลื้อย ไข้ป่าได้คร่าชีวิตกรรมกรจีนจำนวนมาก มาย ตลอดเส้นทางลำเลียงแร่จากสวนผึ้งมายังตัวเมืองราชบุรีระยะทางกว่า 80 กิโลเมตรมีหลุมฝังศพกรรมกรคนจีนฝังไว้เป็นระยะๆ เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 รัฐได้ยึดสัมปทานเหมืองแร่ แรงงานจีนถูกเลิกจ้าง ส่วนมากเดินทางกลับ บางคนรับจ้างทำนาให้คนลาว ยวน บ้างก็บุกเบิกนาให้คนกะเหรี่ยง บางคนรับจ้างปะหม้อ บ้าง เป็นช่างเงินทำเครื่องเงิน เช่น กำไลเงิน สร้อยเงิน ให้แก่คนกะเหรี่ยง คนจีนเหล่านี้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ภาพลักษณ์ของคนจีนในสายตาของคนกะเหรี่ยงในเวลานั้นคือ คนจีนเป็นคนขยัน ซื่อตรงกับลูกค้า ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างคนกะเหรี่ยงกับคนจีนที่อยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ภาพลักษณ์ของคนจีนที่เป็นคนขยัน ซื่อตรง ทำให้ คนกะเหรี่ยงไม่รังเกียจคนเชื้อสายจีนและได้มาเป็นลูกเขยของคนกะเหรี่ยง ซึ่งต่อมาเขยจีนยังได้รับเลือกให้เป็น กำนันในชุมชนชาวกะเหรี่ยง

ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม
กะเหรี่ยงความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา

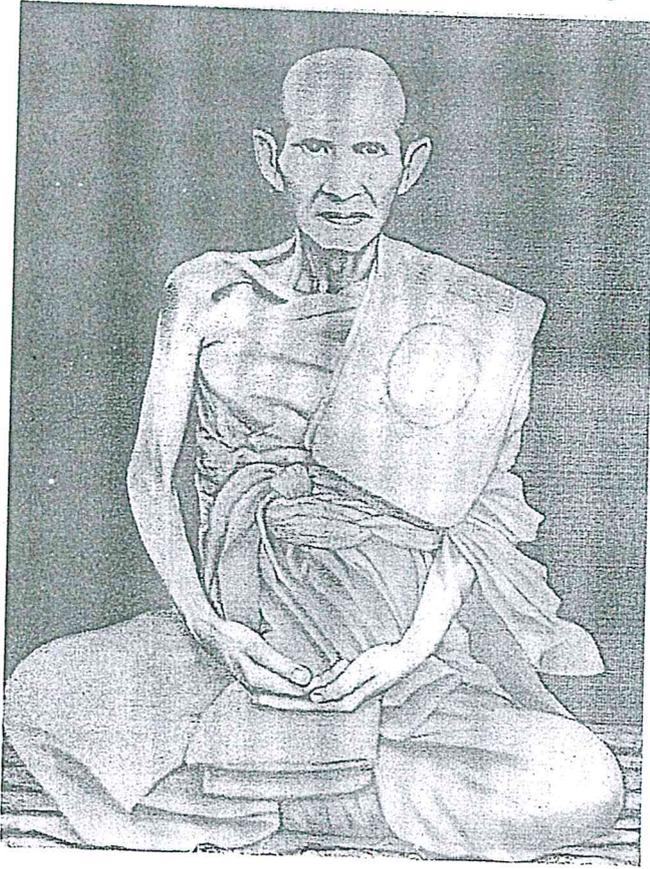

กะเหรี่ยงมีความ
ใกล้ชิดและมี
ความสัมพันธ์กับชาว
มอญ ได้รับอิทธิพล
ทางพระพุทธศาสนา
ผ่านมาทางชนชาติ
มอญมอญ ภาษา
และศัพท์บางคำของ
กะเหรี่ยงจึงมีราก
ศัพท์มาจาก มอญ/

บาลี สันสกฤต เช่น โนนิทานท้องถิ่นของกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่อง บุญ บาป กรรม เชื่อว่าทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วได้รับผลชั่วตอบแทน การยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยงมีมานานเมื่อครั้งกะเหรี่ยงอยู่ร่วมกับมอญในพม่า เพียงแต่รูปแบบ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง

พันธ์กับพระพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยงเรียบง่าย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถี
 กะเหรี่ยง สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงต่อศาสนาพุทธคือการไว้และทำบุญพระ
 เจดีย์ กะเหรี่ยงสวนผึ้ง เรียกว่า พระพุทธเจ้าว่า "เก๋อชากล่อง" ซึ่ง เก๋อช่า มีความหมายว่า
 "พระเจ้า " กล่อง" มีความหมายว่า เจดีย์ ดังนั้นการไหว้พระเจดีย์ของชาวกะเหรี่ยงจึงหมายถึง
 การ ไหว้พระพุทธเจ้า นิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งเรื่องนางดอกบัว กล่าวถึงการไปไหว้เจดีย์
 การบูชาเจดีย์ด้วยดอกบัว จึงเป็นอีกหนึ่งคำตอบว่า คนกะเหรี่ยงเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธมา
 นานแล้ว สมัยก่อนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงไม่มีวัดที่พระสงฆ์พำนักอยู่ประมิมเพียงที่พักสงฆ์สำหรับ
 พระสงฆ์ที่ธุดงค์เข้ามายังบ้านป่ากะเหรี่ยงได้พักอยู่ชั่วคราว นานๆ ครั้งจะมีพระสงฆ์ผ่าน
 เข้ามาสักครั้งหนึ่ง เนื่องจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองราชบุรีมี
 ความยากลำบากในการเดินทาง ต้องผ่านป่าเขาหนทางเปลี่ยวปลอดภัยคน เต็มไปด้วยไข้ป่า คน
 กะเหรี่ยงในสมัยนั้นพูดไทยได้น้อยคน ผู้ที่เข้ามาต้องสื่อสารกันได้ คำเล่าลือเกี่ยวกับการใช้
 คุณไสย เวทย์มนต์คาถาของคนกะเหรี่ยงล้วนเป็นสาเหตุที่สร้างความหวาดหวั่นแก่ผู้คนจาก
 ภายนอกที่จะเข้ามายังบ้านป่ากะเหรี่ยงสวนผึ้ง ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมเป็น
 อุปสรรคต่อการที่คนนอกชุมชนจะฟันฝ่าเข้าถึงชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ถึงแม้ไม่มีพระสงฆ์อยู่
 ประจำในหมู่บ้านกะเหรี่ยงแต่ชาวกะเหรี่ยงก็มีศาสนิกที่แสดงออกถึงความเชื่อของตนที่บอกให้รู้
 ว่าชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งนั้นนับถือพระพุทธศาสนา ทุกวันพระขึ้น 15 ค่ำ ชาวกะเหรี่ยงจะนำทราย
 จากลำห้วยมาทำบุญที่เจดีย์บริเวณที่เป็นที่พักสงฆ์ในหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงยังคงไป ไหว้เจดีย์
 อันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เมื่อถึงเทศกาลวันออกพรรษาชาวกะเหรี่ยงจะประกอบพิธี ส่ง
 ทะเต็ง หรือการแห่ฉัตรรอบองค์พระเจดีย์ทราย นานมาแล้วมีพระสงฆ์ชื่อ พระอาจารย์ ทิม
 เป็นพระสงฆ์เชื้อสายลาวยวน ท่านได้เดินทางธุดงค์เข้ามาในหมู่บ้านลาวยวนและบ้านกะเหรี่ยง ได้
 อบรมสั่งสอนชาวกะเหรี่ยงให้เข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนา พระอาจารย์ทิมเป็นผู้นำชาวบ้าน
 กะเหรี่ยงขึ้นไปสร้าง รอยพระพุทธบาทจำลองและสร้างศาลาบนเขาตักน้ำ บ้านทุ่งแฝก พระ
 อาจารย์ทิมเป็นผู้เริ่มสร้างพระเจดีย์ที่มีเสาเป็นไม้แก่นเนื้อแข็งในหมู่บ้านกะเหรี่ยงและหมู่บ้านคน
 ลาวยวน พระอาจารย์ทิมเป็นพระสงฆ์ผู้บุกเบิกงานแพร่ธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคครอบ
 สังคมไทยที่สร้างพื้นที่ทางสังคมให้คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้เรียนรู้และปรับวิถีพุทธที่เรียบง่าย มาเป็น
 วิถีพุทธแบบสังคมไทย. พระสงฆ์อีกรูปหนึ่งคือ พระอธิการนวม หรือหลวงพ่อนวม เกิดช่วงปี พ.ศ.
 2398 ที่บ้านปากท่อ ท่านมีเชื้อสายเขมร บวชเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2418 ณ วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอม

ประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี มรณภาพเมื่อ พ.ศ. 2478 พระอธิการนวม เป็นพระสงฆ์ที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพนับถือเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะเมื่อก่อนท่านอุทิศในหลายจังหวัด เช่น เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี โดยเฉพาะบริเวณถิ่นที่อยู่ของชาวกะเหรี่ยงซึ่งขณะนั้นยังคงนับถือผี

และนิยมด้านไสยศาสตร์อยู่ ได้มีชาวกะเหรี่ยงที่เรื่องอาคมมาทดลองอาคมกับหลวงพ่อนวมหลายครั้งหลายวิธีการ แต่ก็ไม่สามารถทำอันตรายหลวงพ่อดี ทำให้ชาวกะเหรี่ยงยอมรบนับถือ เมื่อหลวงพ่อนวมเดินทางกลับวัดแจ้งเจริญก็มีชาวกะเหรี่ยงติดตามมาสักการะมิได้ขาด แม้ว่าหลวงพ่อดีมรณภาพแล้วก็ยังมีการบูชาชาวกะเหรี่ยงเดินทางมาสักการะปิดทองท่าน จนเกิดเป็นประเพณีสงฆ์น้ำหลวงพ่อนวมและพระภิกษุที่

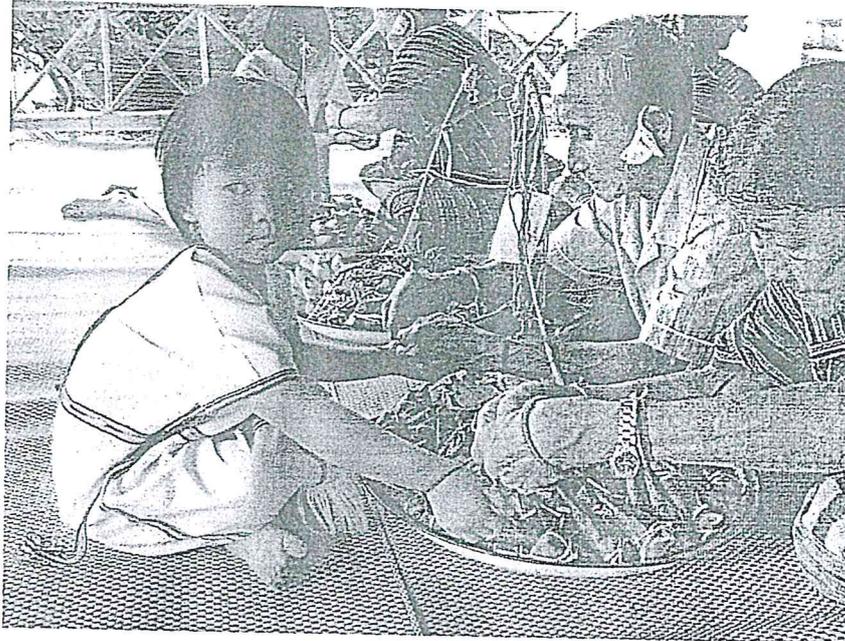
ประจำอยู่ที่วัด ในวันขึ้น 14 - 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี นับเป็นประเพณีที่ชาวกะเหรี่ยงทุกสารทิศได้เดินทางมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมากถึง 6,000 คน ดังนั้นพระอธิการนวม หรือหลวงพ่อนวม วัดแจ้งเจริญ ถือได้ว่าเป็นพระสงฆ์ผู้นำศาสนาชุมชนชาวกะเหรี่ยง พระครู ศรีธรรมมาภรณ์ มหาสุรนาถ ปธ.4 เจ้าคณะอำเภอ วัดเพลง หลวงพ่อวัดแจ้งองค์ปัจจุบันเล่าอีกว่า ชาวกะเหรี่ยงที่เคยอยู่ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตปากท่อและจังหวัดเพชรบุรีก่อนที่จะออกมาพบกับทางการ ได้ติดต่อผ่านผู้นำหมู่บ้านเพื่อให้หลวงพ่ช่วยประสานงานกับทางการเพื่อรับรองความปลอดภัย เมื่อหลวงพ่รับปากว่าทางการให้ความปลอดภัย ชาวกะเหรี่ยงจึงได้ทยอยกันออกมาพบกับหลวงพ่อนวมวัดแจ้งเจริญจึงเป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงเคารพนับถือ เป็นผู้ที่หลอมละลายความเชื่อดั้งเดิมของคนกะเหรี่ยง ได้สร้างและขยายพื้นที่ให้แก่คนกะเหรี่ยงได้"เข้าหาและมาถึง"ความศรัทธาพระพุทธศาสนาในจารีตประเพณีแบบพุทธไทย วัดแจ้งเจริญคือเวทีสาธารณะที่เปิดให้ชาวกะเหรี่ยงจาก จังหวัด ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ได้มีโอกาสพบปะเชื่อม

ความสัมพันธ์ระหว่างกัน คณะผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมงานประเพณีที่วัดแจ้ง พบว่าที่บริเวณบันไดทางด้านตะวันออกทั้งสองด้านของศาลาวัดแจ้งเจริญ มีภาพไม้แกะสลักเป็นภาพชาวกะเหรี่ยงเดินเรียงแถวแบกหน้าไม้ คู่กับภาพคนไทยเดินแบกปืน เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยพื้นราบและคนกะเหรี่ยงบ้านป่าที่มีมาช้านาน

บทบาทของพระสงฆ์กะเหรี่ยง ในปี พ.ศ. 2474 ที่โรงเรียนประชาบาลเกิดขึ้นครั้งแรกชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครู ในเวลานั้นเป็นพระกะเหรี่ยง คือ ครู จันทร กับครู ระเอน บุญเลิศ ทั้งคู่ได้ไปบวชที่ วัด จอมบึง อ.จอมบึง จังหวัด ราชบุรี จากนั้น ภิกษุ ทั้ง สอง ได้ไปศึกษานักธรรมและเรียนหนังสือ ที่วัดในเมือง ราชบุรี ต่อมาภิกษุ ระเอนฯ ได้ลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาส ทำหน้าที่ เป็นครูในปัจจุบัน (2555)มีพระสงฆ์กะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ได้บวชเรียนเป็นพระภิกษุอาทิ พระครูเมธีธรรมานุกุต พระครู สัจญญาบัตรพระมหา ถาวร สุทธิโม ทำหน้าที่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ประจำวัดสัตตนารถปริวัตร พระอารามหลวงชั้นโท พระมหา ถาวรสุทธิโม การที่มีพระสงฆ์กะเหรี่ยงได้อยู่ประจำวัดในตัวเมืองราชบุรี เป็นโอกาสให้เยาวชนกะเหรี่ยงที่เข้าไปเรียนในระดับอาชีวศึกษาในตัวเมืองราชบุรีได้มีที่พำนักพักพิงโดยอาศัยวัด ชาวบ้านบางคนที่บ้านมาทำงานในเมืองราชบุรีก็ได้อาศัยวัดที่พระมหาถาวรประจำอยู่อาศัยพักชั่วคราว พระมหาจันทรเป็นกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝก บวชรุ่นเดียวกับพระมหาถาวร ปัจจุบันประจำอยู่ที่วัด เทพศิรินทร์ที่กรุงเทพฯ ทำหน้าที่เป็นครูสอนนักศึกษาพระที่วัดเทพศิรินทร์ พระสงฆ์เชื้อสายกะเหรี่ยงเหล่านี้มานานๆจะมีโอกาสกลับมาเยี่ยมชุมชนกะเหรี่ยง เมื่อมีงานบุญสำคัญในวัดท้องถิ่น เช่นมีการสร้างศาสนสถาน พระกะเหรี่ยงเหล่านี้จะรวบรวมปัจจัยมาร่วมสร้างสิ่งซึ่งเป็นคุณประโยชน์ในท้องถิ่นตนเอง มอบทุนการศึกษาให้เด็กยากจน มอบอุปกรณ์และสื่อการเรียนให้แก่สถานศึกษาในชุมชนกะเหรี่ยง การที่ลูกหลานกะเหรี่ยงซึ่งเป็นคนบ้านนอกมีฐานะทางครอบครัวยากจนไม่มีโอกาสที่จะเลือกเส้นทางที่จะพัฒนาตนเองด้วยการการศึกษาทางโลก แต่ได้เข้ามาบวชเรียนมีความมุ่งมั่นในทางธรรมเลื่อมใสศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ทำให้ลูกหลานคนกะเหรี่ยงที่เป็นคนบ้านนอกได้รับการพัฒนาและถูกยกระดับเป็นที่นับถือในสังคม พระสงฆ์เหล่านี้มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนเยาวชนให้มีโอกาสทางการศึกษา จึงเป็นแบบอย่างและความภาคภูมิใจของชาวกะเหรี่ยงในท้องถิ่น

ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

คนกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นคนพืช สัตว์หรือสิ่งของต่างมีขวัญทั้งสิ้นใน

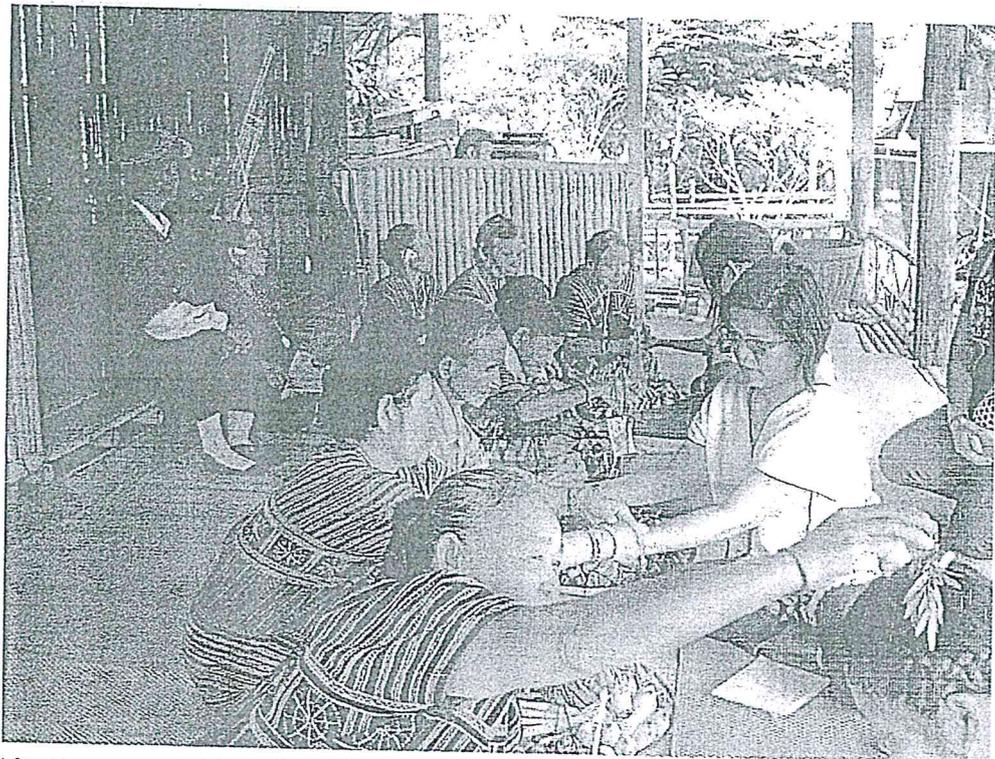
ชีวิตจึงมีประเพณีที่
เกี่ยวข้องกับขวัญหรือทำ
พิธีเรียกขวัญ ไม่ว่าจะ
เรียกขวัญของคน ช้าง
หรือสัตว์เลี้ยงขวัญบ้าน
ขวัญเมืองเชื่อว่าชีวิตจะมี
ความผาสุกและ
เจริญรุ่งเรืองเมื่อขวัญ
ได้รับการดูแลใส่ใจ
ประเพณีเรียกขวัญ
ประเพณีเรียกขวัญ เป็น
ประเพณีที่ชาวกะเหรี่ยง

ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาสำหรับเรียกขวัญคนที่หายป่วยใหม่ๆ หรือผู้ที่กำลังป่วยไข้ให้มีกำลังใจ เชื่อ
ว่าคนที่ป่วยถูกผีสิงนางไม้ทักทายทำให้หวาดสะดุ้งขวัญหนีไปบางคนเมื่อทำพิธีเรียกขวัญแล้วทำ
ให้หายป่วยเป็นปกติกะเหรี่ยงเฒ่าเฒ่าคนหนึ่งเรียกขวัญว่า หล่า กะเหรี่ยงจกอว์เรียกว่า เกอลา เชื่อ
ว่าขวัญมีอยู่คู่กับตัว คนตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเด็กเกิดมาหลังจากที่หมอดำแยทำคลอดและ
ตัดสายสะดือจะมีพิธีผูกข้อมือเรียกขวัญ ขวัญของคนเราจะอยู่ตรงกลางกระบาลพวกผู้ใหญ่จึง
ห้ามไม่ให้เด็กเขกกระบาลของกันและกัน กะเหรี่ยงเชื่อว่าขวัญของคนมีอยู่ 37 ขวัญ อยู่ในรูป
ของสัตว์ต่างๆ ผู้ที่ชอบนอนกับความสับสนรำพันภายในครอบครัวและชุมชนชาวกะเหรี่ยง เดือนเก้า
เป็นเดือนที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือน กรกฎาคม ต้นเดือน สิงหาคม เป็นช่วงระยะเวลาที่ ฝน
ตกชุก อากาศเย็น ฤดูฝนเป็นช่วงเวลาที่ชาวกะเหรี่ยงพบกับความเจ็บไข้ได้ป่วยโดยเฉพาะ
ไข้มาเลเรีย คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการที่คนกะเหรี่ยงได้กระทำผิดต่อ
กฎระเบียบ ข้อห้าม ของ บรรพบุรุษ หรือถูกผี ป่า ผีน้ำ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่าเจ้าทุ่ง และ วิญญาณที่
เร่ร่อนรบกวน เดือนเก้ายังเป็นช่วงเวลาที่ชาวไร่จะได้หยุดพักหายเหนื่อยจากงานดายหญ้าในไร่
ข้าวกอข้าวยืนต้นสูงจนคลุมต้นหญ้าและวัชพืชหมดแล้ว กะเหรี่ยงเฒ่าเฒ่ามีงานประจำปีเรียกว่า
ประเพณี เรียกขวัญที่จัดเป็นประจำทุกปี ในเดือน 9 ตลอดทั้งเดือน นับจากวัน ขึ้น 15 ค่ำ พิธี
เรียกขวัญจะเริ่มขึ้น เมื่อถึงเวลาประมาณ 2 ทุ่ม จะเรียกขวัญในวันแรก เมื่อทุกคนอยู่พร้อมหน้า
กันบนชานบ้าน ผู้เป็น แม่ หรือ ยาย จะทำการเรียกขวัญ โดยนำสิ่งของทั้งหมดที่เตรียมไว้ใส่ลง

ในกระบุง หรือกระจาด ไปวางไว้บริเวณบันไดบนชานบ้าน ทุกคนจะอยู่พร้อมกันตรงบริเวณหัว

บันได
ผู้เรียก
ขวัญทับ
พีไม้
เคาะที่
หัวบันได
เป็นการ
ส่ง
สัญญาณ
เรียกให้
เรียก
ขวัญที่อยู่
ไกล ให้

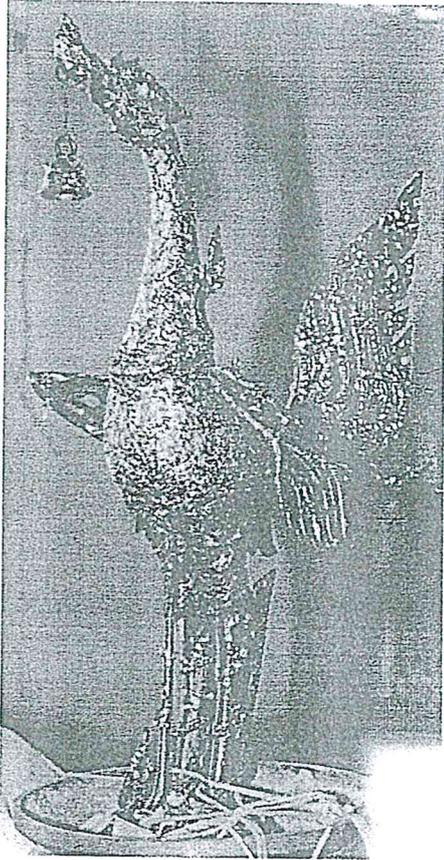

ได้ยิน
เสียง
บาง
บ้านก็
จะยิง
ปืนขึ้น
ฟ้า
เคาะ
กระดิ่ง
ตีเกราะ
เคาะไม้
เพื่อ
ขวัญจะ

ได้กลับมา การใช้ทับพีไม้เคาะหัวบันไดจะเคาะไปพร้อมกับกล่าวคำเรียกขวัญ จะหยุดเคาะหัวบันไดเมื่อ กล่าวคำว่า "ขวัญกลับมาหรือยัง" ทุกคนจะตอบพร้อมกันว่า "กลับมาแล้ว คำเรียกขวัญเดือน เก้า หล้า ค่อก ....ปู้... หล้า ่ง ถ่าย ๆ ๆ ..(ขวัญเอ๋ย... จงกลับมา ๆ ๆ) กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว มาอยู่กับพ่อกับแม่ มาอยู่กับ ปู่ย่าตายาย มาอยู่กับลูกกับหลาน มาอยู่กับบ้านช่อง

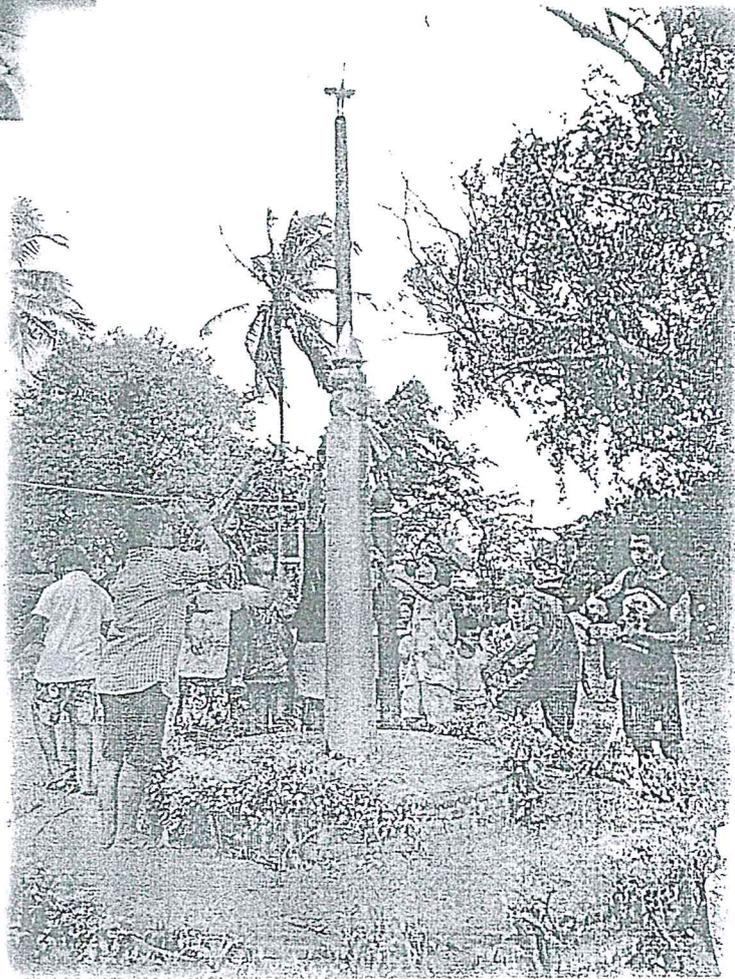
อยู่กับทรัพย์สิน ขวัญอยู่ในป่า จงกลับมา อยู่ในดง ต้นน้ำ ปลายน้ำ ในเมือง จงกลับมา อยู่ในเมือง อยู่บางกอก อยู่โรงพยาบาลราชบุรีจงกลับมา อยู่บนโรงพักตำรวจ อยู่ในไร่ นา จงกลับมา กลับมาดูแลฝูงนาง กลับมาดูแล ช้าง ม้า วัว ควาย อย่าได้ไปฟัง ญาติ พี่ ปิตาฯ อย่าไปอยู่กับสิ่งชั่วร้าย อย่าไปเชื่อฟังคำยุแหย่ อย่าไปอยู่ในป่าช้า อย่าไปฟังคำคนชาติอื่น ขวัญเอ๋ยจงกลับมา นำเงินมา นำทองกลับมา กลับมามีความสุขกับพ่อกับแม่ กับพี่กับน้อง กลับมาอยู่กับบ้านกับช่อง จงกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว มาอยู่กับเชื้อชาติของเราชั่วกาลนาน" กล่าวคำเรียกขวัญว่า ปรี๊ หล่า เ่ง ถ่าย... (ขวัญเอ๋ย... จงกลับมา...) 3 ครั้ง ผู้ที่เรียกขวัญจะถามทุกคนพร้อมกันว่า "ขวัญกลับมาหรือยัง" ทุกคนจะตอบพร้อมกันว่า "กลับมาแล้ว " ผู้เรียกขวัญก็จะหยุดเคาะหัวบันไดบ้าน ทุกคนก็จะไปรวมกันที่ครัวหน้าเตาไฟ พร้อมกับนำตะกร้าบรรจุสิ่งของสำหรับขวัญไปด้วย จากนั้นก็จะเริ่มเรียกขวัญอีกครั้งเป็นการเชิญชวนให้ขวัญรับประทานอาหารที่เตรียมไว้ ในครั้งนี้จะใช้ทับพีไม้เคาะที่เสาที่เป็นชั้นวางของเหนือเตาไฟ เมื่อขวัญรับประทานอาหารเสร็จแล้ว จะพาขวัญไปที่ห้องนอนเพื่อให้ขวัญได้พักผ่อนใช้ทับพีไม้เคาะที่ประตูห้องนอนและนำตะกร้าบรรจุสิ่งของสำหรับขวัญวางไว้บนชั้นวางของในห้องนอน เป็นการเสร็จพิธีเรียกขวัญในคำคืนแรก การเรียกขวัญในคืนนี้จะไม่มีการผูกแขน เมื่อใกล้อรุณรุ่งประมาณ 5 นาฬิกา จะมีการเรียกขวัญอีกครั้ง หนึ่ง กระทำเหมือนคำวันก่อน นำ ดอกไม้ กล้วย อ้อย ข้าวห่อถือไว้ นำด้ายสีแดงจุ่ม น้ำ ในถ้วย 3 ครั้งใช้ด้ายสีแดงพันข้อมือ 3 รอบ ผูกด้วยเงื่อนตาย 3 ครั้ง ผู้เรียกขวัญจะนำสิ่งของไปวางไว้บนกระหม่อมอันเป็นที่อยู่ของขวัญ เป็นการรับรู้ว่าขวัญได้กลับมาอยู่กับเจ้าของแล้ว เมื่อเรียกขวัญเสร็จก็จะรับประทานอาหารร่วมกันกล่าวคำเรียกขวัญว่าปรี๊...หล่า เ่งถ่าย (ขวัญเอ๋ยจงกลับมา) ขอให้ขวัญของ.. (เอ๋ยชื่อผู้รับขวัญ).....จงมาอยู่กับ กับ พ่อ แม่ กับลูกหลาน กับเมีย(ผัว) มารับการผูกแขน มากินข้าวห่อ ถึงเวลาเดือน 9 แล้ว จงกลับมารวมกันอยู่ในบ้าน กลับมาพักผ่อน มาอยู่เย็น เป็นสุข มากินของอร่อย มากินของหวาน มาทำมาหากิน อย่ามีเจ็บไข้ อย่ามีอันตรายใดๆ ขอให้ชนะพวกยักษ์พวกมาร เดือนนี้เราอย่าไปเที่ยวให้ไกลนัก มาอยู่กับบ้านมาอยู่กับเรือนมาอยู่มาอยู่กับ ฝูงนาง อยู่กับ วัว กับควาย กับม้า กับช้าง อยู่ในเมืองมา อยู่ในป่า มา อยู่ต้นน้ำ อยู่ปลายน้ำ อยู่ในไร่ อยู่ในนา จงกลับมา ปรี๊... หล่าเ่งถ่าย (ขวัญเอ๋ยจงกลับมา จะปล่อยให้ด้าย ให้อยู่กับเนื้อกับตัวอย่างน้อย 7 วัน บางคนรักษาด้วยบนข้อมือไปถึงอีกปีหนึ่งของเทศกาลเรียกขวัญ

ความเชื่อของกะเหรี่ยงกับเส้าหงส์

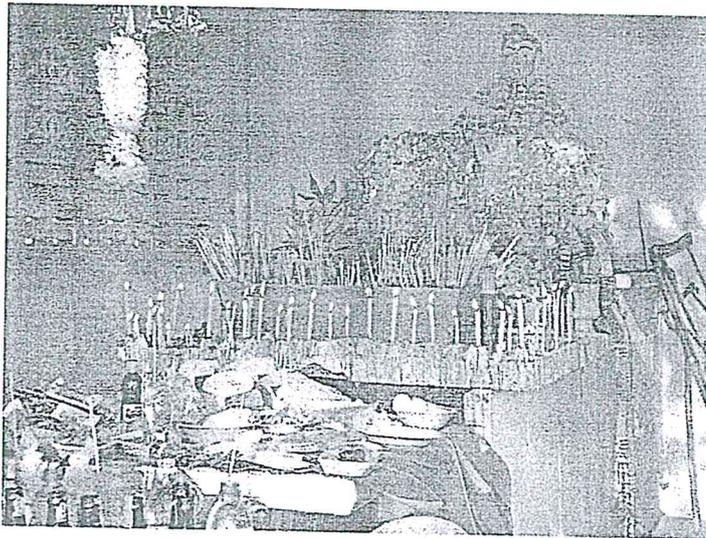

ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงจะมีพื้นที่ทางศาสนาอยู่ทางทิศ ตะวันออก หรือ ทางทิศเหนือ ของหมู่บ้าน เช่น ที่ วัด บ้านบ่อ บ้านสวนผึ้ง บ้านโป่งกระทิง คนกะเหรี่ยงจะ ก่อ เจดีย์ทราย สร้างเสาหงส์ ปลุกต้นล้านทมและศาลา เป็นที่พักสงฆ์ ที่เสาหงส์จะมีหงส์ที่ทำจากโลหะยื่นกาง ปีกหันหน้าไปทางทิศเหนือ ที่จอยปากมีกระดิ่งเล็กๆห้อย อยู่ ...ปู่ย่าตายายสมัยก่อนเล่าว่าคนกะเหรี่ยงนั้นอยู่ที่ ไหนก็ไม่รู้ อยู่ทางทิศ ฉาก่อซึ่ง ลงมาทางทิศเหนือ มา อยู่ที่นี่ ไม่รู้เหมือนกันว่า ที่หงส์บนเสาเจดีย์หันหน้าไป ทางทิศเหนือนั้นแปลว่าอะไร หรือจะเป็นการบอกอะไร กับลูกหลานก็ไม่รู้". ที่บ้านสวนผึ้ง เมื่อก่อนชาวบ้าน ช่วยกันสร้างเสาหงส์ ชาวบ้านไปทำอย่างไรก็ไม่รู้ขณะตั้ง

เสาหงส์ เสาไม้ได้ล้มลงมา ทับคนที่กำลังช่วยกันตั้ง เสาตาย ไป 1 คนตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีใครกล้ายกเสา หงส์ที่บ้านสวนผึ้งอีกเลย ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้เป็นแค่เสา ขนาบข้างที่ใช้ยึดเสาดัน กลางเท่านั้น..." " ...ลุง เคยเห็นแต่หงส์หันหน้าไป ทางเหนือ ที่ไหนมีวัด กะเหรี่ยงที่นั่นต้องมีหงส์ เป็นของคู่วัด คู่บ้าน นำ เสียตาย ที่ทุกวันนี้ไม่มีเสา หงส์อีกแล้ว ตัวหงส์ก็ต้อง เก็บไว้ในวัด แต่ก่อนมี ขโมยมาลักเอาไปที่ทุ่งแฝก ก็หายไป ที่ วัดบ้านบ่อก็หายไป แต่ตามกลับมาได้ ...พอลงกรานต์ที่

หนึ่งก็เอาหงส์ออกมาเปิดทอง อาน้ำหงส์ที่ไร ผนตกทุกที่เลย สงกรานต์ที่ไรผนตกทุกที่ ชาวบ้าน
 บอกว่าหงส์ออกมาเล่นน้ำสงกรานต์." ลุงบุญธรรม คุ่งลิ่งค์ ได้นำหุ่นนกที่ทำขึ้นมาจากไม้ขึ้นไปไว้
 บนยอดเจดีย์ที่วัดบ้านบ่อ หุ่นนกหันหน้าไปทางทิศเหนือ ถ้าปีไหน ผนแล้ง ผนทิ้งช่วง ชาวบ้านทุ่ง
 แฝกหมู่บ้านคนทำนา จะนำหงส์จากวัดบ้านบ่อ หนึ่งไปตามหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้รดน้ำหงส์
 ในขบวนแห่หงส์มีพระพุทธรูปนำหน้า ไม่มีการรดน้ำแห่นางแมวเหมือนที่อื่นๆ กะเหรี่ยงหมู่บ้าน
 อื่นๆที่ไม่มีคนทำนาจะไม่มีการแห่หงส์เหมือนกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝก เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์
 ชาวบ้านจะนำหงส์มาเปิดทอง คู่กับหลวงพ่อดะนาวศรีพระพุทธรูปปางสมาธิพระคู่บ้านของชาว
 กะเหรี่ยง

การเลี้ยง ผีบ้านหรือ ที่
 ยเก่อซา คางเก่อซา "เจ้าแห่ง
 บ้าน เจ้าแห่งเมือง" กะเหรี่ยง
 ลวนฝั่งมีความเชื่อว่า "ซ่งตะรี"
 หรือแม่พระธรณี และ ท้ายเก่อซา
 คางเก่อซา คือเจ้าแห่งบ้าน เจ้า
 แห่งเมือง ผู้คุ้มครองคอยดูแล
 ทุกข์สุขปกป้องผู้ที่อาศัยอยู่ในทุก

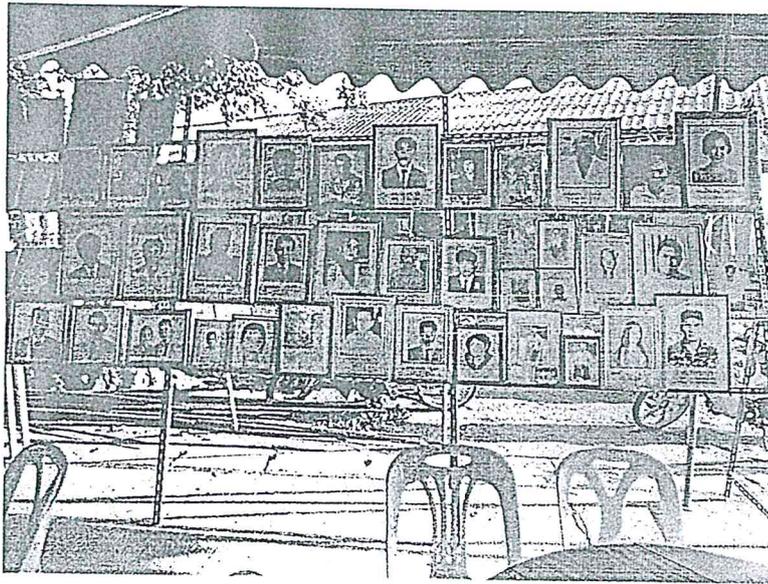
บ้านทุกเมือง ทุกปีจะต้องประกอบพิธีเลี้ยง "ท้ายเก่อซา คางเก่อซา เพื่อความสงบร่มเย็นของผู้คน

ทุกคน ทุกปีต้องมีกรเลี้ยงแม่
 พระธรณี และ ท้ายเก่อซา คางเก่อ
 ซา สิ่งของที่ต้องนำมาเช่น
 ไห้วคือ ข้าวปากหม้อ ไก่ ไช้ต้ม
 หัวหมู ของหวาน บุหรี่ สุรา
 ดอกไม้ธูปเทียน ประกอบพิธี
 ในเดือน 6 ระหว่างขึ้น 1 ค่ำ -
 15 ค่ำ วันที่ฤกษ์ดีที่สุดคือ

เดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ แต่ละหมู่บ้านจะจัดพิธี ไม่พร้อมกัน พ่อหมอลาวกะเหรี่ยงผู้ประกอบพิธี คือ
 ลุง บุญธรรม คุ่งลิ่งค์ จะเป็นผู้เชิญเจ้าที่คือผี ต่างๆเช่น ผีต้นน้ำ ผีภูเขา ผีทุ่ง ผีโป่ง วิญญาณบรรพ
 บุรุษ วิญญาณผู้นำหมู่บ้านมารับของเช่นไห้ว สถานที่ประกอบพิธีคือบริเวณโคนต้นไม้ใหญ่ตรง

ปากทางเข้าหมู่บ้าน กะเหรี่ยงโผล่งบ้านบ่อ ใช้ ต้นเลี้ยเล็ง คือ ไม้ตะโก บ้านห้วยคลุ้มก่อนนั้นใช้ ไม้ กะมองส่วย คือไม้ เกลา ปัจจุบันต้นเกลาได้ตายไปใช้ต้น เลี้ย เกอเน คือ ต้นข่อยแทน บ้านทุ่ง แปกใช้ต้น พุง คือไม้กะพุง บ้านสวนผึ้ง และบ้าน ท่ามะขาม เลี้ยเล็ง คือไม้ตะโก หมู่บ้านที่จัดพิธี เลี้ยงหทัยเกอซา คางเกอซา นอกจากหมู่กะเหรี่ยงแล้ว คนลาวยวนก็จัดพิธีเลี้ยงในเดือน 6 เช่นเดียวกัน ปัจจุบันการเลี้ยงหทัยเกอซา คางเกอซา ผู้เข้าร่วมพิธีส่วนมากจะเป็นกะเหรี่ยงและคน ลาวยวนผู้เข้าร่วมพิธีส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีครอบครัว คนเฒ่าคนแก่ หนุ่ม สาว และเด็กๆ เข้าร่วม จำนวนน้อย

ประเพณีสวดมนต์
กลางบ้าน เป็นการ
ทำบุญสวดมนต์เพื่อขับ
ไล่สิ่งชั่วร้ายในหมู่บ้าน
ประเพณีนี้เกิดขึ้นเมื่อเริ่ม
มีพระสงฆ์เข้ามาอยู่
ประจำในหมู่บ้าน
กะเหรี่ยง ชาวบ้านจะ
ช่วยสร้างปะรำพิธี อย่าง

เรียบง่ายๆ ประกอบพิธีในเวลาค่ำ ชาวบ้านนำทรายจากลำห้วยมา เพื่อจะให้พระสงฆ์มาเสกพระ
คาถา นำด้ายสายสิญจ์จากปะรำพิธีโยงไปตามบ้านแต่ละหลัง ครั้นเสร็จพิธีสวดมนต์ผู้ร่วมพิธีจะ
นำทรายที่พระสงฆ์เสกแล้วนำกลับไปยังบ้านของตนนำทรายชักรอบๆบริเวณบ้านเพื่อขับไล่สิ่งชั่ว
ร้าย เข้าวันรุ่งขึ้นจะมาทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ประเพณีสวดมนต์กลางบ้านเป็นประเพณีของชาว
พุทธกะเหรี่ยงในท้องถิ่นที่เข้ามาเบียดแทรกพื้นที่พิธีเบียงตะวั้ง เป็นการปรับตัวตามยุคสมัย
ทดแทนพิธีกรรมที่ได้หายไปชุมชน เป็นประเพณีที่เปิดพื้นที่สาธารณะในสังคมให้คนในชุมชน
ทุกระดับทุกชาติพันธุ์ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน

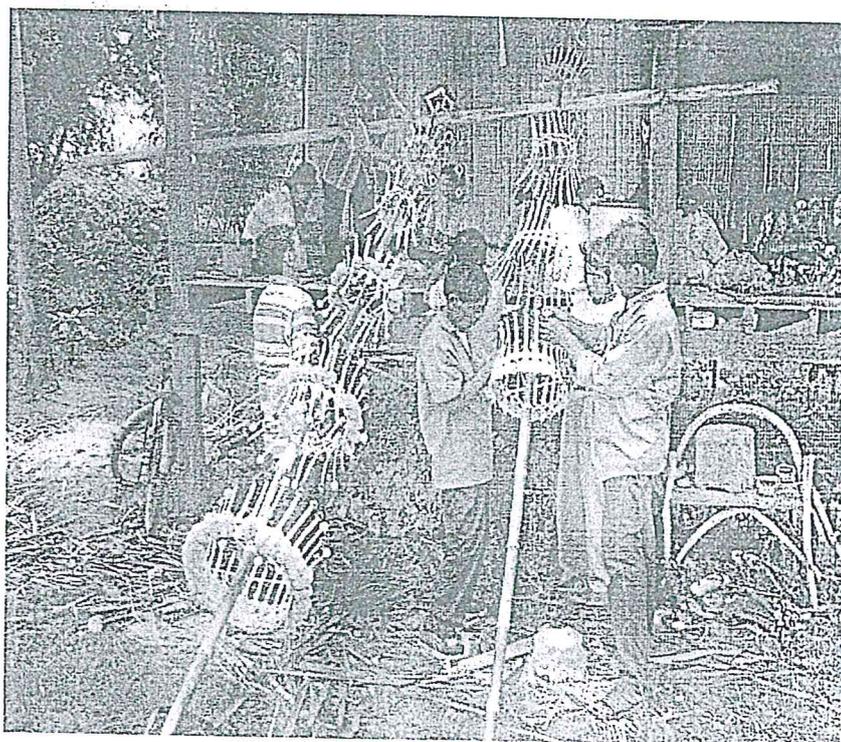
ประเพณี ออกพรรษา แห่งฉัตร เป็นประเพณีดั้งเดิมในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่เคยปฏิบัติ
กันมาในแต่อดีต ได้ถูกละทิ้งมากกว่า 50 ปี คนกะเหรี่ยงเชื่อว่า วันออกพรรษาพระพุทธรูปเจ้าพร้อม
ทั้งบรรดาเทวดา พระอินทร์ เสด็จลงมา โปรดมนุษย์บนโลก คนกะเหรี่ยงจึงสร้างฉัตร ขึ้นมาแห่

และไปปักไว้ที่เจดีย์ทราย พิธีดังกล่าว เป็นการขอมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ตนเองได้ละเมิดศีล และข้อห้ามต่างๆในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เป็นการชำระจิตใจให้ผ่องใสเพื่อจะมีความบริสุทธิ์ สมควรแก่การที่จะได้รับเสด็จพระพุทธเจ้ากะเหรียงโผล่งลวงมั่งกลับมา รื้อฟื้นประเพณี อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อวันออกพรรษาปี พ.ศ.2545 ในการ จัดทำฉัตรจะเห็น บทบาทหน้าที่ของ ชาวกะเหรียงแต่ละ วัยที่มาทำกิจกรรม ร่วมกัน คนหนุ่มจะ ไปตัดไม้รวกมาทำ เสาฉัตร ผู้อาวุโสจะ เป็นผู้จักสานฉัตร

เด็กหญิงจะเป็นผู้สานสิ่งประดิษฐ์ที่ตกแต่ง ฉัตร เช่น สาน ปลา จักจั่น ผู้หญิงสาว หาดอกไม้

และร้อยพวงมาลัย การแห่ ฉัตร ไปถวาย พระพุทธเจ้าที่องค์ พระเจดีย์จะเริ่มแห่ใน ค่ำของวันออกพรรษา มีขบวนกลองยาวเข้า ร่วมด้วย สร้างความ ครึกครื้นและ สนุกสนานแก่ผู้ที่มา ร่วมงาน เด็กหญิง และแม่บ้านกะเหรียง จะแต่งชุดกะเหรียง

เข้าร่วมขบวนแห่ขบวนแห่เริ่มจากหมู่บ้านไปยังศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเพื่อขอขมา ขบวนแห่
 ทะเดียง แห่รอบโบสถ์ 3 รอบ แห่รอบเจดีย์ 1 รอบ จึงนำฉัตรปักไว้ 4 มุม 4 ทิศ พระสงฆ์จะแสดง
 ธรรม ให้ศีลและพรมน้ำมนต์เป็นการเสร็จพิธีในคืนนั้น การที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งกลับมารื้อฟื้น
 ประเพณี แห่ฉัตร ในปี พ.ศ.2545 เกิดจากการที่ได้มีการพูดคุยระหว่างผู้เฒ่าผู้แก่และบรรดาผู้นำ
 ในหมู่บ้านในช่วงของการเก็บข้อมูลและเปิดเวทีพูดคุยในการทำงานวิจัย ในเวทีพูดคุยยังได้เปรียบ
 เทียบประเพณีแห่ต้นเทียนเข้าพรรษาที่ชุมชนคนไทยหมู่บ้านชฎาพายัพได้จัดต่อเนื่องกันมาจน
 เป็นประเพณีท้องถิ่นในระดับอำเภอ ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งจึงกลับมารื้อฟื้นประเพณีแห่ฉัตรใน
 เทศกาลออกพรรษาในหมู่บ้านของตนเอง

ประเพณีสักการะ
 หลวงพ่อนวมวัดแจ้งเจริญ
 หลวงพ่อนวมเป็นที่เคารพนับ
 ถือของชาวกะเหรี่ยงใน
 จังหวัดราชบุรีเพชรบุรีและ
 ประจวบคีรีขันธ์ ในทุกๆปี
 ชาวกะเหรี่ยง ใน 3 จังหวัด
 จะมาร่วมงานสักการะหลวง
 พ่อนวมที่วัดแจ้งเจริญโดยที่
 ไม่มีการนัดหมาย เป็นงาน
 ประจำปีที่ชาวกะเหรี่ยงได้
 สืบทอดกันมา กว่าร้อยปี
 งานประจำปีนั้นจัดขึ้น ใน
 เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ของทุกๆปี
 ชาวกะเหรี่ยงจะมาบวชแก้
 บน หญิงกะเหรี่ยงจะมาบวช
 ซีพราหมณ์ในปี พ.ศ.2545
 มีผู้มาบวชทั้งหญิงและชาย
 300 คน จาก ผู้ที่มาร่วมงาน

จำนวนมากกว่า 3,000 คน ทางวัดได้จัดที่พักพร้อมอาหารเลี้ยงดูชาวกะเหรี่ยงตลอดระยะเวลา 3
 วัน นอกจากวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอ วัดเพลง จังหวัด ราชบุรี แห่งนี้แล้ว ไม่มีวัด

ใดใน 3 จังหวัดที่กล่าวถึง ที่สามารถรวมคนกะเหรี่ยงมาร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้มากเท่ากับวัด
แจ้งเจริญ แม้แต่วัดที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทยก็ไม่มีคนกะเหรี่ยง
มาร่วมงานจำนวนมากและเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมากกว่า 100 ปี เหมือนกับวัดแจ้งเจริญ ชาวไทย
พื้นราบในอำเภอวัดเพลงถึงกับกล่าวว่า "วัดแจ้งเจริญคือวัดของคนกะเหรี่ยง"

การศึกษาในชุมชนกะเหรี่ยง

กำนันตาไม้ บุญเลิศ ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาจึงได้นำลูกชาย
ไปบวชเป็นพระสงฆ์ที่ วัดในอำเภोजอมบึง จากนั้นก็ไปเรียนมัธยมที่วัด วัดเทพอาวาส วัดสัตต

นารถปริวัตรเป็นวัดในสายธรรมยุติกนิกาย
ในตัวเมือง ราชบุรี ได้กลับมาเป็นครูคน
แรกเมื่อโรงเรียนประชาบาลได้ตั้งขึ้นใน
หมู่บ้าน นอกจาก ครู ระเอน บุญ
เลิศแล้วยัง มี ครู จันทรทั้งคู่เป็นคนเชื้อ
สายกะเหรี่ยง จึงกล่าวได้ว่า ทั้งสอง
คนเป็นปัญญาชนยุคแรกของกะเหรี่ยง
สวนผึ้ง จากการศึกษเอกสารที่เป็น
สมุดทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนวัด
บ้านบ่อ ที่นาย ระเอน บุญเลิศได้
จัดทำไว้ระบุว่าโรงเรียนประชาบาลวัด
บ้านบ่อได้เปิดทำการสอน ในวันที่ 13
เมษายน พ.ศ.2474 มีนักเรียนจำนวน
27 คน เปิดการสอนชั้น ป.1 - 3 นักเรียน

เป็นเด็กเชื้อสายกะเหรี่ยงจาก หมู่บ้านละแวกใกล้เคียงคือ บ้านบ่อ บ้านสวนผึ้ง บ้านทุ่งแฝก มีเด็ก
เชื้อสายลาวยวนมาจากบ้านท่าเคย บ้านนาขุนแสน บ้านกล้วย และเด็กนักเรียนเชื้อสายจีนที่
ย้ายตามบิดามาจากตัวเมืองราชบุรี อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงส่วนมากจะ
มีอาชีพทำไร่ข้าว มีบางครอบครัวทำนา คนลาวยวนจะทำนา คนเชื้อสายจีนจะค้าขาย เด็ก
นักเรียนจำนวนมากต้องออกจากโรงเรียนเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 2 เนื่องจากบ้านนักเรียนอยู่ห่าง
จากโรงเรียนเกินกว่า 2 กิโลเมตร และนักเรียนมีอายุเกิน 14 ปี

นอกจากจะครูกะเหรี่ยงในท้องถิ่น 2 คนแล้วยังมีครูคนไทยที่เป็นคนนอกพื้นที่ได้เข้ามาสอน ในโรงเรียนด้วย แต่ด้วยระยะทางที่ห่างไกลถึง 30 กิโลเมตร จากกิ่งอำเภอจอมบึงมายังชุมชนกะเหรี่ยงต้องเดินทางเข้าบ้านป่ากะเหรี่ยง หนทางเป็นป่าเปลี่ยว ระหว่างทาง เสี่ยงภัยจากโจรผู้ร้าย ในพื้นที่เต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ครูคนไทยที่เข้ามาสอนจึงอยู่ได้ไม่นานก็ย้ายออกไป หรือก็หนีกลับบ้าน ไม่มาสอน เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่ได้ ในปี พ.ศ.2493 ทางราชการได้ส่ง ครู ชอบ ม่วงสวย บ้านเดิมอยู่อำเภอบางแพ เข้ามาสอนเพิ่มอีก 1 คน และได้ขยายชั้นเรียนจนถึงชั้น.ป.4. ครูชอบได้แต่งงานกับสาวจีนคือนางม่วยคนในพื้นที่จึงได้อยู่ประจำในหมู่บ้านไม่ได้ย้ายออกไปจนกระทั่งเสียชีวิต ครูระเอน ที่ได้ทำการสอนนักเรียนถึง 24 ปี ได้ลาออกจากการเป็นครูใน ปี พ.ศ.2498 ครู ชอบ ม่วงสวยทำหน้าที่เป็นครูใหญ่แทนครูระเอนฯ ใน ปี พ.ศ.2500 นาย เอื้อม อินโท ศึกษานิเทศก์อำเภอ จอมบึง และพระครูรัตนกิตติสาร(พระอาจารย์แหลม) เจ้าอาวาสวัดรางบัว ร่วมกับประชาชน พร้อมทั้ง ร.ต.ต.สมชาติ วรสิงห์ ผบ.ตชด.บก.461 และเจ้าของเหมืองแร่ได้ร่วมกันสร้างอาคารเรียนขนาด 3 ห้องเรียนโดยใช้ไม้ในท้องถิ่นในการสร้าง และเป็นครั้งแรกที่มีการตัดต้นไม้ใหญ่ในชุมชนบ้านกะเหรี่ยงเพื่อการก่อสร้างโรงเรียน เปลี่ยนชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ เดิมตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดบ้านบ่อในหมู่บ้านกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนชื่อตามช่วงระยะเวลาและสถานการณ์ดังนี้

1. ช่วงแรกเริ่ม ก่อตั้งโรงเรียน พ.ศ. 2474 ชื่อโรงเรียนวัดบ้านบ่อ อาคารเรียนเป็นโรงเรียนหลังคามุงหญ้าคาแบบเรียบง่าย มีคนกะเหรี่ยงในท้องถิ่นเป็นครูใหญ่ 24 ปี คุณภาพการศึกษาไม่ดี เพราะขาดครูผู้สอน เด็กนักเรียนกะเหรี่ยง กับเด็กคนลาวยวนมีความสัมพันธ์ต่อกันดี เพราะเด็กจากหมู่บ้านต่างๆต้องมาเรียนร่วมกัน ผลต่อเนื่องในระยะยาวคือ ทำให้ผู้นำรุ่นถัดมาในหมู่บ้านกะเหรี่ยงและบ้านคนลาวยวนที่เคยเป็นลูกศิษย์จากโรงเรียนเดียวกันมีความสัมพันธ์ต่อกัน
2. ช่วงที่เปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) นับแต่ปี 2500 – 2512 เป็นต้นมา เมื่อมีครูคนไทยได้เข้ามาเป็นครูใหญ่และได้แต่งงานกับคนในพื้นที่ โรงเรียนมีครูเพิ่มขึ้น ได้มีการสร้างโรงเรียนหลังใหม่โดยความร่วมมือระหว่าง ชาวบ้านที่ช่วยโค่นไม้เพื่อเลื่อยเป็นไม้ใช้ก่อสร้าง พวกเจ้าของเหมืองแร่ มีรถยนต์ช่วยขนวัสดุอุปกรณ์สังกะสี พระสงฆ์ช่วยควบคุมการก่อสร้าง และเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน อำนวยความสะดวกในการตัดไม้ ความสัมพันธ์กับชุมชนเริ่มพัฒนาขึ้นเพราะครูใหญ่อยู่ในพื้นที่ ครูคนใหม่ที่เข้ามาสอนก็ได้เป็นลูกเขยคนกะเหรี่ยง พระ, ครู,

ชาวบ้าน เด็ก, ใกล้ชิดกันสัมพันธ์กันดีขึ้น โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัดในหมู่บ้าน เด็กกะเหรี่ยง และลาวยวนเริ่มเห็นห่างจากกันเพราะทางราชการได้สร้างโรงเรียนที่บ้านท่าเคย หมู่บ้านของคนลาว ยวน

3. ช่วงเปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมภ์ พ.ศ. 2511 - 2514 - 2520 เป็นช่วงเวลาของการแย่งชิงประชาชนระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันตก รัฐบาลได้ส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ซึ่งมีฝ่ายทหารเป็นแกนนำ เจ้าหน้าที่รัฐมองการณ์ล่วงหน้าถึงความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอนาคต จึงได้ย้ายโรงเรียนไปตั้งอยู่ที่ในแห่งใหม่ห่างจากวัดและชุมชนดั้งเดิมโรงเรียนสร้างขึ้นด้วยงบประมาณจากรัฐฝ่ายเดียว และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากชื่อโรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) มาเป็น โรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมภ์ จากชื่อโรงเรียนและสถานที่แห่งใหม่ ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ ประชาชน และชุมชน จากเดิมที่ชื่อโรงเรียนวัดบ้านช่วยกันสร้างและบำรุง รักษา มาเป็นโรงเรียนโรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป กลางอุปถัมภ์ โรงเรียนที่รัฐคือทหาร(ก.ร.ป.กลาง)เป็นผู้สร้างให้โดยการจ้างผู้รับเหมาจากอำเภอจอมบึงมาสร้างให้ โรงเรียนนี้ได้ถูกรื้อและสร้างใหม่ในปี พ.ศ. 2520 โดยมีสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 7บริจาคเงินช่วย 300,000 บาท ความสัมพันธ์กับชุมชน คณะครูในโรงเรียนกับชาวบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กันดี ปี พ.ศ. 2512 โรงเรียนทำงานการสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีครูใหญ่คนใหม่คือ อาจารย์ นิกร มณีโชติเป็นครูใหญ่ เป็นเขยกะเหรี่ยงอยู่ในพื้นที่ แทนครู ขอบ ม่วงสวยที่เสียชีวิต และมีครูเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่นคือครู ชนะ บุญเลิศ ลูกชายของอดีตครูระเิน ที่จบจากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง กลับมาสอนในหมู่บ้านตนเอง พวกครูท้องถิ่นยังเป็นผู้ประสานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ทหารในการพัฒนาหมู่บ้านและงานจิตวิทยามวลชนในงานของลูกเสือชาวบ้านอีกด้วย

4 .ช่วงเปลี่ยนชื่อโรงเรียนมาเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ ในปี พ.ศ.2523 กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ(ก.ร.ป กลางอุปถัมภ์) เพื่อให้เป็นโรงเรียนชุมชนของอำเภอ ปัจจุบันป้ายชื่อของโรงเรียนได้ลบชื่อก.ร.ป กลางอุปถัมภ์ ออกไป มีนักเรียน765 คน ครู 31 คน อาคารเรียน 3 หลัง 24 ห้องเรียน จากการศึกษาทางโรงเรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อมาแต่ช่วงของกาลเวลาทำให้เห็นถึงพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ชุมชนทั้ง ด้านสังคม การศึกษา การเมือง และเศรษฐกิจ ของชุมชน ดังเช่นเมื่อได้ลบชื่อ(ก.ร.ป กลางอุปถัมภ์)

ออกไปนอกจากเป็นการลบเลือนประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการสิ้นสุด
และพันยุคสมัยของความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์การเมืองในพื้นที่ เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยที่มุ่ง
ให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชนโดยชุมชน

บทที่ 5 ความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ ศึกษา 3 หมู่บ้าน

บ้านโป่งกระทิงบนเดิมชื่อภาษากะเหรี่ยงว่า บ้านกุ่มโน้ หมู่ที่ 1 ตำบล บ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัด ราชบุรี ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 350 เมตร/ฟุต แนวเขตหมู่บ้านทิศใต้จรด อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ทิศเหนือจรด หมู่ 9 บ้านดงคากับหมู่ 12 บ้านโป่งกระทิงกลางทิศตะวันออก

จรด บ้านหินลี อำเภอปากท่อ ทิศตะวันตกจรด หมู่ 10 บ้าน ห้วยมะกรูดชุมชนตั้งอยู่ห่างจากตัว อำเภอ 15 กิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจาก ตัวจังหวัด 80 กม.จำนวนประชากร ปัจจุบัน (ถึงวันที่สำรวจ)ในหมู่บ้าน มีจำนวนครอบครัว 222 ครอบครัว

ในหมู่บ้านมีประชากรทั้งหมด 775 คน เป็นชาย 392 คน หญิง 383 คน มีทั้งกะเหรี่ยงโพล่งและปกากะญอ อยู่ร่วมกัน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ ระหว่างเส้นทางผ่านจากอำเภอ สวนผึ้งไปอำเภอปากท่อและเขต จังหวัดเพชรบุรีโดยมีเทือกเขาอีต่อง และเขาหินแผ่นเป็นแนวแบ่งเขต บ้านโป่งกระทิงบนตั้งอยู่ เดิมชื่อ

“บ้านกุ่มโน้” เป็นชื่อเรียกของกะเหรี่ยงโพล่ง “กุ่มโน้” กุ่ม แปลว่า วังน้ำ โน้ คือชื่อต้นไม้พญา ลัตตบรรณ หรือต้นตีนเป็ด กุ่มโน้ จึงหมายถึง ชุมชนที่มีวังน้ำและต้นพญาลัตตบรรณขนาดใหญ่ อยู่ใกล้หนองน้ำ ต่อมาเมื่อได้มีการติดต่อกับคนไทยพื้นราบ คนพื้นราบเห็นว่าอยู่บนพื้นที่สูง จึงเรียกว่า “บ้านบนเขา” และเมื่อหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ (นพค.) ของ กรป. กลาง ได้เข้ามา พัฒนาเส้นทางในสมัยที่มีการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ได้พบเห็นกระทิงและสัตว์อื่น ๆ มากมายมากิน

ดินโป่งอยู่เป็นประจำ จึงเรียกชื่อใหม่ตามเส้นทางที่จะต้องตัดไปถึงว่า "โป่งกระทิง" แต่เนื่องจากในสมัยนั้นมีโป่งดินอยู่หลายแห่ง จึงเรียกกลุ่มบ้านที่ถึงก่อนว่า "โป่งกระทิงล่าง" และเรียกโป่งกระทิงที่อยู่สูงขึ้นมาหรือถึงที่หลังว่า "โป่งกระทิงบน" ในปัจจุบันโป่งกระทิงบนอยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 1 และโป่งกระทิงล่าง บุคคลกลุ่มแรก ก่อนที่ชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง ย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่

บ้านโป่ง กระทิง
ในปัจจุบัน ก่อน
นั้นพวกเขาเคย
ตั้งอาศัยอยู่
บริเวณที่เรียกว่า
บ้าน ห้วยพ
ลูกไก่ มี พุงโป่ง
เคลงเง่ พ่อของ
ผู้ใหญ่แถม เป็น
ผู้นำ บริเวณ ว่า

กะกล่า (บ้านป่าผาก) ออกจากบ้านพุลูกไก่ไปอยู่ที่บ้าน กุ้ยโน้ ต่อมานายอิน ชีช่วง เขาจบ
นักธรรมโท วัดใหญ่อ่างทอง มาจากบ้านสวนผึ้งขึ้นมาตีผึ้งและมาตั้งรกราก และได้ชวนกันสามพี
น้องขึ้นมาทำไร่ หลังจากนั้นพ่อคุณบังเคลงเง่ได้ย้ายลงไปอยู่ที่โป่งกระทิงล่าง ในปัจจุบัน ทั้ง
สามพี่น้องจึงได้ชวนพ่อคุณทองเหลืองขึ้นมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งก่อนหน้านั้นพ่อคุณทองเหลืองอยู่ที่ป่า
ผาก (บ้านดงคาในปัจจุบัน) ขณะนั้นป่าผากมีอยู่ด้วยกัน 2 ครอบครัว ทำไร่อยู่ตรงไหน บ้านก็อยู่
ตรงนั้น เมื่อนายอิน ชีช่วง ย้ายขึ้นมาอยู่ที่บ้านโป่งกระทิงก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านโดยมี
นายตาไม้ บุญเลิศ เป็นกำนัน มีผู้นำที่เป็นทางการตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ล้วนแต่มีเชื้อ
สายกะเหรี่ยงโพล่งทุกคน คือ นายจองตะกั้ง ไม่ทราบระยะเวลาดำรงตำแหน่ง นายอิน ชีช่วง
ไม่ทราบระยะเวลาดำรงตำแหน่ง นายแถม บุญเลิศ ไม่ทราบระยะเวลาดำรงตำแหน่ง นายเดชา
ชีช่วง ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี 2497 - 2538 และ นายชูศิลป์ ชีช่วงดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี 2538
จนถึงปัจจุบัน เส้นทางติดต่อ กับชุมชนภายนอกในอดีต ใช้เส้นทางเดินเท้า จาก บ้านโป่ง
กระทิงลงไป ป่าห้วยมะขามเอน ห้วยไผ่ ราชบุรี ไปกับเกวียน และเส้นทางลงไปทางปากท่อ ผ่าน
บ้านยางหัก เข้าสู่อำเภอปากท่อ สินค้าท้องถิ่นที่นำออกไปขาย พริก กระวาน ชีผึ้ง สินค้าจากใน

เมืองมีน้ำตาลปึก เสื้อผ้า ปลาร้า กะปิ กุ้ง ลาวยวนนำมาขาย และลาวโซ่ง เกว๋วลยไฟ ใช้สำหรับผูก
ปะ แพ คนลาวยวนจากหนองนกระเรียน ชื่อไม้มะค่า ไม้รวก โดยในช่วงปี 2518 - 2531
รัฐบาลได้สร้าง ถนนลูกรัง ปี 2532 ได้มีการสร้างทางสายชัยภูป่าหวาย - ไปงกระทิง มีถนนสาย
กลางลาดยางที่ดีขึ้น ทำให้การคมนาคมไปมาสะดวกขึ้น กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
เขต 7 ได้เข้ามาตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงไปงกระทิงชื่อ "โรงเรียนตำรวจชายแดนอนุเคราะห์ที่
8 เมื่อ พ.ศ.2507 ในปี พ.ศ.2534 เปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปัจจุบันโรงเรียนจัด
การศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา อนุบาล 1 - 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 -6 และ
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระย่า ได้เสด็จ
เยี่ยมหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่มีการเคลื่อนไหวกของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะที่หมู่บ้านไปง
กระทิง วันที่ 14 มิ.ย.2512 สมเด็จพระย่าเสด็จเยี่ยมราษฎรกะเหรี่ยงไปงกระทิงและทรงเปิดโรงเรียน .

เมื่อวันที่ 23
พฤษภาคม พ.ศ.2518
พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วย
สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ได้
เสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมราษฎร ที่หมู่บ้าน
บ้านคา บ้านไปง

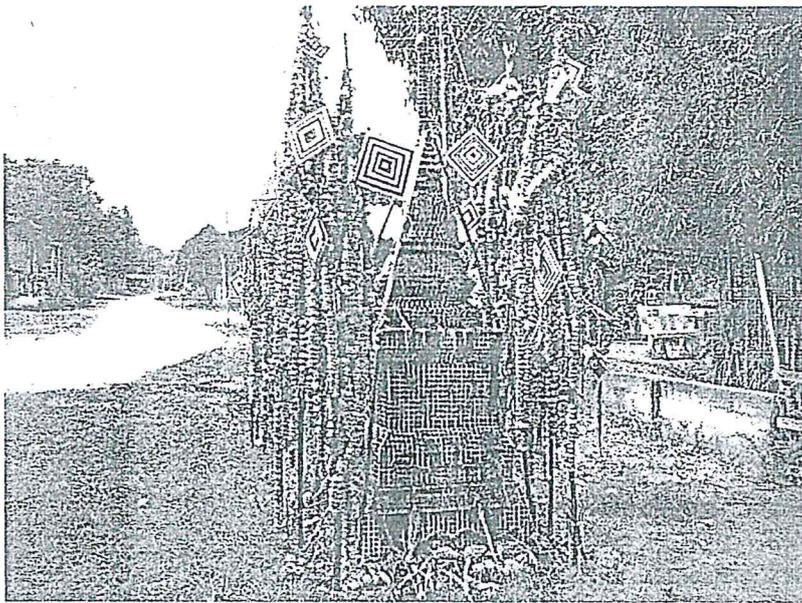
กระทิง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จ.ราชบุรี ในคราวนั้นได้มีผู้แทนชาวกะเหรี่ยง กราบบังคมทูลพระกรุณา
ขอพระราชทานที่ดินจำนวน 10,000 ไร่ในเขตตำบลบ้านบึง กิ่ง อ.สวนผึ้ง อันเป็นที่รกร้างว่างเปล่า
บริเวณห้วยซาแดงและห้วยไปงเล็ก เพื่อจัดสรรที่ดินในพระบรมราชูปถัมภ์ให้ชาวกะเหรี่ยงได้อาศัย
ทำกินแบบเดียวกับโครงการหุบกระพง และสำนักราชเลขาธิการได้เสนอเรื่องให้จังหวัดพิจารณา
ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2518 กระทรวงมหาดไทยพร้อมด้วยผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ได้ประชุมร่วมกันที่ จ.ราชบุรี เพื่อพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ และที่ประชุม
มีมติว่า บริเวณที่ดินที่ราษฎรขอพระราชทานนั้นเป็นป่าต้นน้ำลำธาร ไม่ควรทำการจัดสรร แต่เพื่อ

สนองความต้องการของราษฎรตามพระราชประสงค์ จึงให้ทำที่ดินซึ่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่สงวนไว้สองข้างทางสายจอมบึง-โป่งกระทิง) ขนาดกว้างข้างละ 2 กิโลเมตร ยาว 3 กิโลเมตร รวมเนื้อที่ 12 ตารางกิโลเมตร จำนวนเนื้อที่ 7,500 ไร่ มาจัดสรรแก่ราษฎรซึ่งต่อมาปรากฏว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าเตรียมการสงวน แต่มีราษฎรทั้งชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยได้เข้าไปครอบครองและทำประโยชน์อยู่แล้ว กรมชลประทานจึงได้จัดทำ "โครงการอ่างเก็บน้ำโป่งกระทิง" ขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริให้มีแหล่งน้ำสำหรับเพาะปลูก และการอุปโภคของราษฎร ในเขตหมู่บ้านโป่งกระทิง หมู่บ้านลำพะ หมู่บ้านท่าประจันต์ หมู่บ้านคา หมู่บ้านบึงน่าน้อย และหมู่บ้านชัยป่าหวาย ตลอดจนราษฎรในเขตพื้นที่โครงการจัดที่ดินหมู่บ้านตัวอย่างโป่งกระทิงที่ผู้ครอบครองไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แต่มีสิทธิ์ทำกินชั่วคราวจนตกทอดเป็นมรดกถึงทายาทได้

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเขื่อนกักน้ำโป่งกระทิง บริเวณอ่างเก็บน้ำ บ้านโป่งกระทิง กิ่ง อ.สวนผึ้ง จากพระราชประสงค์ในการพระราชทานที่ดินทำกินให้ราษฎรทำให้เกิดสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินบ้านโป่งกระทิงจำกัด "เป็นสหกรณ์ในโครงการพระราชประสงค์" ในการเสด็จพระราชดำเนิน เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2521 มีกระแสพระราชดำรัสให้ราษฎรจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรในพื้นที่บ้านโป่งกระทิงบน จำนวน 100 ราย และมีพระราชดำรัสกับราษฎรในพื้นที่ 4 รายที่เฝ้าฯ รับเสด็จ บริเวณริมอ่างเก็บน้ำบ้านโป่งกระทิงบนได้แก่

หมู่บ้าน ดากแดด หมู่บ้านดากแดดหมู่บ้านดากแดด มีชื่อเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นกะเหรี่ยงโพล่งว่า "ว่าบางกล้า" แปลว่า หมู่บ้านท่ามกลางป่าไม้รวกเผ่า/กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง . สถานที่ตั้งหมู่ที่ 2 ตำบล ยางหัก อำเภอ ปากท่อ จังหวัด ราชบุรี ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน พื้นราบ ลาดชันปานกลาง แนวเขตหมู่บ้านทิศใต้จรด อำเภอหนองหญ้าปล้อง ทิศเหนือจรด บ้านท่ายางทิศตะวันออกจรด บ้านวังปลาช่อนทิศตะวันตกจรด เทือกเขาตะนาวศรี ชุมชนตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 29 กิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัด 40 กม. ประวัติหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ.2445 ชาวบ้านกะเหรี่ยง ได้อพยพจากที่ใดไม่ทราบแน่ชัดเข้ามาจัดตั้งกลุ่มเป็นหมู่บ้าน ประมาณ 20 ครอบครัว ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2455 จึงได้จัดตั้งหัวหน้าหมู่บ้าน เมื่อรวมตัวชาวบ้านได้จำนวนหนึ่งแล้วหัวหน้าหมู่บ้านจึงนัดหมายประชุมกับชาวบ้านเพื่อร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นมา โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านดากแดด เหตุเพราะช่วงระยะเวลานั้นฝนฟ้าอากาศแห้งแล้ง จึงทำให้การหาน้ำดื่มมาใช้ในหมู่บ้านแทบทุกครัวเรือนหายากลำบากมาก ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า

หมู่บ้านตากแดด จนถึงปี พ.ศ.2461 ทางราชการได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงมาสำรวจหมู่บ้านชาวเขาในเขต

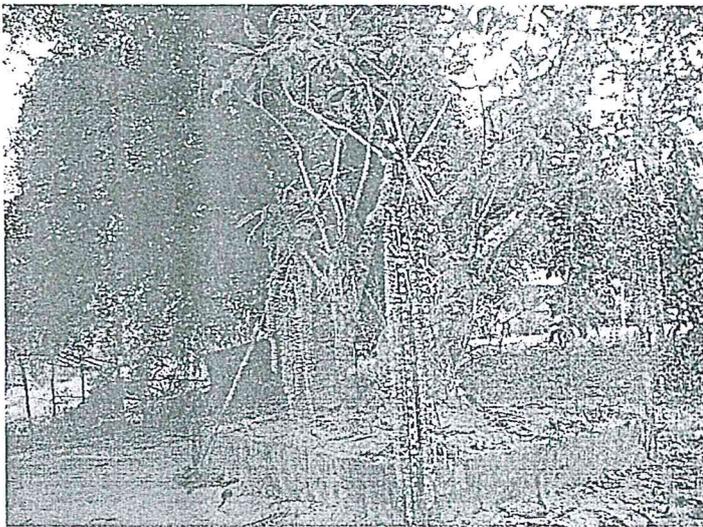
จังหวัดราชบุรี จึงได้มาพบกับกลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งรวมกลุ่มกันในหมู่บ้านตากแดด ทางราชการจึงได้นัดหมายให้หมู่บ้านเรียกประชุมราษฎรทั้ง 20 ครอบครัว เพื่อแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ.2476 โดยผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ

นายโต๊ะ บุญชูเขต ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ.2484 ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ใหญ่โต๊ะ บุญชูเขต ได้เสียชีวิตลง จึงได้เลือกผู้ใหญ่บ้านคนใหม่คือ นายอินทร์ ทองอ่อน ในปี พ.ศ.2500 โดยนายอินทร์ ทองอ่อน ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านจนเกษียณอายุ

ราชการจึงแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาอีกครั้ง คือ นายทาสุก ทองอ่อน ปีพ.ศ.2506เป็นการเริ่มต้นงานของพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตป่าเขาด้านตะวันตก บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ในพื้นที่เขตงานจังหวัดราชบุรี พรรคฯได้เข้ามาขยายเขตงานในพื้นที่ของคณะกรรมกรเริ่มที่ ที่บ้าน

ตากแดด ยางหัก บ้านหินสี ไทยประจัน อำเภอปากท่อในปี พ.ศ.2506 ต่อมานายทาสุก ทองอ่อน ได้เสียชีวิตลงระหว่างดำรงตำแหน่ง ได้แต่งตั้งนายจ้อง ทองอ่อนเป็นผู้ใหญ่บ้านแทนจนกระทั่งในปี พ.ศ.2509 ผู้ใหญ่จ้องถูกคนร้ายสังหารเสียชีวิต ได้แต่งตั้งนายเย็น ทองอ่อน เป็นผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ.2518 โดยผู้ใหญ่เย็น ทองอ่อน ได้ดำรงตำแหน่งจนเกษียณอายุราชการ ได้แต่งตั้งผู้ใหญ่คนใหม่คือนายโปร่ง ทองอ่อน ในปี พ.ศ.2521 จนถึงปี พ.ศ.2523 ผู้ใหญ่โปร่ง ทองอ่อน ได้ลาออกจากตำแหน่ง และได้เลือกนายกาฝาก บุญเปื้อง ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ.2524 จนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ.2554 และได้มีการคัดเลือกผู้ใหญ่คนใหม่คือนายเสน่ห์ แคนเพชร บ้านตากแดดเป็นหมู่บ้านประกอบด้วยหมู่บ้านตากแดดและบ้านเขาตมน้ำ ประชากรในหมู่บ้านตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่บ้านและกระจายครัวเรือนไปอยู่ในพื้นที่ทำกิน ลักษณะพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ประชากรมีอาชีพหลักคือการเกษตร ทำไร่ปลูกข้าวโพด สับปะรด ปลูกไม้ยืนต้น

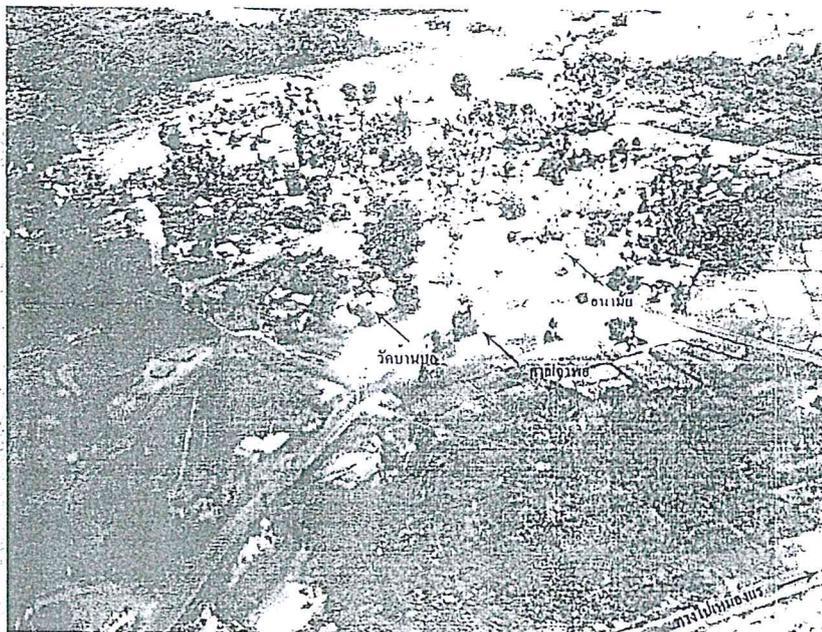

เช่น ไม้ยูคาลิป ไม้สน ขนุน มะม่วง มีเส้นทางเข้าถึงหมู่บ้านโดยใช้เส้นทางถนนทางหลวงสายปากท่อ - บ้านท่ายาง บ้านโป่งกระทิง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง สำนักสงฆ์และโบสถ์คริสต์ อย่างละ 1 แห่ง หมู่บ้านใกล้เคียงที่ติดกับบ้านตากแดด ได้แก่บ้านหนองปลาไหล บ้านยางคู่ บ้านวัง

ปลาช่อน ประชากรส่วนใหญ่ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน ป่าสงวนแห่งชาติ และนอกพื้นที่อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ชาวบ้านตากแดดได้รับความเดือดร้อนเรื่องพื้นที่ทำกินจำนวน 106 รายเนื้อที่ 4270 ไร่ ป่าไม้บริเวณหมู่บ้านเป็นป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ธรรมชาติส่วนใหญ่ที่ขึ้นเต็ง มะค่าโมง ไม้ไม้รวก ตะแบก สมอจัน หมู่บ้านสัตว์ป่าที่พบหรือยังมีเหลืออยู่ในบริเวณรอบหมู่บ้าน กิ้ง ลิง เลียงผา กวาง กระซัง กระต่าย อีเห็น ชะมด ลิงลม กระรอก นกขุนทอง นกแก้ว อยู่ในเขตพื้นที่เขตป่าสงวน มีพื้นที่ ป่าชุมชน จำนวน 200ไร่ พื้นที่สาธารณะหมู่บ้านจำนวน 50 ไร่ มีลำน้ำแม่ประจันไหลผ่านหมู่บ้าน1. จำนวนประชากรปัจจุบัน ทั้งหมด 221หลังคาในหมู่บ้านมีประชากรทั้งหมด 920 คน เป็นชาย 518 คน หญิง 402 คน ในอดีตพื้นที่ตำบลยางหักเป็นพื้นที่ช่วง

ซึ่งมวลชนชาวกะเหรี่ยง ระหว่าง พรรคคอมมิวนิสต์กับทางการ ต่อมาทางการได้เข้ามาพัฒนาพื้นที่
 และมีการหลั่งไหลเข้ามาของคนภายนอกที่เข้ามาบุกพื้นที่ทำกิน พร้อมกับการกลับคืนสู่เหย้าของ
 ชาวกะเหรี่ยงที่เคยร่วมงานกับพรรคคอมฯ ภายหลังจากการกลับมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย
 ศาสนา/ความเชื่อ/วัฒนธรรมในหมู่บ้านนับถือพุทธศาสนา จำนวน 180 หลังคาเรือนมี นายโก
 ทองจอง เป็นผู้นำพิธีกรรมประเพณีท้องถิ่นคือ ผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ ประเพณีเวียนศาลา
 ก่อพระทราย เวียนศาลาพุ่มดอกไม้ สถานที่ประกอบพิธีกรรม ศาลาประชุมหมู่บ้าน ศาลาคริสต์
 นิกายคาทอลิกจำนวน 22 หลังคาเรือนโบสถ์ 1 แห่งชื่อผู้นำทางด้านพิธีกรรม พ่อประสิทธิ์ รุจิรัตน์
 ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดคริสต์ การสืบทอดและรักษาแบบจารีตประเพณีมี ประเพณีผูกแขนเรียก
 ขวัญกินข้าวห่อ เวียนศาลาก่อพระทราย เวียนศาลาพุ่มดอกไม้

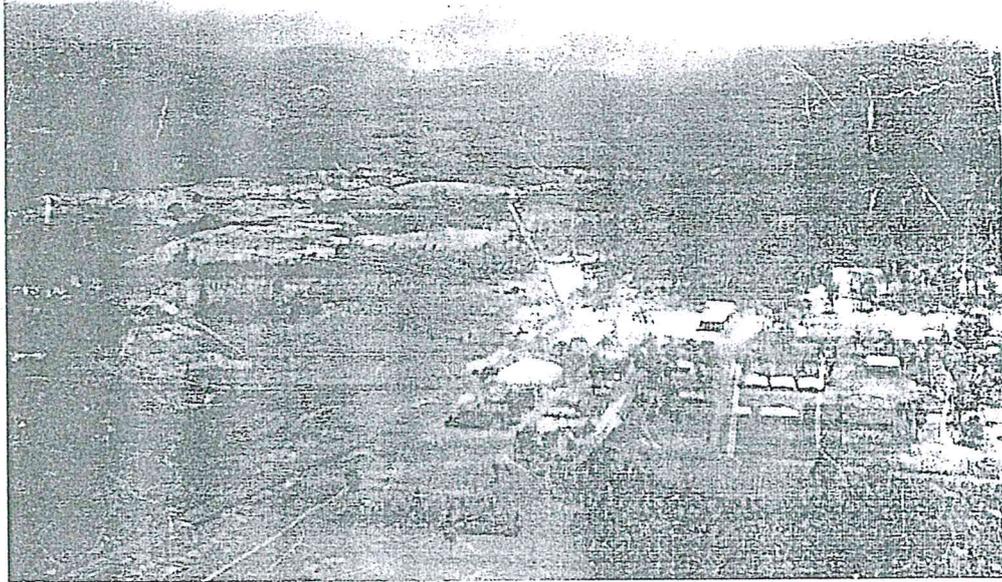
บ้านบ่อ หมู่บ้านกะเหรี่ยง บ้านบ่อเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ สวนผึ้ง อยู่ในเขต

ชุมชนบ้านบ่อระหว่าง ปี 2511 - 2514

เทศบาลตำบล
 สวนผึ้ง คน
 กะเหรี่ยง
 เรียกชื่อ
 หมู่บ้านนี้ว่า "นิ
 องผู้เลี้ยง" มี
 ความหมายว่า
 "หนองชะอม
 "เป็นหมู่บ้านที่
 ตั้งขึ้นกว่า 100
 ปี เคยเป็น

ศูนย์กลางในการปกครองของผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง นาง โสภา เนตึก อายุ 85 ปี เล่าว่า
 หลวงพิทักษ์ศรีมาตย์ฟุ้งเสียงเง ได้พาครอบครัวมาทำไร่ และเลี้ยงช้างที่ริมห้วยบ่อ มีชาวกะเหรี่ยง
 จาก บ้านสวนผึ้ง บ้านท่าสะแก หันโรกระบาด พวกกันมาสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้น มีนายตึก เป็น

อำเภอสวนผึ้งระหว่างปี 2511 - 2514

ปัจจุบันเป็นบริเวณที่ว่าการอำเภอ ตลาด และสถานีตำรวจภูธร

ผู้ใหญ่บ้านคนแรก มีคนลาวยวนอยู่ที่บ้านโคกสนั่นทางตะวันออกของหมู่บ้าน ที่เรียกว่าบ้านโคกสนั่นเพราะว่าเวลาคนลาวยวนที่บ้านโคกสนั่นทะเลาะกันก็จะร้องเอะอะอืออึงเสียงดังสนั่นไม่เกรงใจผู้อื่น ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีหลวงพ่อดือนาวศรีพระพุทธรูปหล่อปางสมาธิที่มีลวดลายจิ๋ววิจิตรลายดอกพิกุล ที่หลวงพ่อบำรุงวัดนาหนอง อำเภอเมือง ราชบุรี มอบให้แก่ชาวกะเหรี่ยง และพระพุทธรูปหินอ่อนสีขาวคือหลวงพ่อดือนาวศรีและพระพุทธรูปหินอ่อน เป็นพระพุทธรูปคู่วัดคูบ้านของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมาจนถึงปัจจุบัน ศาลเจ้าพ่อไทยตะนาวศรีเป็น ศาลเจ้าพ่อ ประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่บริเวณประตูทางเข้าวัดบ้านบ่อทางด้านทิศเหนือของวัด ในเดือน 6 มีพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ ในหมู่บ้านยังมีโบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่งสังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย มีคริสตสมาชิกเป็นชาวกะเหรี่ยง จำนวน 182 คน ประชากร บ้านบ่อ ประกอบด้วย คนกะเหรี่ยงจะอยู่ในหมู่บ้าน คนลาวยวนจะอยู่เป็นกลุ่มที่บ้านโคกสนั่น คนไทยและคนจีนที่มาอยู่ใหม่พวกนี้อยู่หน้าถนนบริเวณตลาดหน้าว่าการอำเภอ มีประชากร ชาย 1,474 คน ประชากรหญิง 1,526 คน จำนวนครัวเรือน 86 ครัวเรือน

การประกอบอาชีพ เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ปลูกมันสำปะหลัง 200 ไร่ ปลูกอ้อย 200 ไร่ ปลูกผัก 50 ไร่ นาข้าว 10 ไร่ ผลไม้ 150 ไร่ เลี้ยงไก่เนื้อ 10,000 ตัว และอาชีพรับจ้างทำงานในไร่พืชราก ในโรงงานเย็บผ้าในท้องถิ่น มีจักรเย็บผ้า 20 ตัว รับจ้างในโรงงานอาหารกระป๋องที่จังหวัดนครปฐม และโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร มีรถรับส่งจากโรงงานมารับคนงาน

ถึงหมู่บ้านในตัวอำเภอสวนผึ้ง ชาวบ้านที่เป็นคนงานต้องออกเดินทางเวลา 04.นาฬิกา และกลับมาถึงหมู่บ้านเวลา 22.00 น เป็นนี้ทุกๆวัน และพวกผู้ชายเป็นลูกจ้างซึ่งคราวทำงานเป็นอาสาสมัครรักษาดินแดน(อ.ส.) ผู้นำหมู่บ้าน บ้านบ่อนายถึก คุ่งลิ่ง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ได้รับการแต่งตั้งครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5 นาย ตาไม้ บุญเลิศ เป็นกะเหรี่ยงจกอรัญชัย นาย ถึก เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง ลำดับที่ 3 นาย สวง บุญเลิศ ลูกของกำนันตาไม้ เคย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ครั้งที่ 1 นาย ระเอนบุญเลิศ ลูกคนโตกำนันตาไม้ เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง ลำดับที่ 5 ปี 2507 -2514นาย สวง บุญเลิศ เป็น น้องชาย นาย ระเอน บุญเลิศ ได้กลับมาเป็นกำนัน ลำดับที่ 6 นาย ประกิต ใจป่าเพ็ญ เชื้อสายจีน เป็นหลานเขยกำนันตาไม้ เป็นกำนัน ลำดับที่ 7 นาย สงกรานต์ มั่นใจ คนไทย มีภรรยาเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นกำนัน ลำดับที่ 8 นาย สุวิทย์ (ชัย) ทศพลดำรงพงศ์ นามสกุลเดิม ว่า"จ่าย" เปลี่ยนมาเป็น "สมรรถชัย" และได้เปลี่ยนนามสกุลปัจจุบันคือ ทศพลดำรงพงศ์ เป็นคนกะเหรี่ยงเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ทุกหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านดั้งเดิม มีการสืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้แก่

1) การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติไทยประจัน พื้นที่เขตห้ามล่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ราชพัสดุ ซ้อนทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน ทำให้ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องแนวเขตพื้นที่

2) โครงการและแผนพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การส่งเสริมด้านการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและคุณค่าที่ชุมชนยึดถือ ทุกหมู่บ้านเด็กและเยาวชน ได้รับการส่งเสริมให้เรียนสูงขึ้น ทำให้ห่างเหินจากวิถีชีวิตดั้งเดิมและขาดช่วงการสืบทอดภูมิปัญญา ความเชื่อและประเพณีที่ชุมชนได้สั่งสมมา

3) การเข้ามาของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ เนื่องจากความต้องการรายได้เงินสด สำหรับชีวิตที่ทันสมัยขึ้นทั้งวัตถุที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การรักษาพยาบาลและการส่งลูกเรียน ทำให้มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกปลูกพืชเงินสดพืชส่งโรงงานเช่น มันสำปะหลัง สับปะรด ยางพารา ที่มีความเสี่ยงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น อีกทั้งมีการบริโภคแบบทันสมัย

4) เป็นหมู่บ้านที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มเยาวชน ผู้นำชุมชนและเครือข่ายผู้รู้ท้องถิ่นในการอนุรักษ์เพื่อสืบทอด ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำไร่หมุนเวียน การตีผึ้ง ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น เป็นพื้นที่ตั้งของศูนย์บูรณาการไทยสายใยชุมชนอำเภอ

บทที่ 6 กลไกการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้วยกระบวนการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการ ร่วมเอกสาร การเก็บข้อมูล การจัดเวที พูดคุย เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ทำให้เห็นถึงการ เปลี่ยนแปลงการฟื้นฟูภูมิปัญญา วัฒนธรรม การปรับตัว ต่อรอง ทั้งด้าน สังคม ระบบเศรษฐกิจ การเมือง ที่เกิดจากความสัมพันธ์ ของชุมชนกะเหรี่ยง ต่อสังคมภายนอกที่เข้ามายังชุมชน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน คือคนลาว ยวนจากเมืองราชบุรี ที่ได้เข้ามาติดต่อดำขายเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคมและ วัฒนธรรมระหว่างคนกะเหรี่ยงกับสังคมไทย ในปี 2474 ที่การศึกษาเริ่มต้นโดยคนกะเหรี่ยงใน ท้องถิ่น ได้สร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยให้แก่กะเหรี่ยงสวนผึ้ง สังคมกะเหรี่ยงเริ่มปรับ เปลี่ยนแปลงตนเองอย่างช้า ๆ เมื่อเกิดสงครามแย่งชิงประชาชนระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง ประเทศไทยกับรัฐบาลเกิดขึ้นหลังปี 2508 รัฐบาลได้ส่งหน่วยพัฒนาการ เคลื่อนที่ได้เข้ามาเพื่อแย่งชิง มวลชน โดยอาศัยการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รัฐบาลได้บัญญัติศัพท์ใหม่เรียก กะเหรี่ยงสวนผึ้งว่า "ไทยตะนาวศรี" เพื่อหลอมละลายจิตวิญญาณปลูกสร้างสำนึกของคนชนเผ่า ให้มีความเป็น "ไทย" ผลของการแย่งชิงมวลชนระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้ ชุมชนสวนผึ้งเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งรีบและรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนชาย ขอบที่มีชาวกะเหรี่ยงเคยดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เมื่อรัฐได้ควบคุมและจัดการป่าด้วยการ ประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภาชีไร่หมื่นเวียนของชาวกะเหรี่ยงถูกควบคุมห้ามเริ่มหนีจากคน กะเหรี่ยง ภูมิปัญญาระบบไร่หมื่นเวียน ถูกปิดกั้น แม่โพสพถูกละเล็ม การปรับตัวและการดิ้นรน ของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เมื่อหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ได้สร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามน้ำแม่ ภาชีสำเร็จในฤดูแล้ง ปี พ.ศ 2512 ยานพาหนะต่างๆ สามารถเดินทางเข้าออกสวนผึ้งได้ตลอดทั้งปี สิ่งบันเทิงต่างๆจากนอกชุมชนเช่น ภาพยนตร์ได้เข้ามาแทนที่ หนึ่งตะลุง วงดนตรีลูกทุ่ง เข้ามา แทนที่ หมอลำ กะเหรี่ยงสวนผึ้งเริ่มเรียนรู้และซึมซับ สิ่งที่เข้ามาในชุมชน เริ่มปรับตัวยอมรับสิ่ง ที่มาจากภายนอก นาย ปู่ บุญกร ชาวกะเหรี่ยงบ้านบ่อ นาย ปั้น แยมพรม คนเชื้อสายลาวยวน ซึ่งมีภรรยาเป็นคนกะเหรี่ยงร่วมกับคนหนุ่มสาวได้ร่วมกันจัดตั้งวงดนตรีลูกทุ่งกะเหรี่ยงขึ้นมา มี ผู้ใหญ่สูงอายุบางคนคอยให้กำลังใจและ สนับสนุน ช่วยออกเงินเพื่อซื้อเครื่องดนตรีให้แก่คนหนุ่ม สาว เครื่องดนตรีกะเหรี่ยงเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างง่าย ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น คือ กลอง ฉาบ ฉิ่ง และแคน เสริมด้วย กลองชุด นักร้องนักแสดงสวมชุดกะเหรี่ยงประจำถิ่น เพลงแคนกะเหรี่ยง ที่มีเนื้อร้องลูกผสมไทยยวน-กะเหรี่ยง ถูกนำเสนอบนเวทีตามงานในหมู่บ้านคนลาวยวนในเขต ราชบุรี เพชรบุรี มีอยู่ครั้งหนึ่งที่วงดนตรีกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้ออกจากบ้านป่ามุงหน้าไปแสดงถึง เมืองมินบุรี ในงานศพ ของนาย เต็ม ดิชาภิรมย์ ผู้สร้างตำนานเหมืองแร่เขากระโจม นับเป็น ความตื่นเต้นความภาคภูมิใจของนักร้องนักดนตรีกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่มีโอกาสได้นำเสนอผลงาน

เพลงของคนชายขอบ ต่อสายตาคนเมืองกรุง มีบทเพลงที่นักแต่งเพลงกะเหรี่ยงแต่งขึ้นมาในเนื้อเพลงได้สะท้อนให้เห็นการปรับตัวตนและลักษณะนิสัยของคนกะเหรี่ยงที่เป็นคนถ่อมตัวและเจียมตน จากการใช้ศัพท์เรียกตนเองว่า“กระผม”แทนที่จะเลือกใช้ศัพท์คำว่า“ผม”เพื่อต้องการให้สังคมภายนอกได้รู้จักและยอมรับว่าคนกะเหรี่ยงก็คือคนไทยแต่เป็นไทยตะนาวศรีจึงใช้ชื่อเพลงว่า หนุ่มตะนาวศรี แทนที่จะใช้ชื่อเพลงว่า หนุ่มกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

เนื้อเพลง หนุ่มตะนาวศรี

กระผม นี่เป็นหนุ่มตะนาวศรี อยู่ไกลเต็มที อยู่ไกลสุดซึ่ง
บ้านของกระผมอยู่ที่ ตำบลสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

กระผม นี่เป็นกะเหรี่ยงโดยตรง อยู่ไกลสังคมน้องคงไม่รู้จัก

คนอย่างผมนี้เป็นชายผู้อาภัพ พุดถึงเรื่องความรักกระผมนั้นยังไม่มี
เหยื่อเอ้เหนือ แปลว่า ฉันรักเธอ บ้าละเหนือ แปลว่า อยากจะได้เธอ

คำกะเหรี่ยงสองคำอย่าได้เพ้อ   ตอบจีเพื่อนเกลอชอบคำไหนที่ดี

กระผมนี้เป็นหนุ่มตะนาวศรี   อยากฝากไมตรีกับสาวสักคน

บ้านของผมถึงจะไกลสังคม   แต่หัวใจของผมยังไฝฝืนถึงสาว...ราชบุรี

ปัจจุบันเกือบจะทุกสายตระกูลดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งล้วนมีลูกเขย หรือสะใภ้ เป็นคนต่างเผ่าพันธุ์ จำนวนคู่แต่งงานระหว่างคนกะเหรี่ยงด้วยกัน มีจำนวนลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากการที่คนหนุ่มสาวกะเหรี่ยงออกไปทำงานนอกพื้นที่ห่างไกลครอบครัว ทำให้หนุ่มสาวมีอิสระในการที่จะเลือกคู่ครอง หนุ่มสาวกะเหรี่ยงมีโอกาสได้เรียนสูงขึ้นไปเรียนระดับ อุดมศึกษา กว่าร้อยละ 90 ของหนุ่มสาวกะเหรี่ยงที่ออกไปศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้แต่งงานกับคนต่างชาติพันธุ์ แรกเริ่มที่มีการแต่งงานกับกลุ่มคนนอกชาติพันธุ์ เริ่มจากการแต่งงานกับ คนลาวยวน คนจีน และกลุ่มข้าราชการครู คนในครอบครัวของผู้นำชุมชนเป็นพวกแรกๆที่ได้แต่งงานกับคนนอกชาติพันธุ์

นับแต่ปี 2511-2517 ได้มีประชากรจากนอกพื้นที่ย้ายเข้ามาในตำบลสวนผึ้งเพื่อหาพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น ตำบลสวนผึ้งจากเดิมที่มีเพียง 16 หมู่บ้านจึงต้องแยกตำบลสวนผึ้งออกไป อีก 2 ตำบล คือตำบลบ้านบึง และตำบลป่าหวาย กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะตำบลสวนผึ้งขึ้นมาเป็นกิ่งอำเภอสวนผึ้งในวันที่ 21 ต.ค.ตั้ง กิ่ง.อ.สวนผึ้ง พ.ศ.2517 โดยใช้พื้นที่บริเวณที่เคยที่ที่ตั้ง

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอและเป็นศูนย์ราชการ ในทางกลับกันอีกด้านหนึ่งชาวกะเหรี่ยงในกลุ่มผู้อาวุโสและผู้นำที่มองกาลไกล ได้ทบทวนอดีต ครุ่นคิดถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน และมีความวิตกกังวลกับอนาคตของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ความวิตกกังวลของบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่และผู้นำบางคนได้ตกผลึกเมื่อมีพระสงฆ์เข้ามาร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพที่เป็นจริงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยง ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งและท่านพระครูวิโรจน์ธรรมมาจารย์ มีความเป็นห่วงวิตกกังวลถึงอนาคตของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ต่อไปในภายหน้าคนกะเหรี่ยงจะไม่มีที่ดินทำกิน จาก การไหลทะเข้ามาของคนนอกพื้นที่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก จึงได้เตรียมการถวายฎีกาต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2517 เมื่อถึงวันที่ 23 พฤษภาคม 2518 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่กิ่ง อำเภอสวนผึ้ง ผู้แทนกะเหรี่ยงสวนผึ้งจึงได้ยื่นถวายฎีกากราบขอพระราชทานที่ดินจำนวน 10,000 ไร่ เพื่อขอจัดสรรที่ดินให้ชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยทำกิน แบบเดียวกับโครงการ หุบกระพง สำนักพระราชเลขานุการ ได้เสนอเรื่องให้จังหวัดราชบุรีพิจารณา ดำเนินการ จึงได้นำที่ดินที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่สงวนไว้ 2 ไร่ข้างทาง ถนน สาย จอมบึง - บ้านโป่งกระทิง ขนาดกว้าง 2 ก.ม. ยาว 3 กิโลเมตร เนื้อที่รวม 12 ตารางกิโลเมตร เนื้อที่ 7,500 ไร่ มาจัดสรรให้ราษฎรได้ทำกิน จำนวน 220 ครอบครัว มีราษฎรที่เข้าทำประโยชน์ที่เป็นคนไทย 109 ครอบครัว จัดสรรที่ดิน จากโครงการ หมู่บ้านตัวอย่างโป่งกระทิง ชุมชนคนกะเหรี่ยงได้ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มามากมาย อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ อาทิ ทางด้านภูมิศาสตร์ ที่ชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งตั้งอยู่ในเส้นทางเดินทัพของไทยและพม่า เส้นทางติดต่อค้าขายทางบกจากทวายเข้าสู่เมืองราชบุรี ชุมชนสวนผึ้งมีฐานทรัพยากร ป่าไม้ แร่ธาตุ สัตว์ป่า เป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่อง เช่นอุตสาหกรรม บั๊นไฉ่ ปูนขาว จักสานแข่ง ตะกร้า และประมงน้ำตื้น ฯลฯ ชุมชนกะเหรี่ยงอยู่ใกล้เมืองหลวงศูนย์กลางของอำนาจรัฐเพียงปลายจมูก อำนาจรัฐสามารถเข้ามาดำเนินการผลักดันนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง

กลไกการสืบทอด ทอดวิถีวัฒนธรรม

1. ศาสนา ความเชื่อ

วิถีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งมีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนาสากล คือพุทธศาสนา คริตศาสนา และความเชื่อแบบดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ เช่นความเชื่อ

ในเรื่องขวัญ อำนาจลับในธรรมชาติ บทบาทของผู้นำทางด้านจิตวิญญาณศาสตร์และความเชื่อ มีส่วนสำคัญในชุมชน เพราะผู้นำเหล่านั้นเป็นที่เคารพนับถือและเชื่อฟังของคนในชุมชน การถ่ายทอดความเชื่อผ่านทาง หลักธรรมคำสอน วัตรปฏิบัติของผู้นำทางจิตวิญญาณ คือกลไกหนึ่ง ในการ สืบทอด รักษา พิธี พิธีกรรมชุมชน พบว่าความในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 หมู่บ้านจะมีวัด ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน มีโบสถ์คริสต์ อยู่ 2 หมู่บ้าน คือ ที่บ้านบ่อเป็นโบสถ์คริสต์จักรแบปติส มีผู้นำ และคริสตชนเป็นชาวกะเหรี่ยงใช้ภาษากะเหรี่ยงและหนังสือเพลงและพระคัมภีร์ที่แปลออกมาเป็น ภาษากะเหรี่ยง สถาบันทางศาสนาที่กล่าวมาเป็นกลไกที่สำคัญในการรักษาสืบทอดวัฒนธรรม กะเหรี่ยงทางด้านภาษา หนังสือ เพลงดนตรี และการแสดงออกทางเครื่องแต่งกาย นอกจากนี้ผู้นำ ทางศาสนาแล้วผู้มีบทบาทสำคัญทางด้านพิธีกรรมแบบความเชื่อดั้งเดิมผู้การประกอบพิธีกรรม เรียกว่าขวัญ อาทิ นายรวย ชีช่วง อายุ 72 ปีอาศัยพ ทำไร่ที่อยู่/โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบล บ้านบึง กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีความชำนาญ/ ความสนใจด้านวัฒนธรรมประเพณี (พิธีกรรมของชาวกระเหรี่ยง)กรรมการหมู่บ้าน และกรรมการจัดงานประเพณีกินข้าวห่อของชาว กระเหรี่ยง วิทยากรด้านวัฒนธรรมนายเตียง ซอระ อายุ 70 ปีอาศัยพ ทำไร่ ความชำนาญด้าน วัฒนธรรม ร้องเพลงภาษากระเหรี่ยง) วิทยากรท้องถิ่นด้านการสร้างบ้านของชาวกระเหรี่ยง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ผู้นำทางการปกครอง คือผู้นำที่เป็นทางการ ที่เป็นเจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐ เช่นกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งผู้นำใน องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น เป็นกลไกหนึ่งใน ชุมชนที่มีบทบาทในการ ขับเคลื่อน สืบสาน พิธี พิธีกรรมในชุมชน กะเหรี่ยง ในบทบาทของผู้ ที่ต้องผลักดัน ประสานงาน ทั้งฝ่าย ภาครัฐ องค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชนดำเนินกิจกรรม ในกรณี หมู่บ้าน โป่งกระทิงที่ ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง กรณีผู้นำที่มีบทบาทในการสืบทอด ส่งเสริม พิธี พิธีกรรม

กะเหรี่ยงเช่น นายชุตีศิลป์ ชีช่วง อายุ ๔๐ ปีอาชีพ ทำไร่ ความชำนาญ/ ความสนใจ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี (การพูด และร้องเพลงภาษากระเหรี่ยง)ผลงาน/ เกียรติคุณ/ รางวัล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านบึง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการเครือข่ายกระเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภาคตะวันตก อนุกรรมการควบคุมคุณภาพมาตรฐานบริการสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี กรรมการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านบึง เป็นผู้ผลักดันงานด้านวัฒนธรรมประเพณีของ ชาวกระเหรี่ยง สืบทอดการเป็นผู้นำทางการต่อจากรุ่นปู่ รุ่นพ่อที่พ่อเคยเป็นกำนันที่ตั้งคมยอมรับ และภายในชุมชนตนเอง ให้ความร่วมมือในการทำหน้าที่ผู้นำหมู่บ้าน ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในความร่วมมือ ในการปฏิบัติหน้าที่ จนหมู่บ้านกะเหรี่ยงโป่งกระทิงเป็น หมู่บ้านดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นกะเหรี่ยงราชบุรี และพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบล สวนผึ้ง ได้จัดงบประมาณด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่นงานผูกแขน เรียกขวัญเดือน 9 งานแห่ฉัตร วันออกพรรษา องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานประเพณีท้องถิ่นที่บ้านโป่งกระทิง และกิจกรรมงาน ประจำปีกีฬาชนเผ่าที่จัดขึ้นโดยหน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนที่บ้านตากแดดนั้นผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง และมีกำนันตำบลยางหักที่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง ทั้งสองหมู่บ้านนี้ก็ยังคน มีกิจกรรมสืบสานประเพณีท้องถิ่นโดยเฉพาะประเพณีเรียกขวัญเดือน 9

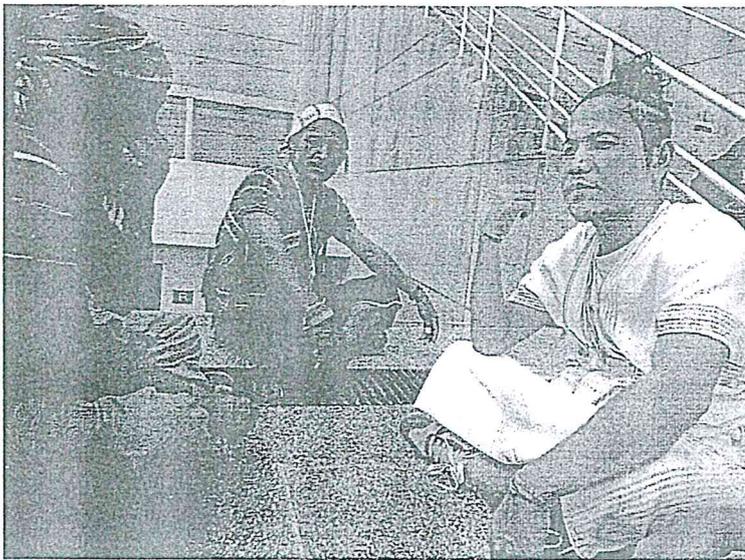
เครือข่าย เยาวชนกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง ชุมชนบ้านโป่งกระทิงบน แม้จะเป็นชุมชน กะเหรี่ยงที่มีความสัมพันธ์กันแน่นแต่ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนกำลังจะเปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัย ทำให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น ด้วยสำนึก รักบ้านเกิดจึงเกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มจึงเกิดขึ้น เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหา ประชาน กลุ่มฯ และแกนนำเยาวชน ที่มีทั้งผู้ที่ผ่านการทำกิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัย และผู้ที่ผ่านเรื่องราว มากมายจากมหาวิทยาลัยชีวิต ได้อธิบายถึงแนวคิดที่เขาและเพื่อนๆ อีก 2-3 คน เห็นเหมือนๆ กัน ต่างนำประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับน้องๆ เยาวชนในชุมชน เริ่มจากการ รวบรวมเยาวชนในหมู่บ้าน จัดตั้งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ชัดเจน เพื่อทำกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนในงาน พิธีต่างๆ ตามวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง จากนั้นก็ขยับมาเป็นการจัดกิจกรรมของกลุ่มเอง โดยเริ่มจาก กิจกรรมที่สมาชิกหรือเยาวชนในชุมชนชื่นชอบ และสมัครใจที่จะทำ เช่น จัดแข่งกีฬา เล่นดนตรี ต่อต้านยาเสพติด หรือกิจกรรมการพัฒนาวัด เป็นต้น “..ในปีแรก เรายังไม่มีกิจกรรมที่เน้นเรื่อง สิ่งแวดล้อม จนมาจัดกิจกรรม “ท่องป่าเชิงอนุรักษ์กับนักเดินทางวัยมันส์” ขึ้น ทำให้เด็กๆ ได้มี

โอกาสพูดคุยเสริมสร้างความสัมพันธ์กัน ได้รู้จักศึกษาและสังเกตการเปลี่ยนแปลงของป่า ความเสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ป่าอะไรต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดการตื่นตัวมากในเรื่องของกิจกรรมการอนุรักษ์ป่า..”นาย เกรียงไกร ชีช่วง แกนนำเยาวชนเล่าถึงจุดเริ่มต้นที่ทำให้กลุ่มฯ เข้ามาทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่ามากขึ้น และผลการจัดกิจกรรมในครั้งนั้น ทำให้ชุมชน ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ต่างตื่นตัวในเรื่องภัยจากไฟป่า และการจุดไฟเผาไร่ อันจะนำไปสู่การเกิดไฟป่า หลังจากการเดินทางป่าครั้งนั้น ทางกลุ่มฯ จึงได้เริ่มจัดกิจกรรมเข้าสู่วิทยาลัย โดยให้สมาชิกที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำก่อตั้งกลุ่มฯ ทำหน้าที่เป็นวิทยากร และประสานเครือข่ายไปยังเด็กมัธยมต้น จัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสมุนไพร จนกระทั่งเกิดกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าที่ชัดเจน อาทิ กิจกรรมการอบรม และศึกษาดูงาน โดยส่งตัวแทนเยาวชนเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานอื่นๆ อาทิ อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จ.ราชบุรี ร่วมออกค่ายเยาวชนอนุรักษ์ป่าเทือกเขาตะนาวศรี จ.ราชบุรี ฯลฯ กิจกรรมชุมชน คือ ส่งตัวแทนกลุ่มเป็นวิทยากรหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง สมุนไพรป่า โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน กิจกรรมอนุรักษ์ป่า เช่น ลาดตระเวนและศึกษาป่าบางกะม่า ล่ารวจป่า ทำแนวกันไฟ ปลูกป่าและทำแนวกันไฟร่วมกับวัดโป่งกระทิงบน ร่วมพิธิบวชป่าบางกะม่าของชุมชน จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าบางกะม่า สมาชิกของกลุ่มไม่ได้มีแต่เยาวชนในระบบโรงเรียน แต่คนหนุ่มสาวที่ทำอะไรทำนาก็เข้าร่วมด้วย โดยแบ่งลักษณะของสมาชิกออกเป็น 3 ประเภท คือ

- กลุ่มเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียน เน้นกีฬาและกิจกรรมสาธารณะ อายุ 16-25 ปี
- กลุ่มเยาวชนหญิงที่ทำงานรับจ้าง ช่วยเหลืองานของวัด โดยการปลูกและดูแลป่าไปพร้อมกับทำไร่ข้าวโพด อายุ 15-18 ปี
- กลุ่มเยาวชนนอกระบบที่ใช้ชีวิตอยู่ในป่า ทำนา ทำไร่ หาของป่า (นอกระบบ) สมาชิกกลุ่มนี้จะทำหน้าที่เสมือนพลตระเวนคอยสอดส่องดูแลผืนป่า หน้าที่นี้กลมกลืนไปกับภารกิจในไร่ในนา จึงต่างช่วยกันด้วยความเต็มใจ ที่สำคัญ เยาวชนกลุ่มนี้เป็นผู้มีประสบการณ์เรื่องการอยู่กับป่า การพึ่งพาป่า จนสามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับสมาชิกอื่นๆ ได้

จุดมุ่งหมายของกลุ่มไม่ได้เน้นแต่เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่เป้าหมายสูงสุดคือทำให้ชุมชนเป็นสุข กลุ่มจึงไม่ละเลยกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์สังคม และพัฒนาตนเองด้วย เช่น จัดการแข่งขันกีฬาเชื่อมความสามัคคี ทำงานศิลปะ/ งานฝีมือจากธรรมชาติ กิจกรรมเพื่อสุขภาพ ออกกำลังกายของเยาวชน การแสดง / ดนตรี / ฟ้อนรำแบบกะเหรี่ยง กิจกรรมพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

และการฉายภาพยนตร์ให้เยาวชนในกลุ่มชมนอกจากนี้ ยังยังมีกิจกรรมศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ด้านสมุนไพรด้วยตัวเองที่ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จากรุ่นสู่รุ่น

โดยมีกลุ่มผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือ และดูแลอยู่ห่างๆ
 “..ไม่เพียงแต่พวกเราเท่านั้น นะครับที่ได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมอนุรักษ์ป่า พวกผู้ใหญ่เขาก็เห็นประโยชน์ และสนับสนุน บางคนเลิกล่าสัตว์เพราะลูกหลานไปพูดกระตุ้นเตือน บางท่านที่เขามีความรู้เรื่องต้นไม้ สมุนไพร เขาก็มาช่วยบอกช่วยสอนเรา

..” นายเกรียงไกร กล่าวย้ำ เมื่อกลุ่มเยาวชนได้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิด

ความสามัคคีการได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น สร้างเสริมให้เด็กในกลุ่มมีใจรักถิ่นฐานบ้านเกิด เพราะเมื่อพวกเขาได้เข้าร่วมกลุ่ม ทำให้เด็กๆ รู้สึกว่าเขามีเพื่อน มีสังคม ที่มีลักษณะของพี่ดูแลน้องกันแบบรุ่นต่อรุ่น เด็กๆ จึงเกิดความรู้สึกอบอุ่น แม้จะมีเยาวชนอีกหลายคนที่ต้องไปจำเรียนในเมืองหรือต่างถิ่น พวกเขาก็ยังคิดที่จะกลับมาเพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดต่อให้กับเด็กๆ รุ่นต่อๆ ไปในหมู่บ้าน แทนนำเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน ที่มีความสนใจในความสวยงามของเม็ดเงินกะเหรี่ยงที่นับวันจะสูญหายอยากผลิตไว้ใช้เอง จึงรวมกลุ่มกันสืบสานภูมิปัญญา

ดีเม็ดเงินโดยไปเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดวิธีการทำจากพ่อค้าขายผ้า ซึ่งนำผลิตภัณฑ์เครื่องเงินไปจำหน่ายตามงานต่าง ๆ โดยสอนวิธีการใช้เครื่องมือ แล้วนำความรู้มาทดลองทำเองและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องประดับชนิดต่าง ๆ ที่ทำจากเครื่องเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ออกแบบลายเม็ดเงินให้มีสัญลักษณ์ของกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิงบน มีความคงทน สวยงาม ไม่ลอกไม่ดำ เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปเป็นของฝาก ของกำนัลที่ไม่เหมือนใคร ปัจจุบันรับสั่งทำตามใบสั่ง ซ่อมผลิตภัณฑ์เครื่องเงินที่ชำรุด ซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นสินค้าชั้นนำของอำเภอบ้าน

คา แกนนำเยาวชนชกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง นาย เกรียงไกร ชีช่วง อายุ 36 ปีอาชีพอิสระเป็นวิทยากรกระบวนการ มีความชำนาญ/ ความสนใจ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีชาวชกะเหรี่ยง บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน วิทยากรกระบวนการระดับอำเภอของประชาคมราชบุรี ผู้ประสานงานเครือข่ายชกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขต ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน นายบุญส่ง ใจชื่น อายุ 36 จอมบึง จ.ราชบุรี เกิดและโตที่หมู่บ้านโป่งกระทิงบน จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากวิทยาลัยครูเป็นอีกหนึ่งแกนนำเยาวชนที่ได้ร่วมงานและก่อตั้งกลุ่มเยาวชนบุญส่ง เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชกะเหรี่ยงกำลังจะเปลี่ยนไป ในอดีตบ้านโป่งกระทิง มีชื่อมาจากฝูงกระทิงที่เคยมีอยู่ทุกชุม และถูกล่าจนกระทั่งกระทิงหมดไปพร้อมๆ กับการเข้ามาของโรงงานลับปะรดกระป๋อง ชาวบ้านจึงหันไปรับจ้างเป็นลูกจ้างโรงงาน คนหนุ่มคนสาวเข้าไปทำงานในเมืองนี้จึงเป็นสาเหตุให้บุญส่งนำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้พัฒนาชุมชนบุญส่ง ก่อตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กๆ ห่างไกลยาเสพติดมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาวชกะเหรี่ยง และทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนปัจจุบันแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน เป็นกลุ่มนำขับเคลื่อนกิจกรรมอนุรักษ์เทือกเขาตะนาวศรี ใน 3 อำเภอ คือ อ.บ้านคา อ.สวนผึ้ง และ อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี บุญส่งจึงเป็นผู้กอบกู้ภูมิปัญญาวิถีชีวิตของชาวชกะเหรี่ยงให้รู้จักตัวตน รวมถึงอนุรักษ์กลุ่มอนุรักษ์วิถีชีวิตที่บ้านโป่งกระทิง เป็นการรวมกลุ่มกันของชาวชกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง ที่มีอาชีพเสริมจากการตีผึ้งเพื่อนำน้ำผึ้งป่ามาขายเป็นรายได้เสริม

กลุ่มอนุรักษ์วิถีชีวิตผึ้งมี สมาชิก 6 ครอบครัว ที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการตีผึ้ง จากบรรพบุรุษ เมื่อครั้งที่เข้ามาตั้งหมู่บ้าน ได้สืบทอดกันมา จากรุ่นทวด รุ่นป้ามายังรุ่นพ่อ และปัจจุบันเป็นรุ่นลูก แต่ครอบครัวจะมีต้นผึ้งในป่าธรรมชาติ ที่บรรพบุรุษของตนเองได้จับจอง ดูแล และได้ประโยชน์จากการตีผึ้ง แต่ละสายตระกูลจะมีต้นผึ้งประจำ ตระกูล 5 - 7 ต้น นำรายได้มาสู่ครอบครัว ปีละ มีรายได้จากการขายน้ำผึ้งป่าบริสุทธิ์ประมาณ 30000 -40000 บาท (คิดจากราคาน้ำผึ้งป่าขวดละ 300 บาท) และราคาขี้ผึ้งกิโลกกรัมละ 150 บาท ลุ่มสืบสานไร่หมุนเวียน บ้านโป่งกระทิงคือชาวชกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง กลุ่มหนึ่งที่ยังไปทำไร่ที่บ้าน บังกะมาซึ่งเป็นหย่อมบ้านของบ้านโป่งกระทิง ชาวชกะเหรี่ยงที่บ้านบังกะมา ยังคงทำไร่หมุนเวียนปลูกข้าวไร่ จำนวน ไร่ข้าว มีจำนวน 30 ฝืน มีพื้นที่ปลูกไร่ ครอบครัพละ 3 - 4 ไร่ ในรอบหมุนเวียน 2-3 ปี ที่กลับมาปลูกข้าวในพื้นที่เดิม นอกจากกลุ่มเยาวชนชกะเหรี่ยงบ้านโป่งกระทิง ชาวชกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อ.สวนผึ้ง บ้านคาและอำเภอปากท่อ ได้ได้ติดต่อสัมพันธ์กัน ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมด้านสังคม จึงเกิดกลุ่มเครือข่ายชาวชกะเหรี่ยงในชุมชนชกะเหรี่ยงสวนผึ้งอาทิ ชมรมเพื่อนรักเพื่อนเป็นชมรมที่ก่อตั้งโดยชาวไทยเชื้อ

สายกะเหรี่ยง มีนาย สมจิตร เพิ่มพูนนิติธรรม(คั่งลิ่ง)อาชีพทหารพราน เป็นประธาน ชมรม เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 ก.พ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคนในท้องถิ่นทั้งไทยและกะเหรี่ยงให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือกัน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อท้องถิ่น กิจกรรมของชมรมที่ผ่านมาคือ การหาทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนให้แก่โรงเรียนในท้องถิ่น ชมรมเพื่อนรักเพื่อน มีสมาชิกชมรม 71 คนร้อยละ 90 สมาชิกส่วนมากเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่น การเกิดขึ้นมาของชมรมเพื่อนรักเพื่อนที่มีคนเชื้อสายกะเหรี่ยงเป็นแกนนำนั้น มองได้ว่าในขณะที่พื้นที่ทางด้านการปกครองในท้องถิ่นที่ชาวกะเหรี่ยงเคยมีบทบาทกำลังหดแคบ เพราะคนต่างชาติพันธุ์ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ได้เข้ามาเบียดแทรกแทนที่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันเป็นการสร้างตัวตนทางสังคม และแสวงหาพื้นที่ที่จะยืนอยู่ทดแทนพื้นที่ที่กำลังสูญเสียไป ชมรม "เพื่อนรักเพื่อน" ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน ในทำนองเดียวกันชมรมเพื่อนรักเพื่อนของกะเหรี่ยงสวนผึ้งก็หาและเป็นแนวร่วมกับกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มาจากนักธุรกิจและฐานักการเมืองซึ่งมองได้จากคณะที่ปรึกษาที่มีตัวแทนของนักการเมือง ในทางกลับกันนักการเมืองก็ย่อมคาดหวังที่จะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆในท้องถิ่น

เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ความเป็นมาของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นจากการประชุมผู้นำชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เมื่อ ปี 2542 มีตัวแทนคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจากจังหวัด กาญจนบุรี ตาก เชียงใหม่แม่ฮ่องสอน ในที่ประชุมครั้งนั้นได้มีการทบทวนวิเคราะห์ถึงสภาพชุมชนและสังคมของชาวไทยกะเหรี่ยง พบว่าในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมาการพัฒนาได้หลังไหลเข้าไปยังชุมชนกะเหรี่ยง ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากมาย ทั้งเป็นการเสริมสร้างและเข้าไปทำลายชุมชน จึงมีความเห็นร่วมกันในการที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ให้ชาวกะเหรี่ยงยึดมั่นคุณธรรมพื้นที่เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือ มีจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ จังหวัด แม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก ในภาคกลางมีอยู่ 2 เขต คือ เขตจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี เขตจังหวัด ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กิจกรรมของเครือข่ายกะเหรี่ยงฯได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงในภาคเหนือและภาคกลาง เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ดำเนินแต่ละพื้นที่ กิจกรรมเครือข่ายกะเหรี่ยงฯ เสริมสร้างผู้นำทั้งผู้นำชาวบ้าน คนรุ่นใหม่ เพื่อให้มีศักยภาพในการบริหารกลุ่มและองค์กร ส่งเสริมฟื้นฟูสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมสนับสนุนให้ยึดมั่นในการเคารพจิตวิญญาณของธรรมชาติและจักรวาล การจัดการทรัพยากร กิจกรรมของเครือข่ายกะเหรี่ยงฯ ที่ผ่านมามีพัฒนาผู้นำชุมชนจัดการอบรมแกนนำเครือข่าย อบรม

แกนนำเครือข่ายระดับประเทศ ที่เชียงใหม่ อบรมเยาวชนจากหมู่บ้านต่างๆ ในอำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำเยาวชนและแกนนำระดับเขต ที่ วัดป่าสะมะแก ต.นาสวน อำเภอ ศรีสวัสดิ์ และที่ หมู่บ้าน บ้องตี้ อำเภอ ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ที่ บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอ หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี การสำรวจพื้นที่ และการเก็บข้อมูลในพื้นที่ เป็นการเก็บข้อมูลของหมู่บ้าน ข้อมูลเรื่องไร่มุมนเวียน ในพื้นที่ พื้นที่ อำเภอสวนผึ้ง กิจกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเครือข่ายๆ เพื่อให้ชาวชาวกะเหรี่ยงเกิดจิตสำนึกในการ ดูแลรักษา และใช้ สอย ทรัพยากรป่าไม้ อย่างรู้คุณค่า เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจระหว่าง ชาวบ้าน และฝ่ายราชการในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเครือข่ายด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน อำเภอสวนผึ้ง เครือข่ายฯได้ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายประชาคมในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ร่วมกันจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการอนุรักษ์ป่าที่สำนักสงฆ์บ้านกะเหรี่ยงโป่งกระทิงบังกะมาอำเภอ บ้านคา จังหวัดราชบุรีและที่สวนผึ้งในการจัดครั้งนี้ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ป่า กลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า อำเภอ สวนผึ้งชมรมเพื่อนรักเพื่อนกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงจากอำเภอ ปากท่อ กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เยาวชนกะเหรี่ยง จาก อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นอีกกลไกหนึ่งในในการสืบทอดวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะกฎหมายกำหนดบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถตั้งงบประมาณใน ข้อบัญญัติ ที่สนับสนุนกิจกรรมในชุมชน ดังเช่นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล สวนผึ้ง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึงได้ตั้งงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมประเพณี แห่จัดวันออกพรรษา และ กิจกรรม ประเพณีเรียกขวัญเดือน 9 เป็นต้น

สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น อาทิ มหาวิทยาลัย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เป็นอีกกลไกที่เป็นฝ่ายสนับสนุนหรือส่งเสริมชุมชนในการสืบทอดวัฒนธรรม ในบทบาททางด้านวิชาการแก่ชุมชน เช่น การศึกษา วิจัยนำองค์ความรู้ผลการศึกษาวิจัยกลับคืนสู่ชุมชน และนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยถ่ายทอดเผยแพร่แก่สังคม พัฒนาศักยภาพแก่ผู้นำและเครือข่ายวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการอบรมสัมมนา ศึกษา ดูงาน

บทที่ 7 บทสรุป - อภิปราย

เมื่อย้อนกลับไปดูพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ของชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีก็จะพบเหตุและปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีได้ปรับตัวสู่ความเป็นไทย ทางการเมืองและการปกครองเช่นรัฐให้ผู้นำชาวกะเหรี่ยงทำหน้าที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านนับแต่ปี พ.ศ.2444 ทางด้านการศึกษาได้ ตั้งโรงเรียนประชาบาลในหมู่บ้านกะเหรี่ยงนับแต่ปี พ.ศ.2474 เมื่อรัฐส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย วิธีชีวิตที่เรียบง่ายพึ่งพาตนเองภายใต้ระบบการผลิตเพื่อยังชีพไร้หมุนเวียนภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตเริ่มหายไป เพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงตั้งอยู่ในพื้นที่ราบอยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัดและเมืองหลวงที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจรัฐ มีหน่วยราชการของรัฐเช่น ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจภูธร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสวนผึ้ง บ้านคาเข้ามาตั้งอยู่ในชุมชน ชุมชนกะเหรี่ยง แผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงการต่างจากรัฐจึงเข้าถึงและกระทบต่อชุมชนอย่างรวดเร็ว

ชุมชนกะเหรี่ยงไม่ได้้อยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่อยู่ท่ามกลางหรืออยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆเช่น คนไทย ไทยยวน ลาวโซ่ง กล่าวได้ว่าเกือบทุกสายตระกูลของครอบครัวชาวกะเหรี่ยงมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้ชาวกะเหรี่ยงยอมรับปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โครงการฟื้นฟูวิถี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ทำการศึกษาชุมชนคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ในพื้นที่ 3 อำเภอ ของ จังหวัดราชบุรี มีเป้าหมาย เพื่อศึกษา กระบวนการ ฟื้นฟู สืบสาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง ความเข้มแข็งองค์กรเครือข่ายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ และเครือข่ายวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง ในการกำหนดแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพื่อให้เกิดเครือข่ายผู้นำทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

ผลจากการศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาพบว่าถึงแม้ว่าชาวกะเหรี่ยงจะปรับตัวเพื่อแสดงตนว่าไม่ใช่พวกอื่นแต่เป็นคนไทยผ่านทางการใช้ภาษาพูด เครื่องแต่งกาย การสร้างอาคารบ้านเรือน ความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ ในเวลาเดียวกันชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงรักษาและสืบทอดความเป็นคนกะเหรี่ยงเพื่อจะอธิบายความมีตัวตนอยู่ ผ่านเครื่องเครื่องหมาย สัญลักษณ์ งานประเพณี และพิธีกรรม โดยการเลือก วันเวลา และสร้างพื้นที่ ที่จะบอกกับคนภายนอก โดยมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และทั้งภาครัฐ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นภาคีสนับสนุน

. ในระดับรัฐบาลโดยการออกมติคณะรัฐมนตรีมติกรม๓๘๕๓เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาว
กะเหรี่ยง โดยกระทรวงวัฒนธรรมรายงานว่า ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ของประเทศไทย ตั้งแต่จังหวัด
แม่ฮ่องสอนลงมาถึงจังหวัดราชบุรีต่างได้รับความเดือดร้อนในปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมมายาวนานเกี่ยวกับ
ความไม่เข้าใจในวิถีชีวิตแบบกะเหรี่ยงซึ่งครอบคลุมถึงการจัดการทรัพยากรแบบธรรมชาติด้วยการทำไร่
หมุนเวียน การผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การให้คุณค่ากับป่าวิถีคิดในเรื่องสิทธิ (ที่มีใช่เป็นกรรมสิทธิ์)
และการที่รัฐไทยยังไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและภาษาของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ (ซึ่งรวม
กะเหรี่ยงด้วย) ที่มีอยู่ในประเทศในการจัดการระบบการศึกษาของท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาประเทศ
ในแบบทุนนิยมที่เน้นการเกษตรสมัยใหม่ซึ่งลงทุนสูง และเน้นพืชพาณิชย์เชิงเดี่ยว กีดกันทางเลือกอื่น ๆ
เช่น การทำไร่หมุนเวียน ที่ผ่านมากะเหรี่ยงบางส่วนจำเป็นต้องยอมรับวิถีชีวิตแบบใหม่และหลายส่วนยังเห็นว่า
"อยู่อย่างกะเหรี่ยงมีคุณค่า ต่อชีวิตมากกว่า" . กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิต
ชาวกะเหรี่ยงให้ยั่งยืนด้วยการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนและ
รากฐานทางวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงมีความเข้มแข็งทั้งในการดำรงชีวิตและการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเกิด
แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟู
วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน ผู้แทนจาก ส่วนราชการที่
เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นกรรมการและ
เลขานุการ ด้าน 1. อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนชาวกะเหรี่ยงในเรื่องอัต
ลักษณ์ ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) และวัฒนธรรมกะเหรี่ยงว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติที่มีความ
หลากหลาย หน่วยงานที่รับผิดชอบคือกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ(ศธ.)กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) 2 ส่งเสริมสังคมให้มีความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันแบบพหุ
วัฒนธรรม โดยให้เรียนรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม
.3 ส่งเสริมศูนย์วัฒนธรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงและ สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับฐานคิดดั้งเดิม ให้เป็นศูนย์
วัฒนธรรมที่มีชีวิต โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ศูนย์
บูรณาการไทยสายใยชุมชนเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4.สนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม ชุมชน และการทำกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายทาง
วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

จากมติคณะรัฐมนตรีมติครม๓๓๕๓เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ได้นำไปสู่แนวปฏิบัติต่อชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเครือข่ายวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงในการกำหนดแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เกิดเครือข่ายผู้นำทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มีตัวแทนจากส่วนราชการต่างๆ และชาวกะเหรี่ยงจากชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ อำเภอบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง บ้านคา และอำเภอปากท่อ กรรมการมาจาก ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง ผู้นำสถานศึกษา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลที่มีชุมชนกะเหรี่ยงตั้งอยู่ คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มีผู้นำชาวกะเหรี่ยงและกรรมการที่มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการเสนอแผนพัฒนาตั้งงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมสืบทอดประเพณีท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง เช่นประเพณีผูกแขนเรียกขวัญเดือนเก้า ประเพณีแห่ฉัตรวันออกพรรษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงและ สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับฐานคิดดั้งเดิม ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมที่มีชีวิต ที่ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ตำบล บ้านบึง อำเภอบ้านคา บริเวณศูนย์วัฒนธรรมชุมชนบ้านโป่งกระทิงตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้านบริเวณที่เป็นวัดเก่าที่รื้อขึ้นด้วยต้นโพธิ์ มีศาลพระภูมิเจ้าที่ประจำหมู่บ้าน ภายในอาคารศูนย์วัฒนธรรม มีภาพแสดงเรื่องเล่าของชาวกะเหรี่ยง มีเสาหงส์ที่ชาวบ้านกะเหรี่ยงรื้อฟื้นสร้างขึ้นใหม่ตั้งอยู่กลางลาน มีบริเวณลานกว้างสำหรับทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรมชุมชนบ้านโป่งกระทิงและศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ที่บ้านพุนพวย ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อเป็นอีก จึงเป็นศูนย์กิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงนอกจากหน่วยงานในกระทรวงวัฒนธรรมที่มีภารกิจโดยตรงแล้ว หน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์พัฒนาราชภาพบนพื้นที่สูงจังหวัดราชบุรี ก็มีภารกิจที่สนับสนุนโดย ศูนย์พัฒนาราชภาพบนพื้นที่สูงจังหวัดราชบุรี จัดกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ "ปักฝ้ายกะเหรี่ยง"เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตามโครงการพัฒนาและส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูงที่บ้านห้วยแห้ง จำนวน 20 คน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ณ ศาลาบ้านห้วยแห้ง ม.5 ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี บ้านตากแดด ม.2 ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงานประเพณีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน ที่บ้านทุ่งแฝก หมู่ 2 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี อบรมอาชีพ (ตีเม็ดเงิน) ให้แก่นักเรียนพื้นที่สูง โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี เพื่อสร้างรายได้เสริมและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนพื้นที่สูง ณ เขตพัฒนาราชภาพบนพื้นที่สูงห้วยน้ำหนัก ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี สนับสนุนอาชีพโครงการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพชุมชนบนพื้นที่สูง ๑๕ วัน "ปักฝ้ายกะเหรี่ยง"

กลุ่มบ้านหนองตาตั้ง บ้านห้วยน้ำหนัก ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรีศูนย์พัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูงจ.ราชบุรีได้จัดโครงการสืบสานวิถีชีวิตอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงราชบุรีที่เขตพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูง บ้านห้วยน้ำหนัก ศูนย์พัฒนาสังคม หนองที่ 49 จังหวัดราชบุรี กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดกิจกรรมภายในงานเช่นงานวัฒนธรรม การแสดงทอผ้าพื้นเมือง อาหารพื้นบ้าน มุมนิทรรศการ เวทีเสวนา โดยเชิญหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนและเครือข่ายวัฒนธรรม จากชุมชนกะเหรี่ยงทั้ง 3 อำเภอ คือ สวนผึ้ง อำเภอบ้านคา อำเภอปากท่อ สนับสนุนจัดส่งนักกีฬาเข้าร่วมกีฬาชาวไทยภูเขาแห่งประเทศไทย ที่จัดขึ้นในจังหวัดต่าง ซึ่งจังหวัดราชบุรี ร่วมส่งนักกีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ ฟุตบอล 7 คน /ตะกร้อชายเดี่ยว/ซิกซเย่อ / กีฬาพื้นบ้านเดินขาหยั่งชาย/หญิง/เป่าลูกดอก/ขว้างมีดสั้น/พุ่งดอกชด/ตักน้ำใส่กระบอก/กลิ้งครก ผลการศึกษาถึงวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรม การสืบทอดภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จากการ สัมภาษณ์เจาะลึก การศึกษาจากเอกสาร การเข้าร่วมสังเกตการณ์ ความคงอยู่ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีออกเป็น 3 สถานะคือ สถานะแรก คือ วัฒนธรรมประเพณีที่เคยปรากฏในอดีตแต่ปัจจุบันได้หายไปแล้ว เช่น ประเพณีการย่องสาวของชาวกะเหรี่ยง สถานะที่ 2 ได้แก่วิถีวัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่ต้องอาศัยโอกาสพิเศษพื้นที่พิเศษ ในการแสดงออกหรือผลิตซ้ำเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีการแต่งเฉพาะโอกาสพิเศษ ในช่วงเวลาปกติประจำวัน จะแต่งกายตามสมัยนิยม หรือภาษาพูดที่จะมีการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือ ญาติมิตร สถานะที่ 3 วัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนเก้า ของทุกๆ ปี ชาวกะเหรี่ยงเรียกเดือนเก้าว่า "หล่าคอก" เป็นเดือนที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ต้นเดือนสิงหาคม เป็นช่วงเวลาที่ฝน ตกชุก อากาศเย็น เป็นช่วงที่มีความเจ็บไข้ได้ป่วยมาก โดยเฉพาะไข้มาลาเลีย คนไทยเชื้อสาย กะเหรี่ยงเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการที่คนกะเหรี่ยงได้ทำผิดระเบียบ ข้อห้าม ของบรรพบุรุษ หรือถูกผีป่า เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่า เจ้าทุ่ง และวิญญาณที่เร่รอนรบกวน จุดประสงค์ของการ เรียกขวัญ ก็เพื่อให้ลูกหลานอยู่สุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขความเจริญ มีอายุมัน ขวัญเย็น ผลจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้แนวคิด เกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสังคมเปลี่ยนไป แต่ประเพณีนี้ยังคงมีการสืบทอดโดยมุ่งเน้น คุณค่าไปที่การรักษาทางจิตวิญญาณ คุณค่าทางสังคมเป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้ลูกหลาน ชาวกะเหรี่ยงที่ไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาเยี่ยมบ้าน เป็นพื้นที่และโอกาสที่ชาวไทยเชื้อสาย กะเห

รียงได้แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง งานประเพณีนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบ ทอดสืบสาน วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ผ่านทางบทบาทของเครือข่ายผู้นำทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวกะ ช้อแนะนำแนวทางการฟื้นฟูและสืบทอด

ในการจัดเวทีเสวนาในพื้นที่เพื่อการหาแนวทางในการฟื้นฟูและสืบทอดวิถีวัฒนธรรมของชุมชน มี ประเด็นและข้อเสนอที่สำคัญ ซึ่งมีหลายหัวข้อที่สอดคล้องกับแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง ตาม มติของคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ดังนี้

- 1.ให้ชาวกะเหรี่ยงมีทัศนคติ และความภาคภูมิใจ ยอมรับในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์วัฒนธรรมของตนเองมาก ขึ้น ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติที่มีความหลากหลาย
- 2.ส่งเสริมให้สังคมมีความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมเรียนรู้ถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
- 3.รัฐต้องแก้ไข นโยบาย และกฎหมาย ระเบียบ ทั้งระดับชาติ ท้องถิ่น ในเรื่อง การศึกษา การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องยอมรับ ระบบไร่ หมุนเวียน ของชาวกะเหรี่ยง ตาม มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 เรื่องแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิต กะเหรี่ยงในการที่จะฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง ความเข้าใจเรื่องการเพาะปลูกแบบไร่หมุนเวียนมีความสำคัญ มาก เพราะเป็นหัวใจสำคัญของวิถีชีวิตกะเหรี่ยง เพราะรัฐมองว่าการทำไร่หมุนเวียนเป็นการทำลายป่าแต่ กะเหรี่ยงมองว่านี่คือ การเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่ของป่า ทำให้ป่ากลับฟื้นคืนมาได้และเป็น ระบบการเกษตรกรรมที่ทำให้ชุมชนพึ่งตนเอง เพราะในการผลิตเน้นการบริโภคเป็นหลักแบบเศรษฐกิจ พอเพียง มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน
- 4.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ควรแก้ไข กฎระเบียบร่าง ข้อบัญญัติ พร้อมจัดงบประมาณสนับสนุนชุมชนในการสืบสานวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5.ให้ชุมชนมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ให้ผู้รู้ และปราชญ์ท้องถิ่นได้เข้าไปถ่ายทอดองค์ความรู้ในสถานศึกษาและมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่วิทยากร ท้องถิ่นเหรี่ยงในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดราชบุรี

บรรณานุกรม

- 1.โกศล มีคุณ 2536 สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีรายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- 3.โครงการหมู่บ้านตัวอย่างโป่งกระทิง 2523 หนังสือ ที่ระลึก เปิดป้ายที่ว่าการอำเภอ กิ่งอำเภอ สวนผึ้ง จังหวัด ราชบุรี 9 สิงหาคม 2523
- 4..เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2535 วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ทำกินในเขตป่า สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ส.น.พ.บริษัท พิมพ์ตุลา จำกัด กรุงเทพฯ
- 5.ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2547 ว่าด้วยการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ศูนย์มานุษยวิทยา
- 6.บุญเทอด อรรถ 2540 เพลงกะเหรี่ยง ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- 7.ประวัติวัดแจ้งเจริญ 2538 หนังสือ งานปิดทองฝังลูกนิมิต วัดแจ้งเจริญ ต.จอม ประทัด อ.วัดเพลง จ.ราชบุรี มกราคม 2538
- 8.พระยาราชเสนา 2443บันทึกการตรวจราชการ มณฑล ราชบุรี หอจดหมายเหตุฯ
- 9.อุษิ บุญเลิศ และคณะ 2546 เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด กลุ่มโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง
- 10.สมชาย ศรีสุข 2544 บทบาทหน้าที่ผู้บริหารกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวรรณกรรมท้องถิ่น อำเภอ
- 11.หนังสือที่ระลึกเปิดป้ายที่ว่าการกิ่งอำเภอสวนผึ้ง 2523 จังหวัดราชบุรี 9 สิงหาคม
- 12.ฮอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิธ 2544 ห้าปีในสยาม เล่ม 1 (ค.ศ.1891-1896) กรมศิลปากร

กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์

- 1.นาย บุญธรรม คุ่งลิ่ง อายุ 75 ปี เป็นหมอยาสมุนไพร ช่างตีเหล็ก นักดนตรีพื้นบ้านเป่าแคน ผู้นำทางด้านพิธีกรรมท้องถิ่น อยู่บ้านบ่อ หมู่ที่ 1 ต.สวนผึ้ง
- 2.นาย สวง บุญเลิศ อายุ 75 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านบ่อ และกำนันตำบลสวนผึ้ง อาชีพทำไร่ อยู่บ้านห้วยแห้ง ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง
- 3 นาย ประกิต ใจป่าเพ็ญ อายุ 67 ปี อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง ลำดับที่ 7 เป็นคนเชื้อสายจีน บิดาเป็นคนจีนโพ้นทะเล มีภรรยาเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง อยู่ที่บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง
- 4.นาย ปู่ บุญกร อายุ 65 ปี เข้าร่วมเวทีพูดคุย เป็นวิทยากร เคยเป็นผู้นำในการตั้งวงดนตรีลูกทุ่งกะเหรี่ยง ปี 2513-2514 และฝึกเด็กรำกะเหรี่ยง เป็นกรรมวัดบ้านบ่อ อดีตกรรมการสุขาภิบาล อยู่ที่ บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง
- 5.นาย เดชา ชีฟวง อายุ 68 ปี อดีตกำนัน ตำบล บ้านบึง อยู่บ้านโป่งกระทิง เป็นประธานสภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอบ้านคา อาชีพ เกษตรกร
- 6.นาย ดี ลาเทศ อายุ 86 ปี อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกะเหรี่ยงได้ภรรยาเป็นคนลาววนบ้านนาขุนแสน หมู่ที่ 2 ต.สวนผึ้ง เป็นผู้นำตามธรรมชาติ อาชีพทำนา

7. นาย จีบ จะนู อายุ 55 ปี ร่วมเวที่พุดคุย

อดีตกำนัน ต.ตะนาวศรี มีอาชีพ เกษตรกร อยู่หมู่บ้านสวนผึ้ง ต.ตะนาวศรี

8..นาย บุญเล็ก คังฟู อายุ 53 ปี ร่วมเวที่พุดคุย อดีตผู้ใหญ่บ้านห้วยแห้ง ม.5 ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง
อดีตเป็น.อาสาสมัครรักษาดินแดน(อ.ส.) สมัยแย่งชิงมวลชน

9 นาย จำเริญ อำนวยศิลป์ อายุ 47 ปี ร่วมเวที่พุดคุย มีแม่เป็นคนกะเหรี่ยง พ่อเป็นจีน สมาชิกสภา
เทศบาล ตำบลสวนผึ้ง อาชีพเกษตรกร ค้าขาย อยู่บ้านป้อม.1 ตสวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง

10.นาย ธนพล บุญเลิศ อายุ 44 ปี ร่วมเวที่พุดคุย เป็นกะเหรี่ยงลูกผสม ไผ่ลว และจกอร์ อยู่บ้าน
ห้วยน้ำหนัก ต.ตะนาวศรี หาของป่าบางครั้ง อาชีพ เกษตรกรผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

11..นาง เย็น จิวเซอ อายุ 68 ปี ร่วมเวที่พุดคุย เป็นกะเหรี่ยงไผ่ลว ผู้ที่สืบสานงานทอผ้ากะเหรี่ยง
ที่ยังทอผ้ากะเหรี่ยง และร้องเพลงกะเหรี่ยงอยู่ในปัจจุบัน อยู่ บ้านบ่อ หมู่ที่ 1 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง ราชบุรี

12..นาง ได้ทุ่ จะนู อายุ 86 ปี วิทยากร เวที่พุดคุย เป็นกะเหรี่ยงไผ่ลว เป็นหมอต้าแย เจ็บเส้น ทอผ้า
ความจำแม่น อยู่บ้านสวนผึ้ง ต.ตะนาวศรี

13..พระครู ศิริธรรมมาภรณ์ มหาสุรนาถ ปธ4หลวงพ่อดัดแจ้งเจริญ เจ้าคณะอำเภอ วัดเพลง